

terminàlia

REVISTA SEMESTRAL
NÚM. 30 · DESEMBRE 2024
ISSN: 2013-6692 (impresa);
2013-6706 (electrònica)

f. BOT Gènere de plantes arbòries o arbustives erectes de la família de les combretàcies, de flors petites i en general verdes o blanques, que comprèn unes 225 espècies pròpies de regions tropicals. Se n'utilitza la fusta, i també serveix com a planta ornamental i és font de tanins.

f. pl. MIT Festes en honor del déu de la mitologia clàssica romana Tèrminus, déu protector dels límits dels camps i de les fronteres. Els pagesos les celebraven anualment el 23 de febrer.

f. SCATERM Revista de la Societat Catalana de Terminologia.

scat
SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

term

La Societat Catalana de Terminologia, punt de trobada de la terminologia catalana

La Societat Catalana de Terminologia (SCATERM) és hereva de l'Associació Catalana de Terminologia (ACATERM, fundada l'any 2002) i va esdevenir filial de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) l'any 2008. Com a societat filial de l'IEC, la SCATERM treballa per ser un punt de referència en l'àmbit terminològic i té per finalitat difondre i promoure l'activitat terminològica en català, sobretot en els àmbits científics i tècnics. Així mateix, la SCATERM constitueix un lloc de trobada per a l'intercanvi d'informació i de coneixements entre totes les persones i organitzacions vinculades d'una manera o altra amb la terminologia.

Feu-vos-en socis!

La SCATERM us convida a participar activament en la cooperació i la difusió del treball terminològic. Com a socis, us animem a aportar idees, proposar activitats, presentar ponències en les jornades i seminaris, i col·laborar amb la revista TERMINÀLIA, trametent articles o propostes per a la secció «Espai de trobada».

Els socis de la SCATERM poden gaudir d'aquests avantatges:

- Descompte d'un 50 % en les publicacions de l'IEC.
- Accés a la Biblioteca de Catalunya i a les biblioteques de les universitats de Catalunya.
- Cada soci col·lectiu pot designar quatre representants que gaudiran dels avantatges anteriors, que són aplicables individualment.

Existeixen tres tipus de quotes anuals: per a socis individuals, per a socis col·lectius i per a socis júnior (amb una quota reduïda). Si voleu més informació, visiteu <https://scaterm.iec.cat>, on trobareu les quotes actualitzades i la butlleta d'alta.

SUMARI

EDITORIAL

Aquest número 5

ARTICLES

Ana Fernández Berrocal
La percepció dels parlants de gallec pel que fa a les formes creades a partir de l'element auto- en la llengua gallega 7

Carlos O. Rocha Ochoa
Préstamos léxicos en la educación financiera: análisis de los glosarios de la banca central y comercial de Argentina, Chile, España y México 16

María García Antuña
Variación denominativa en torno al concepto de *prueba pericial de comparación forense del habla* 28

Chenlu Yu
A German-Chinese e-Dictionary of Manufacturing Technology in the Automotive Industry: The survey analysis of user needs 40

ENTREVISTA

TERMINÀLIA parla amb...
Francesc Xavier Vila, conseller de Política Lingüística 54

DOSSIER: Accions de dinamització terminològica

Eva Rodríguez Ollé
El Grup Bon Preu alimenta el català. Col·laboració entre el Grup Bon Preu i el Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL) 60

Toni Bertólez
Big data, PCR, canvi climàtic, intel·ligència artificial, coronavirus, corrent AMOC. Teixint ponts entre la ciència i la societat a través de les xarxes i el català 64

Ester Bonet, Núria Castells Quintana, Àngels Egea Puigventós, Robert Escolano López, Francesc Galera, M. Amor Montané March
La implantació i la difusió de la terminologia en català: diagnòstic col·laboratiu i estratègies de dinamització 68

ESPAI DE TROBADA

Crònica del congrés *Legal translation & interpreting on the move: Research and professional opportunities (TIGIM 2024)* 76
Albert Morales

HEALTHCOM'24. Comunicació, terminologia i salut 78
Laiza Rodrigues Oliveira

XX Jornada Científica REALITER i XXIII Jornada Científica AETER: «Terminologia i valorització del territori, entre la tradició i la innovació» 81
Mercè Lorente

SEMBLANÇA:
Marc Boada i Ferrer (Terrassa, 1963-2024)

La ciència calidoscòpica de Marc Boada 83
Artur Lladó, Gonzalo Ruiz, Antoni Palomo, Àngel Galobart, Miquel Piris, Pere Renom

TERMINÀLIA
Número 30 (2024)

IMATGE PORTADA:
Cervell i paraules. Autor: Pere Renom

DIRECTORA:
M. Teresa Cabré Castellví (UPF, IEC)
EDITORA EN CAP:
Mercè Lorente Casafont (UPF, IEC)
CONSELL DE REDACCIÓ:
Ester Bonet Solé (SCATERM), Marisa Carrió Pastor (Universitat Politècnica de València), Àngels Egea Puigventós (Universitat de Barcelona), Xavier Fargas i Valero (TERMCAT), Sabela Fernández-Silva (UNED, PUCV), Anna Joan Casademont (Universitat TÈLUQ, Québec, Canadà), Albert Morales Moreno (Universitat Oberta de Catalunya), Pilar Sánchez-Gijón (Universitat Autònoma de Barcelona), Laura Santamaria Guinot (Universitat Autònoma de Barcelona), Johannes Schnitzer (Wirtschaftsuniversität Wien, Àustria), Mercedes Suárez de la Torre (Universidad Autònoma de Manizales, Colòmbia)

CONSELL ASSESSOR: Gerhard Budin (Univ. de Viena), Tina Célestin (OQLF), Guiomar Ciapuscio (UBA), Maria Corominas i Piulats (UAB, IEC), Loïc Depecker (Univ. de París I), Pamela Faber (UGR), Joan Martí Castell (URV, IEC)

CONSELL CIENTÍFIC: Andreina Adelstein, Ieda Alves, Jordi Bover, Margarita Correia, Maria Josep Cuenca, Patrick Drouin, Joaquín García Palacios, Christophe Gerard, Xosé María Gómez Clemente, Gloria Guerrero Ramos, Mar Massanell Mesalles, Fernando Prieto Ramos, Gabriel Quiroz Herrera, Antoni Roca Rosell, Micaela Rossi, Gerardo Sierra Martínez, Joan Vallès Xirau, Lieve Vangehuchten, Carmen Varo Varo, Igone Zabala.

CAPçalera de la revista: Jesús Carrasco
DISENY I MAQUETACIÓ: Esteve&Estêvão

EN AQUEST NÚMERO HAN COL·LABORAT:
Mireia Almena, Toni Bertólez, Ester Bonet, Núria Castells Quintana, Àngels Egea Puigventós, Robert Escolano López, Ana Fernández Berrocal, Francesc Galera, Maria García Antuña, Àngel Galobart, Artur Lladó, Mercè Lorente, M. Amor Montané March, Albert Morales, Antoni Palomo, Víctor Pàmies, Miquel Piris, Pere Renom, Carlos O. Rocha Ochoa, Laiza Rodrigues Oliveira, Eva Rodríguez Ollé, Gonzalo Ruiz, Francesc Xavier Vila, Chenlu Yu.

SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
<https://scaterm.llocs.iec.cat>
Presidenta: Ester Bonet
Vicepresidenta: Rosa Estopà
Tresorer: Francesc Galera
Secretària: Laia Vidal
Vocals: Joan Puigmalet i Imma Sas
Delegada de l'IEC: Mercè Lorente

A la plataforma de la revista podeu consultar les polítiques editorials actualitzades (<https://revistes.iec.cat/index.php/Terminalia/index>).
També trobareu totes les indicacions per a les noves trameses: <https://revistes.iec.cat/index.php/Terminalia/about/submissions>

Llicència completa:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>

Les revistes de l'IEC allotjades a l'Hemeroteca Científica Catalana utilitzen com a descriptors les quinze propietats recomanades al Dublin Core Metadata Element Set, versió reduïda de la norma ISO 15836 (2009).

Revista TERMINÀLIA
Societat Catalana de Terminologia
Carrer del Carme, 47 · 08001 Barcelona
Telèfon: 935 529 104
Adreça electrònica: terminalia@correu.iec.cat

ISSN: 2013-6692 (edició impresa);
2013-6706 (edició electrònica)
Dipòsit legal: B-44926-2009
Any d'inici de la revista: 2009

Aquesta revista és accessible en línia des de:
<https://revistes.iec.cat/>, <https://terminalia.iec.cat>,
<https://issuu.com/institut-destudis-catalans>

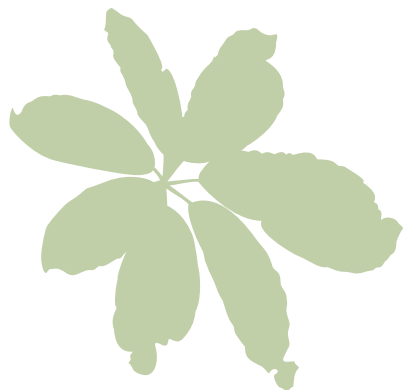
Revista indexada a: CARHUS Plus+, CIRC, CiteFactor, DIALNET, DICE, DOAJ, Dulcinea, EBSCO, ERIH PLUS, Google Acadèmic, Hispana, IEC, ISOC, JournalTOCs, Latindex, MIAR, MLA, RACO, REDIB, RESH, RETI, SHERPA RoMEO, TIB.eu, TRACES, Ulrich's PDDb, WorldCat.

El codi ètic de la revista TERMINÀLIA inclou les recomanacions de la darrera revisió (març de 2011) del Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors del Committee on Publication Ethics (COPE) <https://publicationethics.org> i les impulsades des de l'Institut d'Estudis Catalans, institució editora de la revista.

Amb la col·laboració de:

Aquest número

Ja tenim el final de l'any a tocar i el número 30 de la revista TERMINÀLIA us hi vol acompanyar.

El dossier monogràfic d'aquest número està dedicat al tema transversal «Accions de dinamització terminològica», i conté un primer article amb la presentació del projecte col·laboratiu entre el Grup Bon Preu i el Consorci per a la Normalització Lingüística, a càrrec d'Eva Rodríguez, un segon article del divulgador científic Toni Bertólez, de l'Institut de Ciències del Cosmos de la Universitat de Barcelona, i finalment el tercer article presenta les conclusions de la XXI Jornada de la SCATERM «La implantació i la difusió de la terminologia en llengua catalana. Laboratori d'idees».

A la secció «Semblança» hem volgut tenir un record per al científic Marc Boada i Ferrer, ben conegut per la seva participació en el programa de Televisió de Catalunya *Quèquicom*, i que malauradament ens va deixar el passat 16 de juliol. La colla Germandat Científica, formada per amics d'en Marc, li ret un homenatge, tot fent un repàs a les diverses etapes de la seva vida de divulgador científic.

A la secció «Entrevista» hem parlat amb Francesc Xavier Vila Moreno, el primer conseller de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya. Entre les competències i els reptes d'aquesta conselleria també s'inclouen la dinamització de la terminologia i l'increment de l'ús de la llengua catalana.

A la secció «Articles» hem inclòs quatre textos avaluats externament mitjançant revisió doble i cega: el primer, traduït a la llengua catalana des de l'original en gallec, sobre la recepció de neologismes per part dels parlants de gallec, a càrrec d'Ana Fernández Berrocal, de la Universitat de Vigo; el segon, en llengua castellana, sobre els manlleus en la formació sobre finances, a càrrec de Carlos O. Rocha Ochoa, de la Universitat d'Economia de Viena; un tercer article, en castellà també, de María García Antuña, de la Universitat de Sevilla, sobre la variació terminològica dins de la lingüística forense, i un quart article, en anglès, de Chenlu Yu, traductora professional i doctoranda a la Universitat Pompeu Fabra, sobre l'anàlisi de necessitats dels usuaris de diccionaris especialitzats bilingües.

A l'«Espai de trobada» hi podeu llegir les cròniques de tres activitats celebrades el passat mes d'octubre de 2024, per ordre cronològic. A la primera, Albert Morales ens informa del congrés *Legal translation & interpreting on the move: Research and professional opportunities* (TIGIM 2024), celebrat a La Scuola Superiore di Lingue Moderne per Interpreti e Traduttori de la Universitat de Trieste del 2 al 4 d'octubre. La crònica de la jornada HEALTHCOM'24. *Comunicació, terminologia i salut*, celebrada al Campus de la Comunicació de la Universitat Pompeu Fabra els dies 3 i 4 d'octubre, i que enguany s'ha focalitzat en el camp de la pediatria, des de perspectives professionals diferents, ha estat redactada per Laiza Rodrigues Oliveira, de la Universitat Federal de Tocantins (Brasil). I l'última comenta la realització

conjunta de la XX Jornada Científica de la xarxa REALITER i la XXIII Jornada AETER (Associació Espanyola de Terminologia), celebrades els dies 24 i 25 d'octubre a San Millán de la Cogolla, amb una bona representació de la terminologia catalana.

Continuem tan engrescats com sempre a dur endavant aquesta revista, però no ens podem estar de demanar la vostra col·laboració amb propostes d'articles, suggeriments de temes monogràfics i accions de difusió en el vostre entorn. Gràcies per fer créixer TERMINÀLIA! I bon any nou!

EL CONSELL DE REDACCIÓ

TERMINÀLIA

és la revista de la Societat Catalana de Terminologia, SCATERM, filial de l'Institut d'Estudis Catalans. Té una periodicitat semestral i es publica preferentment en suport electrònic.

Són ben reconegudes arreu les activitats terminològiques catalanes (en formació, en recerca, en normalització, en producció de recursos). TERMINÀLIA és, doncs, una publicació catalana amb una clara voluntat de projecció exterior; per aquest motiu, les llengües de la revista són el català i l'anglès. A la secció «Articles» s'admeten també originals en castellà i en francès. A la resta de seccions, quan hi ha contribucions en llengües diferents de les quatre esmentades, els textos es tradueixen al català, però també es pot trobar el text en la llengua original.

La temàtica de la revista gira entorn de la terminologia, en sentit ampli, i també s'estén a àmbits afins (anàlisi del discurs especialitzat, traducció especialitzada, història del discurs científic, ensenyament de llengües amb propòsits específics, enginyeria lingüística aplicada al treball terminològic, corpus lingüístics de contingut especialitzat, etc.).

El 100 % dels continguts de la revista són contribucions originals. La revista està estructurada en seccions fixes, que pretenen reflectir la situació actual de les diverses activitats terminològiques i d'àmbits afins, i també servir d'òrgan d'intercanvi i d'expressió dels diversos perfils professionals vinculats a la terminologia. És un objectiu principal de la revista publicar articles de qualitat i que hagin superat una doble revisió cega.

La percepció dels parlants de gallec pel que fa a les formes creades a partir de l'element *auto-* en la llengua gallega

ANA FERNÁNDEZ BERROCAL

Universitat de Vigo

ORCID: 0009-0004-9328-6155

anafernandezberrocal@gmail.com

Ana Fernández Berrocal és

llicenciada en Ciències del Llenguatge i Estudis Literaris i postgraduada en Magisteri per la Universitat de Vigo. Complementà la seva formació com a lingüista amb una beca a l'Àrea de Normalització Lingüística i una altra beca de col·laboració al Departament de Filologia Gallega i Llatina de la Universitat de Vigo. L'any 2021 va obtenir un contracte predoctoral de la Xunta de Galicia amb una durada de tres anys. Tant la seva tesi doctoral com les seves publicacions, desenvolupades en el marc de l'Observatori de Neologia de la Llengua Gallega de la Universitat de Vigo, se centren en l'estudi dels neologismes gallecs que es generen a partir d'elements grecollatins i en la percepció neològica dels parlants.

Resum

L'objectiu principal d'aquesta investigació és conèixer la percepció dels neologismes gallecs creats amb *auto-* en diacronia curta. Mitjançant una enquesta a diferents informants en dos períodes, comprovarem l'ús del formant *auto-* en la invenció d'una paraula a partir d'una definició, l'opinió sobre l'absència o la presència d'unes determinades paraules amb *auto-* en el seu diccionari de consulta habitual i la creació de definicions de quatre formes lèxiques amb aquest formant.

PARAULES CLAU: *auto-*; neologisme; element grecollatí; percepció neològica; llengua gallega

Resumen

La percepción de los hablantes de gallego con respecto a las formas creadas a partir del elemento *auto-* en la lengua gallega

El objetivo principal de esta investigación es conocer la percepción de los neologismos gallegos creados con *auto-* en diacronía corta. Mediante una encuesta a diferentes informantes en dos períodos, comprobaremos el uso de *auto-* en la invención de una palabra a partir de una definición, la opinión sobre la ausencia o presencia de unas determinadas palabras con *auto-* en su diccionario de consulta habitual y la creación de definiciones de cuatro formas léxicas con este formante.

PALABRAS CLAVE: *auto-*; neologismo; elemento grecolatino; percepción neológica; lengua gallega

Abstract

The perception of Galician speakers regarding the forms created from the element *auto-* in the Galician language

The main objective of this research is to determine the perception of Galician neologisms created with *auto-* in short diachrony. Through a survey of different informants in two periods, we observe the use of *auto-* in the invention of a word on the basis of a definition, their opinions on the absence or presence of certain words built with *auto-* in their usual reference dictionaries, and the creation of definitions of four lexical forms with this combining form.

KEYWORDS: *auto-*, neologism, combining form, neological perception, Galician language

TERMINÀLIA 30 (2024): 7-15 · DOI: 10.2436/20.2503.01.209

Data de recepció: 28/06/2024. Data d'acceptació: 20/08/2024

ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <https://terminalia.iec.cat>

1 Introducció

L'objectiu principal d'aquesta recerca és conèixer la percepció que tenen els parlants respecte a una sèrie de termes generats en gallec amb l'element *auto-*. Complementem, així, l'estudi de Fernández Berrocal (2020), en el qual s'ha buscat comprendre l'estatus morfològic i el comportament formal de *auto-* en les seves formacions neològiques en la llengua gallega. En l'estudi, concloem que *auto-* se situa més a prop dels prefixos que dels elements grecollatins. Amb aquesta nova recerca, pretenem comprovar, des d'una òptica perceptiva, fins a quin punt *auto-* mostra un comportament neològic prefixal. No oblidem que estem davant d'un element especialment rendible com a productor de noves paraules en gallec, ja que, entre els formants d'origen grecollatí, és el que més compostos híbrids genera (vegeu Gómez Clemente i Rodríguez Guerra, 2003, p. 142).

Per poder identificar una paraula com a neològica, Rey, en un treball exemplar (1976, p. 11-12), ja va assenyalar que el terme analitzat havia de ser una innovació formal, una innovació semàntica i una innovació pragmàtica. En la seva obra sobre la terminologia, Cabré (1993, p. 445) reprèn aquests criteris i proposa diferenciar entre els paràmetres de la diacronia, la lexicografia, la inestabilitat semàntica i la psicologia. Aquesta investigació està orientada per aquest últim criteri —«una unidad es neológica si los hablantes la perciben como una unidad nueva» (Cabré, 1993, p. 445)—, i analitzem la percepció que tenen les persones gallegoparlants sobre uns termes generats amb *auto-*. No obstant això, som conscients dels problemes que deriven d'aquesta aplicació, perquè els resultats dependran, entre altres factors, dels coneixements i la cultura dels parlants (vegeu Araya Tauler, 2003).

El tema de la percepció de la neologia ja ha estat abordat, a través de la realització de diferents enquestes, per autores com Freixa (2010), Bernal (2015) o Llopart-Saumell (2019 i 2022) per al català i l'espanyol, que s'han centrat en la identificació o descripció de neologismes. Més concretament, Freixa (2010) va introduir en les seves enquestes el concepte de *rareza*, relacionant-lo amb el de *neologicitat*, i va demanar als informants que designessin els neologismes com a normals o sorprenents; Llopart-Saumell (2022), per la seva banda, va centrar la seva enquesta en la comprensió o no d'uns neologismes concrets i en la seva caracterització segons si els semblaven termes recents, freqüents, sorprenents o estranys d'un àmbit determinat i/o informals. La línia metodològica utilitzada en aquestes recerques és la que nosaltres també apliquem a la llengua gallega, amb especificitats adaptades al nostre interès. D'aquesta manera, pretenem contribuir a avançar per un camí del qual encara queda molt per recórrer, ja que, com assenyala Llopart-Saumell (2022, p. 105), «hasta la fecha la percepción de los hablantes ha sido poco estudiada en los trabajos en neología».

Per tal d'esbrinar quina és la percepció que tenen els parlants de *auto-* i de les seves formes neològiques, vam elaborar una enquesta que ha estat contestada per 120 persones. Les primeres 60 enquestes es van realitzar l'any 2019 i, per tal de disposar també de dades de diacronia curta, hem volgut fer cinc anys després, el 2024, 60 enquestes més, mantenint la proporció dels perfils dels informants: en cada període, van respondre 44 alumnes i 16 professionals. La comparació entre els dos grups d'enquestes servirà per comprovar si, al cap de cinc anys, els resultats són semblants o no, ja que hi ha molts treballs en neologia que demostren la rellevància del pas del temps, també des del punt de vista del gallec, aplicat als diccionaris de neologismes (Rodríguez Guerra, 2016) o als préstecs neològics del francès en les llengües romàniques peninsulars (Rodríguez Guerra, 2021, p. 263).

En resum, a partir de l'anàlisi contrastiva d'aquestes 120 enquestes, pretenem comprovar si per als parlants *auto-* és un element recurrent a l'hora de generar paraules, si certes paraules amb *auto-* són percebudes com a ja diccionaritzades o com a no sentides mai, o si les noves paraules generades amb *auto-* són transparents des d'un punt de vista semàntic, a més de descobrir si existeixen semblances o diferències entre un període i un altre.

2 Metodologia

2.1 El corpus

Per al nostre estudi, hem treballat amb un corpus d'anàlisi format per neologismes en gallec amb *auto-*: 73 lemes el 2019 i, actualment i després de la seva inclusió en els diccionaris gallecs, 68 lemes. Aquest corpus prové del treball desenvolupat a l'Observatori de Neologia de la Universitat de Vigo, que es basa en la metodologia seguida per l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona (vegeu Observatori de Neologia, 2004, i la seva versió actualitzada, 2024). Per elaborar aquest corpus, es van analitzar dotzenes de diaris i blogs gallecs en línia, com ara *Galícia Ciencia*, *Galícia Confidencial*, *Nós Diario* o *Praza*, i es van seleccionar els possibles candidats a neologismes. Posteriorment, es va fer una cerca en els diccionaris gallecs d'exclusió, els quals són el *Diccionario da Real Academia Galega* (DRAG), el *Digalego* i el *Gran diccionario xerais da lingua* (GDXL), i, després de comprovar-ne l'absència i confirmar-ne la neologicitat, van passar a considerar-se formes neològiques.

A continuació mostrem els neologismes que constitueixen el corpus de paraules amb *auto-* i que serveixen com a base de les enquestes realitzades el 2024 (afegim, en aquest període, *autocalibración* i suprimim *autoaxuda*, *autocoidado*, *autoedición*, *autofinanciarse*, *autoguiarse* i *autoxenreira*, les quals formaven part del corpus

d'estudi el 2019, però que van ser incloses en el DRAG o en el Digalego; en aquest cas ja no serien tractades com a formes neològiques):

autoactividade	autodirixido/a	autopagamento
autobomba	autoeditado/a	autopago
autocalibración	autoeditar	autoparodia
autocentrado/a	autoeloxio	autoparodiar(se)
autocentrar(se)	autoemprego	autoplaxio
autocobro	autoenganar(se)	autoposuír(se)
autocolante	autoengano	autoproclamación
autocompracencia	autoexperimento	autoproclamado/a
autocompracente	autoficcional	autoproclamar(se)
autoconceder(se)	autoimpor(se)	autopromo
autoconciencia	autoimposto/a	autoprotexer(se)
autoconclusivo/a	autoinculpar(se)	autopublicidade
autoconfianza	autoindulxente	autorreferencia
autoconsciente	autointerpretar(se)	autorreferencial
autocumprir(se)	autointitulado/a	autorrealizar(se)
autodefinido/a	autoinsector	autorreferencialidade
autodefinir(se)	autolimitado/a	autorreflexión
autodenominar(se)	autolimitar(se)	autorrego
autodesculpa	autolimpeza	autorretratar(se)
autodesenvolvemento	autonomear(se)	autosilenciar(se)
autodestrutivo/a	autoorganización	autoxestionado/a
autodeterminista	autoorganizado/a	autoxestionar(se)
autodidactismo	autoorganizar(se)	

2.2 L'enquesta per avaluar la percepció neològica dels parlants de gallec

Com ja hem esmentat anteriorment, hem volgut comprovar la percepció que tenen els parlants de gallec en relació amb els neologismes construïts amb el formant *auto-*. Per obtenir informació de primera mà, hem realitzat 120 enquestes en paper a persones de diferents edats, professions i nivells educatius, principalment en tres instituts de la comarca de Vigo, així com a la Facultat de Filologia i Traducció de la Universitat de Vigo. Posteriorment, les respostes obtingudes a partir de les diferents qüestions es van introduir en una base de dades d'elaboració pròpia amb Access de Microsoft Office per poder-les tractar posteriorment.

Aquesta enquesta està configurada a partir de tres grans blocs: l'ús o no de *auto-* en la invenció d'una paraula a partir d'una definició donada, l'opinió sobre l'absència o la presència d'unes determinades paraules amb *auto-* en el seu diccionari de consulta més habitual i la creació de definicions en vista de quatre formes lèxiques construïdes amb aquest formant.

2.2.1 Sobre els informants

Per a aquesta recerca, s'han realitzat 120 enquestes a diferents informants en dos períodes diferents (60 enquestes el 2019 i 60 enquestes el 2024) amb una gran majoria de respostes de dones (77,5 %). Les persones seleccionades són parlants habituals de gallec i la majoria estan en contacte constant amb la llengua de manera acadèmica (86,7 %), ja que són persones amb estudis o professions que s'emmarquen en l'àmbit humanístic: alumnat del batxillerat humanístic amb l'assignatura de grec, estudiants de filologia, professorat de gallec o personal bibliotecari. Per estudiar millor les dades, vam dividir les persones col·laboradores en dos grans grups, distingint el període de realització de l'enquesta: d'una banda, l'alumnat (d'ensenyament mitjà i universitari) i, de l'altra, els treballadors (en contacte amb la llengua, de manera acadèmica o no):

2019:

1. Alumnat: 44 persones.

- Alumnat de l'institut d'ensenyament secundari (IES) Santa Irene de Vigo: 34 persones (edats: 15-18 anys).

- Quart d'ensenyament secundari obligatori (ESO): 6 persones.

- Primer de batxillerat: 19 persones.

- Segon de batxillerat: 9 persones.

- Alumnat universitari: 10 persones (edats: 18-42 anys).

2. Treballadors i treballadores: 16 persones (edats: 32-59 anys).

- En contacte directe amb la llengua: 8 persones.

- Professorat de llengües: 6 persones.

- Personal de biblioteca: 2 persones.

- Sense contacte directe amb la llengua: 8 persones.

- Personal d'administració: 2 persones.

- Personal de cuina: 6 persones.

2024:

1. Alumnat: 44 persones.

- Alumnat d'ensenyament mitjà: 26 persones (edats: 16-18 anys).

- Alumnat de l'IES Santa Irene de Vigo: 5 persones.

- Alumnat de l'IES Castela de Vigo: 11 persones.

- Alumnat de l'IES Pedro Floriani de Redondela: 10 persones.

- Alumnat universitari: 18 persones (edats: 18-25 anys).

2. Treballadors i treballadores: 16 persones (edats: 24-62 anys).

- En contacte directe amb la llengua: 8 persones.

- Professorat de llengua: 8 persones.

- Sense contacte directe amb la llengua: 8 persones.

- Personal administratiu: 3 persones.

- Personal sanitari: 5 persones.

2.2.2 Sobre l'enquesta

L'enquesta que hem realitzat està organitzada en tres grans blocs. Per tal de comparar si els parlants utilitzaven el formant *auto-* en la creació o l'elecció de termes, els vam oferir una definició per a la qual havien d'inventar o fer servir la paraula adequada amb l'element *auto-*. A continuació, els vam preguntar sobre el diccionari que més consultaven i els vam demanar que marquessin, en dues llistes amb 24/26 paraules cadascuna, primer les paraules que creien que hi estaven incloses i, després, aquelles altres que no havien sentit mai. Finalment, els vam demanar que proporcionessin definicions adequades a partir de neologismes construïts amb aquest formant. En canvi, vam introduir en totes les preguntes tant paraules incloses en les obres lexicogràfiques com formes neològiques del nostre corpus, per determinar si hi havia una diferència de tractament. El qüestionari realitzat és el següent:

- 1) Inventar o utilitza la paraula adequada per a cadascuna de les definicions següents:
  - Consum de productes elaborats per un/a mateix/a.
  - Destruir-se un/a mateix/a psicològicament o físicament.
  - Activitat dirigida i realitzada per un/a mateix/a.
  - Que s'organitza per si mateix/a.
- 2) Quin és el diccionari de gallec que més consultes?
- 3) De les paraules següents, quines creus que estan recollides en el diccionari que has esmentat en la pregunta anterior?

autoaglutinación	autodesculpa	autonomear
autoanalizarse	autodestructor	autoodio
autoaprendizaxe	autodominio	autoparodia
autoaxuda	autoemplego [només el 2024]	autoplaxio
autobombo	autófago	autoprotexerse
autocensura	autoficcional [només el 2024]	autopublicidade
autocobro	autoinculparse	autotest
autoconciencia	autoindulxente	autovacinar
autodenuncia	autointerpretar	

- 4) De les paraules següents, quines no has llegit ni sentit mai?

autoacusación	automedicación	autorretrato
autoadaptación	autoorganización	autosatisfacción
autodeterminista	autopagamento	autoservizo
autoensamblaxe [només el 2024]	autopsicose	autosilenciarse
autohipnose	autorreferencia	autotransfusión
autoinxección	autorradio	autovacina
autoliberable [només el 2024]	autorrealizado/a	autoxenreira
autolimitado/a	autorreflexión	autoxestionado/a
autolimpieza	autorregresión	

- 5) Com definiries les paraules següents?

autoagresión	autodirixido/a	autoidentificarse
autocalibración [només el 2024]	autoeditar	autosubordinable

3 Resultats obtinguts

En aquest punt, mostrem els resultats i les respostes des d'un punt de vista general, contrastant entre els dos períodes estudiats (2019 i 2024) i els dos grups d'enquestats (alumnat i treballadors). Ens centrem en l'ús de *auto-* en els termes proposats, fent referència a la diferència que hi pot haver entre el grup d'informants en contacte constant amb la llengua i els que no hi treballen. D'altra banda, relacionem els diccionaris més habituals dels informants amb les formes lexicogràfiques que (no) van marcar. Finalment, ens fixem en les definicions que van proposar per a les paraules per les quals se'ls va preguntar.

3.1 Creació de termes

Per no condicionar les respostes amb les paraules presents a la resta de preguntes, incloem en un full a part l'exercici que consisteix a adaptar o inventar una paraula segons una definició donada. De les quatre definicions, dues corresponen a formes recollides en la macroestructura de la lexicografia gallega (*autoconsumo* i *autodestruirse*) i dues a formes neològiques del nostre corpus (*autoactividade* i *autoorganizado/a*).

En general, la recurrència de *auto-* és bastant alta en els quatre termes proposats pels col·laboradors (73,1 %): 68,8 % d'ús del formant el 2019 i 77,5 % a les enquestes realitzades el 2024. Amb aquests primers resultats, podem afirmar que hi ha una lleugera tendència a un major ús de *auto-* a l'hora de crear paraules noves o utilitzar paraules ja conegudes, amb gairebé un 9 % de diferència entre el primer període i el segon.

Quant a les 120 enquestes, per a la definició de «consum de productes elaborats per un/a mateix/a», el 60,8 % va respondre amb la paraula exacta que s'esperava (*autoconsumo*), el 20 % va contestar amb una paraula diferent però va utilitzar el formant (*autoabastecemento*, *autoelaboración*, *autoproducción* o *autosuficiencia*), el 14,2 % amb una paraula o grup de paraules sense *auto-* (*artesanaís*, *caseiro*, *consumo artesán* o *feito na casa*) i el 5 % va deixar la resposta en blanc. L'alta recurrència de la forma *autoconsum* entre els parlants pot estar relacionada amb la freqüència d'ús d'aquesta paraula, ja que de les veus creades amb *auto-* amb el significat d'«un mateix/a' *autoconsum* és la més freqüent en la llengua gallega, segons les dades de Bugarín López (2007, p. 130).

A la definició de «Destruir-se un/a mateix/a psicològicament o físicament», el 55,8 % va respondre amb la paraula que es demanava o una de la mateixa família

lèxica (*autodestrución, autodestrutivo o autodestruírse*), el 23,4 % va optar per utilitzar una paraula amb *auto-* però sense el verb destruir (*autosabotaxe, autoboicotearse, autodanarse, autodano, autoflaxelarse o autolesionarse*), el 15 % va contestar amb una paraula sense l'element *auto-* (*suicidarse, maxucarse, masoquismo, lesionarse, maltratarse o descontrol*) i un 5,8 % no va respondre.

Per a la definició «Activitat dirigida i realitzada per un/a mateix/a», tan sols el 2,5 % va escriure la paraula que cercàvem (*autoactividade*); no obstant això, el 63,3 % va respondre amb una paraula amb *auto-* (*autoacción, autoamor, autoaprendizaxe, autocrear, autodidacta, autodirixido, autofunción, automonitorización, autónomo, autosuficiente o autoxestión*). D'altra banda, el 19,2 % va donar una paraula sense el formant (*actividade propia, caseira, emprender, hobby o plan*) i un 15 % va deixar la resposta en blanc. Tot i no contestar amb la paraula esperada a partir de la definició, les persones entrevistades van oferir moltes respostes amb *auto-*, fins i tot alguns neologismes no registrats per nosaltres, com *autoamor* o *autocrear*.

Finalment, en la definició «Que s'organitza per si mateix/a», el 20 % va respondre amb la paraula esperada o una de la família lèxica (*autoorganización, autoorganizado, autoorganizarse, autoorganizativo* o, en anglès, *self-organized*), el 45,8 % va donar una paraula amb *auto-* però amb un altre lexema (*autodidacta, autoeficiente, autómata, autónomo, autosuficiente o autoxestión*), el 26,7 % va aportar una paraula sense el formant (*independente, listiño, organizado o responsable*) i un 7,5 % no va respondre.

En vista de les dades, podem assenyalar que l'encert dels neologismes és minoritari (2,5 % i 20 %), en comparació amb els percentatges de les paraules que ja estan incloses en les principals fonts lexicogràfiques gallegues (60,8 % i 55,8 %), la qual cosa és totalment previsible, ja que *autoactividade* i *autoorganizado/a* són formes recents en la llengua.

En relació amb els dos grans grups de persones enquestades, és a dir, estudiants d'IES i universitaris *versus* treballadors, cal afirmar que no hi ha una diferència en la freqüència d'ús de *auto-* a l'hora de crear noves paraules o d'utilitzar paraules ja conegudes, perquè l'ús d'aquest formant en el grup d'alumnes és del 73 %, mentre que en el grup de treballadors és del 72,7 %. Per tant, aquesta variable no provoca un canvi en els resultats.

Si existeix una diferència entre l'alumnat d'IES (amb un percentatge d'ús de *auto-* d'un 77,1 %) i l'alumnat universitari (amb un 64,3 % d'ús), és probablement a causa de la influència de la matèria de grec a secundària, ja que tots els enquestats d'aquest grup eren alumnes de llengües clàssiques i en aquestes classes la creació de termes en gallec i en castellà a partir de formants del grec clàssic és habitual.

Molt més notable és la diferència existent entre els professionals que estan més en contacte amb la llengua —un grup majoritari, amb un 90,6 % d'ús de

auto-, entre els quals hi ha els professors de llengua i lingüística— i aquells que no solen treballar-hi, com el personal administratiu o sanitari (només un 54,7 % de les respostes van utilitzar l'element *auto-*).

3.2 Dicionaris més habituals

Un aspecte que ens va semblar interessant incloure en l'enquesta va ser conèixer quina era l'obra lexicogràfica que més consultaven les persones que van respondre. La majoria, el 72,5 %, utilitzen el DRAG per consultar definicions i termes, probablement per la seva disponibilitat a Internet i la seva facilitat de consulta. En segon lloc, el següent diccionari més freqüent és el *Dicionario xerais da lingua*, citat pel 8,3 % dels informants. D'altra banda, un 10,8 % dels enquestats van assenyalar que no utilitzaven cap diccionari habitualment (la majoria d'ells pertanyen al grup d'informants que no estan en contacte amb la llengua d'una manera acadèmica). Pel que fa als altres enquestats, van mencionar, de manera minoritària, altres diccionaris com el *Cumio*, el *Digalego*, l'*Estraviz*, l'*Ir Indo* o *Google mateix*.

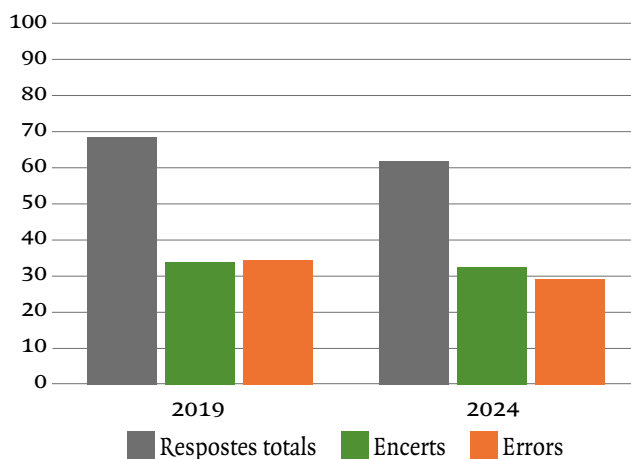
3.3 Consciència lexicogràfica i percepció neològica de les formes amb *auto-*

Després de conèixer quin era el diccionari de referència del qual disposaven, els vam proporcionar una sèrie de formes a partir de les quals havien d'identificar les que pensaven que estaven incloses en l'obra lexicogràfica indicada (a). En una pregunta diferent (b), vam demanar que marquessin les paraules que no havien sentit ni llegit mai. Entre les 48 paraules presentades (24 per pregunta) el 2019 i les 52 paraules (26 per pregunta) el 2024, un 50 % són paraules extretes del GDXL i un 50 % són formes neològiques incloses en el nostre corpus (excepte una invenció en gallec per la qual es pregunta només el 2024, *autoliberable*, però, en tot cas, es tracta de termes aliens als diccionaris gallegos).

A la pregunta (a), que consisteix a marcar les paraules que pensen que estan recollides als diccionaris, es van assenyalar 7,8 paraules de mitjana, i les persones que més termes van marcar (entre 24 i 15 formes) són, majoritàriament, alumnat d'ensenyament mitjà. En canvi, a la pregunta (b), en què se'ls demana per les paraules que no han sentit ni llegit mai, es van marcar 9,9 termes de mitjana, i els informants que van assenyalar més de 20 formes també pertanyen al grup de l'alumnat de secundària. En vista de les dades, el nombre de formes que els enquestats no han sentit ni llegit mai, és a dir, les més neològiques, és superior a les que consideren ja diccionaritzades, amb més de 2 punts de diferència.

Si fem una comparació entre ambdós períodes en què es va fer l'enquesta, comprovem que el 2019 els informants assenyalen una mitjana de 8,2 termes a la pregunta (a), relativa a les formes ja incloses al

diccionari, i una mitjana de 9,6 termes per a les paraules totalment desconegudes per ells (b). En canvi, en les enquestes realitzades el 2024, es va marcar una mitjana de 7,4 termes a la pregunta (a), gairebé un punt menys que en el període anterior, i una mitjana de 10,2 termes que no han sentit ni llegit mai a la pregunta (b), cosa que suposa mig punt de diferència. Sembla que existeix, cinc anys després, una lleugera tendència a un major desconeixement de les formes presentades.

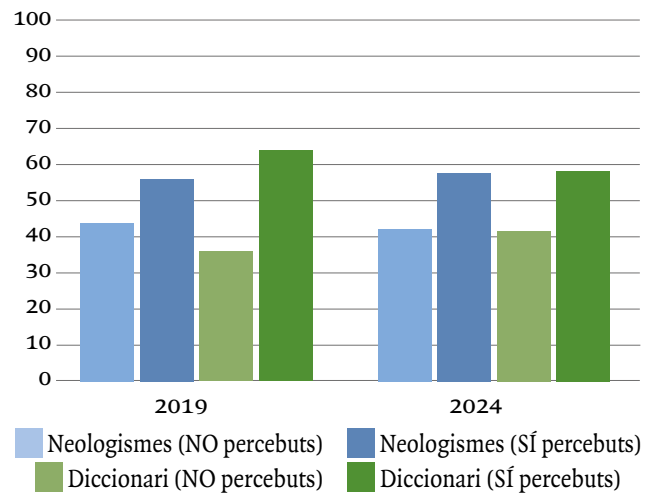

GRÀFIC 1. A la pregunta (a), relació entre el total de paraules marcades pels informants, els encerts i els errors. Font: elaboració pròpia

Com es pot comprovar al gràfic 1, en relació amb els termes de la pregunta (a), en les primeres enquestes el percentatge de paraules marcades és més gran, perquè el 2024 el nombre de formes assenyalades descendeix gairebé 7 punts. En concret, els informants del 2019 van marcar, en total, un 33,9 % de les 12 paraules que sí que eren al diccionari, mentre que les persones que van respondre el 2024 van assenyalar un 32,6 % de les formes recollides al diccionari. Si comparem els percentatges d'encerts i errors amb el total de paraules marcades en cada període, observem que, com podíem esperar, l'encert en les respostes és més gran el 2024, amb un 52,8 % d'encerts, mentre que l'encert dels informants del primer període és d'un 49,5 %.

Així mateix, les paraules que més informants consideren com a formes ja codificades lexicogràficament són *autoaxuda*, marcada per 93 persones, i *autoaprendizaxe*, per 89. Aquesta última només es recull a l'*Estraviz*, un diccionari que només una persona va indicar com a habitual. Pel que fa al terme *autoaxuda*, en el primer període d'enquestes (2019) encara no s'havia incorporat als diccionaris gallecs, tot i ser marcada per 49 persones. Per això, resulta curiós que, cinc anys després, quan ja forma part del DRAG, la marquessin menys persones (concretament, 44). A més, la meitat dels informants (60 persones) van assenyalar la paraula *autoinculparse*, malgrat no aparèixer en cap dels diccionaris revisats. Una altra de les formes que més van

marcar (65 persones en total) és *autodestruir*, que sí que es recull al GDXL, però, com passa amb *autoaxuda*, sorprèn que el 2019 la referissin 37 persones, mentre que el 2024 només 28, tot i que ja s'incloua al diccionari del 2009. Les menys marcades en aquest punt són *autobombo* (13 persones) i *autodenuncia* (14 informants), fet que crida l'atenció perquè cap d'aquestes paraules no forma part del nostre corpus de neologismes, sinó que es van extreure del GDXL.

GRÀFIC 2. A la pregunta (b), relació entre els neologismes marcats (o no) i les paraules assenyalades (o no) ja presents al diccionari. Font: elaboració pròpia

Pel que fa a les paraules de la pregunta (b), si observem el gràfic 2, comprovem que els informants han sentit o llegit més de la meitat dels neologismes en tots dos períodes, amb un percentatge molt similar, encara que lleugerament superior el 2024. No obstant això, hi ha una diferència notable en el nombre de paraules que ja s'inclouen en els diccionaris, ja que, mentre que el 2019 en van sentir o llegir gairebé dos terços (un 64 %), el 2024 només es va percebre un 58,3 % de les formes lexicogràfiques, una dada sorprenent perquè aquests termes, en el segon període, fa més temps que estan registrats en els diccionaris principals.

D'una banda, les paraules *autorretrato*, *autoservizo*, *automedicació* i *autolimpeza* són les més sentides o llegides pels informants. Les tres primeres tenen una gran presència en el diccionari: més concretament, *autorretrato*, marcada per només 2 persones, i *autoservizo*, assenyalada per 5, estan registrades en tots els diccionaris consultats. Excepte en el GDXL, també es registra en tots els diccionaris el substantiu *automedicació*, desconegut per 12 persones. Per contra, 19 de les 120 persones afirmen no haver sentit mai *autolimpeza* (per tant, 101 sí que l'han sentit), tot i no estar recollida en cap diccionari. A més d'aquestes formes, cal destacar que la invenció *autoliberable*, inclosa en l'enquesta del segon període (2024), va resultar desconeguda per a 35 persones (de 60), és a dir, un 41,7 % dels informants

sí que havien sentit aquest terme, un percentatge força elevat si es té en compte que no es troba registrat ni en els principals corpus gallecs ni en el nostre corpus de neologismes.

D'altra banda, el terme *autoxenreira* va ser el més assenyalat pels informants, és a dir, és la paraula més desconeguda per a ells, ja que va ser marcada per 105 persones (de 120). En el primer període de l'enquesta (2019), aquest terme encara no es recollia als diccionaris i formava part del nostre corpus de neologismes, però, actualment, en el moment de fer la segona enquesta (2024), ja es troba registrat al *Digalego*. Altra ment, 93 persones desconeixien la forma *autoinsector*, fet que resulta esperable, ja que s'inclou en el nostre corpus de formes neològiques. A més, la major part dels informants també va marcar els substantius *autopsicose* (91 enquestats) i *autovacina* (80 persones), tot i que ja són presents a les principals obres lexicogràfiques gallegues, com a mínim, des de 2009 (en el GDXL).

Si comparem les dades d'un període (2019) amb les de l'altre (2024), comprovem que el nombre de paraules marcades en ambdós és similar. Per exemple, *autoadaptación* va ser assenyalada per 19 persones el 2019 i per 18 el 2024, *autodeterminista* per 33 el 2019 i per 34 el 2024, *autorreferencia* per 32 persones en ambdós períodes, i *autorreflexión*, també per 12 informants en ambdós. No obstant això, hi ha tres paraules en què la diferència és força notable: *autorradio* va ser assenyalada per 29 persones el 2019 i per 36 el 2024; *autorregresión*, per 34 el 2019 i per 26 el 2024, i *autovacina*, per 36 en el primer període i 44 en el segon. El més lògic seria que el nombre de persones que marquen cada paraula fos menor a mesura que passa el temps, ja que són paraules ja diccionaritzades i, per tant, que ja formen part de la llengua. Això succeeix amb *autorregresión*, però no amb *autorradio* ni amb *autovacina*, que resulten ser més desconegudes per als parlants cinc anys després i amb una pandèmia pel mig.

Finalment, ens sembla interessant conèixer la relació entre la percepció neològica dels informants i les primeres datacions dels termes que van assenyalar. Per això fem servir el *Corpus de referencia do galego actual* (CORGA) i el *Tesouro informatizado da lingua galega* (TILG). En la pregunta (a), de les paraules que menys es consideren diccionaritzades (*autoaglutinación*, *autobombo*, *autodenuncia* i *autoparodia*), un 75 % ja apareix en els corpus des del segle passat: *autobombo* des de 1918 (TILG), *autodenuncia* des de 1983 (CORGA) i *autoparodia* des de 1993 (CORGA). Pel que fa a les més diccionaritzades segons els parlants (*autoanalizarse*, *autoaprendizaxe*, *autoaxuda*, *autodestructor* i *autoinculparse*), el 100 % apareix en els dos corpus consultats, amb una primera datació entre 1985 i 2000. En la pregunta (b), de les considerades més neològiques pels informants (*autoinsector*, *autopsicose*, *autovacina*, *autoxenreira*), un 75 % no es recull en el TILG ni en el CORGA, ja que només es registra *autoxenreira*, amb una primera data-

ció el 1993 (CORGA). En canvi, un 75 % de les formes considerades menys noves (*autolimpeza*, *automedicación*, *autorretrato*, *autoservizo*) s'inclouen en els corpus, fins i tot des dels inicis del segle passat, com és el cas d'*autorretrato*, des de 1917, mentre que la cerca d'*autolimpeza* no ofereix cap resultat.

3.4 Proposta de definicions

L'última pregunta que es va fer a l'enquesta consisteix en la idea que, a partir d'unes formes amb *auto-*, els informants aportin una definició adequada. A les cinc paraules proporcionades en el qüestionari de 2019, n'hi hem afegit una sisena: *autocalibración*, neologisme que s'ha incorporat al nostre corpus en aquest segon període. Dues de les formes ja apareixen incloses en el GDXL (*autoagresión* i *autoidentificarse*), tres constitueixen neologismes del nostre corpus (*autocalibración*, *autodirigido/a* i *autoeditar*) i l'altra és una invenció nostra (*autosubordinable*). Per analitzar les respostes, ens hem centrat, principalment, en la presència o l'absència de l'indefinit *mesmo* (mateix) en les definicions proposades i, en el cas de *autocalibración*, en la presència o l'absència de *automático/a* o *automaticamente*.

En general, en la majoria de les definicions (en un 75 %), apareix explícitament l'indefinit equivalent al formant *auto-*. Pràcticament en totes les definicions per a la forma lexicogràfica *autoagresión* es fa servir *mesmo*, ja que és present en un 96,7 % de les respostes, probablement per la seva presència al diccionari gallec des de fa més d'una dècada. El nombre de vegades que els informants utilitzen *mesmo* baixa considerablement en les definicions per a la invenció *autosubordinable*, principalment perquè un 40 % va deixar aquest terme sense definir o va expressar explícitament el seu desconeixement davant tal forma. No obstant això, del 60 % de les persones que sí que van respondre, un 63,9 % ho va fer assenyalant les definicions «que es pot subordinar a si mateix», «que pot ser subordinada per un mateix» o «que se subordina a si mateix», les quals podríem considerar correctes si el terme existís. En vista de les dades, podem assenyalar que, fins i tot inexistents o encara no creades, les formes generades amb *auto-* tenen un significat molt transparent o deduïble. En relació amb el contrast entre les formes lexicogràfiques i les formes neològiques, comprovem que disminueix l'ús de *mesmo* en els neologismes (77,5 % d'ús, enfront d'un 85,4 %).

Quant a la diferència entre els grans grups d'informants, és a dir, alumnes i persones treballadores, comprovem que és gairebé inexistent, perquè, mentre que els alumnes inclouen *mesmo* en les seves definicions un 75,2 % de les vegades, els treballadors ho fan un 74,4 %. En canvi, sí que notem una petita diferència entre els alumnes de secundària, amb un 77,3 % d'ús de *mesmo*, i els alumnes universitaris, que ho fan amb una freqüència una mica menor, un 70,7 %. La

variació és encara més notòria entre els dos subgrups de professionals, ja que els que treballen amb la llengua fan servir *mesmo* un 88,8 % de les vegades, és a dir, majoritàriament, mentre que els que no tenen un contacte acadèmic amb la llengua només ho fan un 60 %.

D'altra banda, si establim una comparativa entre els dos períodes en què es va realitzar l'enquesta, podem comprovar que hi ha una tendència cap a un major ús de l'indefinít, ja que el 2019 hi havia un ús de *mesmo* en un 68 % de les vegades, i en les enquestes del 2024 hi ha un ús del 81 %, és a dir, un 13 % de diferència.

Com ja hem esmentat, en el segon període de realització de l'enquesta (2024), vam voler afegir la paraula *autocalibración* per descobrir si els parlants utilitzaven l'adjectiu *automático/a* o l'adverbi *automaticamente* en la construcció de la seva definició, la qual cosa ens podria indicar que, almenys per a alguns parlants, existeix la possibilitat de relacionar *auto-* amb aquestes formes nominals, de manera similar a l'explicació d'Iglesias Cancela (2021, p. 44) per al castellà amb el formant *bio-*, que l'interpreta, a part de ser un element grecollatí, com un truncament de les paraules *biológico/a* o *biología*.

De la mateixa manera que per a les altres cinc paraules, per a *autocalibración* també és majoritari l'ús de *mesmo* en la definició proporcionada pels informants, ja que suposa el 56,7 % de les respostes. D'altra banda, un 21,7 % de les persones van deixar en blanc la pregunta o la resposta que van donar va ser incorrecta i, a més d'això, un 18,3 % va fer servir expressions com *só* o *propio* en les definicions («que es calibra sol», «que es calibra de manera independent sense necessitat de cap intervenció», «que realitza la seva pròpia calibració» o «objecte que es calibra pel seu compte»). Només en un 3,3 % (2 de 60) de les definicions els informants fan menció de l'adjectiu o de l'adverbi *automático/automaticamente* («que es calibra de manera automàtica» i «objecte o ésser que es calibra automàticament»), per la qual cosa es verifica que els parlants fan aquesta associació només excepcionalment i que el comportament neològic de *auto-* continua centrat en el seu valor com a element grecollatí 'un mateix/a'.

Del total de les paraules recollides en aquesta pregunta, és a dir, sis formes, l'única que van respondre el 100 % de les persones enquestades va ser *autoagresión* (amb més o menys adequació en la definició proposada), probablement perquè es tracta d'una forma molt transparent i de la qual es pot deduir fàcilment el significat, a part d'estar inclosa ja en les principals fonts lexicogràfiques.

4 Conclusions

Com ja hem indicat, l'objectiu d'aquesta investigació era conèixer la percepció dels parlants de gallec mitjançant la realització de 120 enquestes en dos períodes diferents (2019 i 2024). Les preguntes a les quals havien de respondre els informants (distribuïts equibradament entre aquests dos períodes) consistien a aportar un terme per a una definició ja donada, indicar el diccionari que consultaven més sovint, quins termes consideraven que ja figuraven en obres lexicogràfiques gallegues, marcar les paraules que no coneixien completament i, finalment, aportar una definició per a cinc paraules (2019) o per a sis (2024).

Un cop analitzades les dades, descobrim que els parlants de gallec acudeixen a *auto-* de manera majoritària a l'hora de proposar un terme per a una definició concreta, independentment del període en què es va dur a terme l'enquesta i del grup en què classifiquem els informants (alumnat o treballadors). A més, comprovem que el significat de les paraules formades amb *auto-*, inclosos els neologismes i fins i tot algun terme inventat (*autosubordinable*), es pot deduir fàcilment, perquè sembla que per als parlants els termes resulten força evidents. Addicionalment, segons el que van marcar els enquestats, el nombre de paraules més desconegudes, és a dir, que no han llegit o sentit mai, és superior al nombre de termes que consideren que ja són en les obres lexicogràfiques. D'altra banda, volem destacar que paràmetres com el gènere no són determinants en aquest estudi, però l'ofici (o, indirectament, la formació) de les persones col·laboradores sí que sembla influir-hi lleugerament: l'alumnat, el professorat de llengües i el personal bibliotecari, que estan en contacte constant amb el gallec, tenen una major tendència a recórrer a *auto-*.

Com ja vaig expressar a Fernández Berrocal (2020, p. 87), «parece evidente que o elemento *auto-* está a sufrir un proceso de gramaticalización cara a un prefijo, proceso que está moi avanzado, se é que non se consolidou xa», perquè, com també es pot deduir dels resultats de les enquestes, és un element molt recurrent per als parlants a l'hora de generar paraules noves, fins i tot per als que no treballen directament amb la llengua. A més, cal destacar que les paraules formades amb *auto-* són termes molt transparents, amb un significat fàcil de deduir, tal com hem pogut comprovar en l'últim apartat de l'enquesta en ambdós períodes. Igual que passa en les llengües més properes com el castellà (Felú Arquíola, 2003, p. 51) o el català (Institut d'Estudis Catalans, 2016, p. 438), el comportament neològic de *auto-*, 'un mateix/a', en gallec és més proper al dels prefixos; per tant, l'hauríem de tractar com a tal. ✿

Traducció del gallec al català: Mireia Almena

5 Bibliografía

- ARAYA TAULER, Raúl (2003). «Achegamentos teóricos ó estudio da neoloxía». A: GÓMEZ CLEMENTE, Xosé María; RODRÍGUEZ GUERRA, Alexandre (coord.). *Neoloxía e lingua galega: teoría e práctica*. Vigo: Servizo de Publicacións da Universidade de Vigo, p. 67-81.
- BERNAL, Elisenda (2015). «Ser o no ser: els neologismes i la percepció dels parlants, entre la normalitat i la rarea». A: SINNER, Carsten; WIELAND, Katharina (ed.). *Norma, ús i actituds lingüístiques: El paper del català en la vida quotidiana*. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag, p. 61-73.
- BUGARÍN LÓPEZ, María Xesús (2007). *O galego fundamental: dicionario de frecuencias*. La Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza.
- CABRÉ, M. Teresa (1993). *La terminología: teoría, metodología, aplicaciones*. Barcelona: Empúries.
- CORGA = LÓPEZ MARTÍNEZ, M. Sol; GARCÍA GONDAR, Francisco (dir.) (2001-). *Corpus de referencia do galego actual* [en línia]. Santiago de Compostel·la: Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades. <<http://www.cirp.gal/corga>> [Consulta: 7 juny 2024].
- Dicionario de galego (2004). Vigo: Ir Indo.
- Dicionário Estraviz [en línia]. Versió 3.0. <<https://estraviz.org/>> [Consulta: 7 juny 2024].
- Dicionario xerais da lingua (2015). 10. Vigo: Xerais.
- Digalego: Dicionario de galego [en línia]. <<https://digalego.xunta.gal/digalego/Html/index.php>> [Consulta: 7 juny 2024].
- DRAG = Dicionario da Real Academia Galega [en línia]. <<https://academia.gal/dicionario>> [Consulta: 7 juny 2024].
- FELÍU ARQUIOLA, Elena (2003). *Morfología derivativa y semántica léxica, la prefijación de auto-, co- e inter-*. Madrid: Universidad Autónoma de Madrid.
- FERNÁNDEZ BERROCAL, Ana (2020). «O elemento auto- como xerador de neoloxismos no galego actual». A: FERNÁNDEZ SALGADO, Xosé Antonio (ed.). *Cumieira: Cadernos de investigación da nova Filoloxía Galega*. Vol. 5. Vigo: Universidade de Vigo, p. 65-90.
- FREIXA, Judit (2010). «Paraules amb rareses». *Terminàlia*, núm. 1, p. 7-16.
- GDXL = Gran dicionario xerais da lingua (2009). Vigo: Xerais.
- GÓMEZ CLEMENTE, Xosé María; RODRÍGUEZ GUERRA, Alexandre (2003). «Neoloxismos na lingua xornalística galega». A: GÓMEZ CLEMENTE, Xosé María; RODRÍGUEZ GUERRA, Alexandre (coord.). *Neoloxía e lingua galega: teoría e práctica*. Vigo: Servizo de Publicacións da Universidade de Vigo, p. 95-169.
- Gran dicionario Cumio da lingua galega (2004). Vigo: Edicións do Cumio.
- IGLESIAS CANCELA, Yolanda (2021). *Los temas cultos en la formación de palabras complejas del español*. Estrasburg: Éditions de Linguistique et de Philologie.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- LLOPART-SAUMELL, Elisabet (2019). «Los neologismos desde una perspectiva funcional: correlación entre percepción y datos empíricos». *Revista Signos: Estudios de Lingüística*, vol. 52, núm. 100, p. 665-687.
- (2022). «La percepción de la neología». A: BERNAL, Elisenda; FREIXA, Judit; TORNER, Sergi (ed.). *La neología del español: Del uso al diccionario*. Madrid: Iberoamericana Vervuert, p. 105-126. (Lingüística Iberoamericana; 87).
- OBSERVATORI DE NEOLOGIA (2004). *Metodología del trabajo en neología: criterios, materiales y procesos*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- (2024). *Metodología* [en línia]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. <<https://www.upf.edu/web/obneo/metodologia>> [Consulta: 13 setembre 2024].
- REY, Alain (1976). «Néologisme: un pseudo-concept?». *Cahiers de Lexicologie*, vol. 1, núm. 28, p. 3-17.
- RODRÍGUEZ GUERRA, Alexandre (2016). «Dictionaries of neologisms: A review and proposals for its improvement». *Open Linguistics*, vol. 2, p. 528-556.
- (2021). «Les nouveaux “terroirs” des gallicismes néologiques dans la presse galicienne, espagnole et catalane». A: VILLAR DÍAZ, María Belén; HOYOS, José Carlos de; DURY, Pascaline; MAKRI-MOREL, Julie; RENNER, Vincent (dir.). *La néologie des langues romanes: Nouvelles approches, dynamiques et enjeux*. Berlín: Peter Lang, p. 259-278.
- TILG = SANTAMARINA, Antón (dir.) [et al.] (1986-). *Tesouro informatizado da lingua galega* [en línia]. Santiago de Compostel·la: Instituto da Lingua Galega. <<http://ilg.usc.es/TILG/>> [Consulta: 7 juny 2024].

Préstamos léxicos en la educación financiera: análisis de los glosarios de la banca central y comercial de Argentina, Chile, España y México

CARLOS O. ROCHA OCHOA
Universitat d'Economia de Viena (WU)
ORCID: 0000-0002-2475-6238
carlos.rocha.ochoa@wu.ac.at

Carlos O. Rocha Ochoa és graduat en Relacions Internacionals per la Universitat de Guadalajara (Mèxic), màster en Filologia Nòrdica per la Universitat d'Islàndia i màster en Lingüística Aplicada per la Universitat de Corea. A més, compta amb formació en traducció i terminologia a les universitats de Magúncia, Granada i Nova de Lisboa i més de quinze anys d'experiència com a traductor. Actualment, és doctorand a l'Institut de Llengües Romàniques de la Universitat d'Economia de Viena. Els seus interessos són la terminologia, la lexicografia, la dialectologia, la pragmàtica i la traducció entre les llengües germàniques i el castellà.

Resumen

Este estudio ofrece un análisis contrastivo en torno a la ocurrencia y la tipología de los préstamos léxicos en los glosarios electrónicos monolingües desarrollados por la banca central y la banca comercial como parte de sus iniciativas de educación financiera en cuatro países: Argentina, Chile, España y México.

PALABRAS CLAVE: anglicismos; lexicografía especializada; terminología financiera; glosarios en línea

Resum

Manlleus lèxics en educació financera: anàlisi dels glossaris dels bancs centrals i comercials d'Argentina, Xile, Espanya i Mèxic

Aquest estudi ofereix una anàlisi contrastiva entorn de l'ocurrència i la tipologia dels manlleus lèxics als glossaris electrònics monolingües desenvolupats per la banca central i la banca comercial en el marc de les seves iniciatives d'educació financera a quatre països: Argentina, Xile, Espanya i Mèxic.

PARAULES CLAU: anglicismes; lexicografia especialitzada; terminologia financera; glossaris en línia

Abstract

Lexical loans in financial education: Analysis of the glossaries of the central and commercial banks of Argentina, Chile, Spain and Mexico

This study offers a contrastive analysis of the occurrence and typology of terminological loanwords in electronic monolingual glossaries developed by central and commercial banks as part of their financial education initiatives in four countries: Argentina, Chile, Spain and Mexico.

KEYWORDS: anglicisms; specialized lexicography; financial terminology; online glossaries

TERMINÀLIA 30 (2024): 16-27 · DOI: 10.2436/20.2503.01.210
Data de recepció: 04/06/2024. Data d'acceptació: 10/10/2024 amb modificacions
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <https://terminalia.iec.cat>

1 Los glosarios de la educación financiera

En las últimas dos décadas, las crisis financieras globales han traído consigo una ampliación de la terminología financiera extranjera, concretamente inglesa, que también ha sido potenciada globalmente (Castelo Montero, 2010). De manera paralela, las iniciativas para la educación financiera han venido cobrando un valor cada vez mayor como herramienta para capacitar a individuos y comunidades en la toma de decisiones informadas y responsables. Los bancos centrales y otros órganos de supervisión financiera, como las comisiones nacionales del mercado de valores o las llamadas *superintendencias bancarias*,¹ colaboran en el desarrollo e implementación de las estrategias nacionales de educación e inclusión financieras. Estas instituciones públicas suelen ser miembros de la Red Internacional de Educación Financiera (INFE, del inglés International Network on Financial Education),² creada en 2008 por la Organización para la Cooperación y el Desarrollo Económicos (OCDE), cuyas funciones incluyen el análisis, la promoción, el monitoreo y el desarrollo de instrumentos y políticas adecuadas (OECD, 2015).

La OCDE define la educación financiera como «el proceso mediante el cual los individuos adquieren una mejor comprensión de los conceptos y productos financieros y desarrollan las habilidades necesarias para tomar decisiones informadas, evaluar riesgos y oportunidades financieras, y mejorar su bienestar» (OCDE, 2005, p. 13). En este contexto, el conocimiento de conceptos y términos del ámbito económico-financiero se presenta como uno de los pilares de la alfabetización financiera, de la mano de la comprensión lectora y a la par con habilidades básicas de cálculo aritmético, de fracciones, porcentajes y probabilidades (Willis, 2008, p. 219). Se trata entonces de comprender conceptos básicos del sistema económico-financiero para una adecuada gestión de activos, inversiones, créditos, seguros, impuestos, etc. No sorprende, por tanto, que los glosarios se cuenten entre los primeros recursos asignados a la alfabetización financiera en distintas regiones e idiomas, ello a pesar de su discutible efectividad y evidentes limitaciones, como la propensión a volverse anacrónicos rápidamente (Paracampo, 2011).

Argentina, Chile, España y México, los cuatro países analizados, no solo comparten una misma lengua y estrategias nacionales vigentes para la educación financiera, sino que también ofrecen materiales lexicográficos monolingües comparables desde los puntos de vista cualitativo y cuantitativo. Los once glosarios que nos ocupan han sido creados, por un lado, por la banca central (o en colaboración con ella) y, por el otro, por la banca comercial, concretamente por Santander y BBVA, de manera independiente en los distintos países. En estos glosarios —a veces llamados *diccionarios*— se listan términos económicos y financieros esenciales para el público interesado en un lenguaje accesible.³ En realidad, estudios previos han encontrado que el rasgo

común de los glosarios de la banca central en castellano es su alto grado de heterogeneidad en términos de contenidos, así como su falta de actualización, adecuación y uso de tecnologías de Internet más allá del formato de página web o el campo de búsqueda que puedan llegar a ofrecer (Rocha Ochoa, 2024).

En el terreno terminológico, un rasgo característico del léxico económico-financiero, aunque no exclusivo de este, es la presencia de abundantes abreviaturas y préstamos léxicos, los cuales pueden representar una barrera para el acceso a la información en el grueso de la población. Los expertos en el campo del lenguaje claro, por su parte, recomiendan evitar los extranjerismos, y de hacerlo, aconsejan introducirlos con traducción (Da Cunha y Escobar, 2021, p. 147). En este contexto, el objetivo central de la investigación es identificar y examinar los préstamos léxicos directos presentes en los recursos educativos financieros de los distintos países. La pregunta principal que orienta el estudio gira en torno a la frecuencia y la variación diatópica de dichos préstamos terminológicos en los recursos para la educación financiera, un tema hasta ahora inexplorado. Menos estudiado todavía es, sin duda, ese grupo minúsculo de préstamos léxicos de lenguas distintas del inglés (galicismos, germanismos, etc.) que se han hecho un hueco en el lenguaje económico contemporáneo en castellano. Por ello, al dirigir la atención a los préstamos léxicos de la terminología considerada relevante por las instituciones financieras, se busca contribuir al estudio del léxico económico-financiero en general, así como a posibles investigaciones futuras en torno a la adecuación de los recursos lexicográficos monolingües para la educación financiera en España e Hispanoamérica.

2 Tipología de los préstamos léxicos

El estudio de los préstamos léxicos directos parte tradicionalmente de dos principios básicos: su adopción y su adaptación,⁴ es decir, léxico proveniente de una lengua distinta que puede encontrarse ya sea en forma adaptada o no adaptada. Los préstamos no adaptados —también denominados *patentes* (Pratt, 1980), *puros* (Varela Cuéllar, 1988), *crudos* (Lorenzo, 1987) o *integrales* (Gómez Capuz, 1998)— son sin duda los más reconocibles y representativos, ya que no han sido modificados ni morfológica ni ortográficamente en la lengua receptora. Además de los préstamos auténticos, existen los préstamos falsos,⁵ es decir, los que han sido acuñados o resemantizados fuera de la comunidad nativa, y los híbridos, cuando forman parte de una unidad poliléxica que contiene un vocablo castellano. Para incluir también los préstamos léxicos falsos y los híbridos, hace falta retroceder a un nivel más alto de jerarquización, como se ilustra en la figura 1. Operamos, por tanto, bajo la definición de *anglicismo* propuesta por Gottlieb (2005, p. 163): «any individual

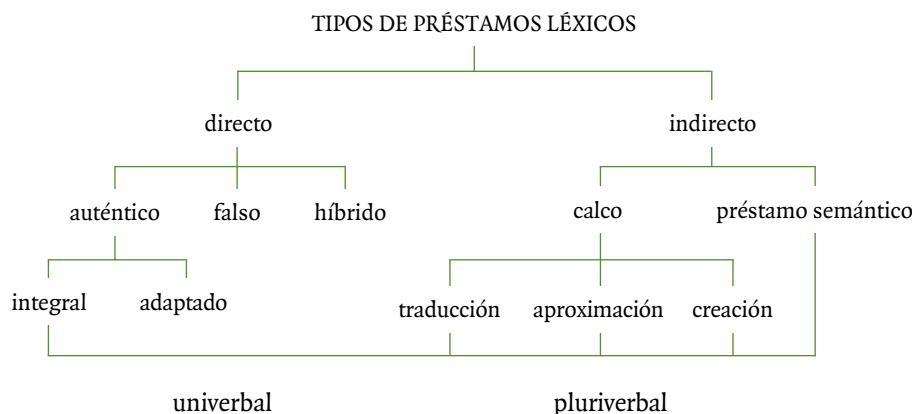

FIGURA 1. Tipos de préstamos léxicos
Traducido y adaptado de Furiassi, Pulcini y Rodríguez González (2012, p. 6)

or systemic language feature adapted or adopted from English, or inspired or boosted by English models, used in intralingual communication in a language other than English».

Así, el foco de nuestro estudio radica en los préstamos directos, clasificados en auténticos —subdivididos a su vez en adaptados e integrales (no adaptados)—, falsos e híbridos. En cuanto a la estructura sintáctica, observamos la diferenciación de Pratt (1980) entre préstamos léxicos univerbales y pluriverbales. Esto quiere decir que los procesos de adaptación planteados por autores como Pratt (1980) y Lorenzo (1987) que involucran los préstamos indirectos quedan fuera del espectro de nuestro estudio. Aquí compartimos la opinión de Castelo Montero (2003) en el prólogo de su *Diccionario comentado de términos financieros ingleses de uso frecuente en español*, donde explica que los casos de adaptaciones que han llevado a neologismos en el léxico financiero son muy escasos y que la mayoría de ellos son préstamos puros con la grafía original inglesa, incluyendo acortamientos, acrónimos, siglas, etc. A este respecto, De Hoyos (2023, p. 131) observa que la política panhispánica es evitar los préstamos integrales y que la tendencia es que estos llegan a incorporarse al *Diccionario de la lengua española* (DLE) solo después de haber estado presentes en los corpus académicos durante un mínimo de dos décadas y tener una frecuencia normalizada superior al medio punto por millón.

Uno de los estudios más exhaustivos disponibles en torno a los anglicismos terminológicos integrales en castellano se encuentra con seguridad en Márquez Rojas (2005), donde se tratan en detalle las formaciones léxicas por sustracción —combinaciones, abreviaturas, acrónimos y siglas—, considerando su alta frecuencia en los lenguajes especializados y siguiendo el modelo desarrollado por Estopà (2001). Allí se constata que las siglas y los acrónimos dominan entre los acortamientos en el lenguaje informático. Pero esto no es exclusivo del ámbito allí analizado, puesto que la

literatura sobre terminología económica en castellano muestra que las siglas y los acrónimos designan desde nombres de organismos, bancos, productos, operaciones financieras, fondos e índices bursátiles hasta conceptos de teoría económica y comercial (Medina Reguera y Stender, 2019, p. 110).

En el ámbito empírico, la imparable influencia del léxico inglés en el vocabulario de la industria, la técnica, los negocios, la cultura, etc., después de la Segunda Guerra Mundial se ha vuelto cada vez más palpable en un sinnúmero de lenguas. Esta profusión de anglicismos directos en el lenguaje económico-financiero se justifica con base en el hecho de que la lengua receptora es más susceptible de incorporar préstamos en lo que ha sido denominado *periferia del espectro léxico* (Furiassi, Pulcini y Rodríguez González 2012, p. 15), a la cual pertenecen los lenguajes de especialidad. En cualquier caso, considerando el glosario financiero como objeto de estudio, estamos ante lo que Cabré (1999, p. 80) ha descrito como una terminología representacional o *in vitro*, lo cual implica una serie de limitaciones. Por ejemplo, creemos que hacen falta estudios suplementarios que ayuden a determinar el contexto específico y la frecuencia de uso, así como la función comunicativa real del léxico aquí analizado.

3 Variación diatópica en la adopción de anglicismos

Diversos estudios han intentado aportar evidencia sobre una variación diatópica significativa en la adopción de anglicismos en el léxico castellano general. Por un lado, está el postulado de que la influencia del inglés es mayor en México y en Centroamérica, regiones consideradas dentro de la zona más inmediata de influencia anglosajona (Pratt, 1980), aunque, desde una óptica más amplia, esto incluiría también la zona caribeña (Rosenblat, 2002). Al otro lado de la palestra están quienes dicen que no hay evidencia para creer que

la diferencia en la cantidad de anglicismos registrados para España y para Hispanoamérica es significativa, incluso en las zonas cercanas a Estados Unidos, y que la tendencia parece dirigirse hacia una anglicización cada vez mayor del léxico a ambos lados del Atlántico (Zamora Munné y Guitart, 1988; Moreno de Alba, 1992; Ávila, 1995). Esta última postura también ha sido defendida para los lenguajes de especialidad, específicamente el económico-financiero (Schnitzer, 1996).

Naturalmente, hay préstamos ingleses más frecuentes que otros dentro de la misma variedad dialectal. Unos son de uso más común y otros de uso más bien reservado o incluso especializado. Con base en una escala tripartita (anglicismos predominantes: 3 puntos; anglicismos frecuentes: 2 puntos, y anglicismos esporádicos: 1 punto), Moreno de Alba (1992) clasificó los anglicismos en la prensa de cuatro ciudades: San Juan (Argentina), Ciudad de México, Santiago de Chile y Madrid. Allí encontró que no existen diferencias significativas en cuanto a los anglicismos ya incluidos en el DLE. Pero, al mirar los anglicismos no recogidos por la Real Academia Española (RAE), notó una clara diferencia: San Juan presentó la mayor cantidad de anglicismos (190 puntos), seguida de Ciudad de México (175), Santiago de Chile (124) y Madrid (100).

La situación se complica más si consideramos que Salvador (1994) encontró lo opuesto al comparar la ocurrencia de anglicismos en el habla culta de dos capitales latinoamericanas, Ciudad de México y Santiago de Chile, y dos ciudades españolas, Madrid y Granada. La norma culta chilena sería así la más afectada por los anglicismos, con un total de 329 anglicismos, seguida por Madrid (291), Granada (220) y Ciudad de México (170). El mismo autor llega a especular que la predominante orientación neoliberal de Chile puede estar relacionada con la mayor adopción de anglicismos en el país, a diferencia del rechazo histórico y social hacia lo estadounidense que prevalece en México, donde la norma culta presenta menor afluencia de anglicismos (Salvador, 1994, p. 324-326). Otras autoras han insistido también en la admiración general que manifiestan los chilenos por la cultura estadounidense (Gerding Salas, Fuentes Morrison Kotz Grabole, 2012, p. 159),

sobre todo en el tema de la política económica (Diéguez, 2005, p. 150-151).

Todo ello, sin embargo, se ha dicho también de la sociedad mexicana. Franco Trujillo (2016, p. 27) observa que la influencia del inglés es notoria en los sectores más privilegiados de la sociedad mexicana y en los migrantes mexicanos que regresan del norte. De hecho, al clasificar y analizar los anglicismos en los periódicos más importantes de España y México, Sánchez (1995) encontró más anglicismos en México (194) que en España (140). En un trabajo más reciente, Van der Weijde (2020) llegó a una conclusión similar: la variedad mexicana admite más anglicismos y mantiene la grafía inglesa con mayor frecuencia.

En el estudio comparativo más ambicioso hasta la fecha sobre el uso de anglicismos en la prensa hispanoamericana, Detjen (2017) comparó doce países y encontró que, si bien la proporción de lexemas derivados del inglés es baja en todos los países, en algunos lugares es el doble que en otros. Uruguay, Argentina y Chile destacan sobre el resto, superando el dos por ciento en el corpus de periódicos estudiados, como se ilustra en la figura 2. Podría concluirse entonces que, más allá de la sorpresa que Uruguay pueda generar, los resultados para Chile y Argentina corroborarían hasta cierto punto las tendencias demostradas en los estudios de los años noventa que se han citado en los párrafos anteriores.

En lo tocante a las áreas temáticas, Detjen (2017, p. 168) identificó las cuatro más afectadas por los anglicismos en este orden: cultura/sociedad (34 %), deportes (22 %), tecnología (20 %) y economía/finanzas (12 %). Desde el punto de vista diatópico, la ocurrencia en los ámbitos cultura/sociedad y economía/finanzas fue especialmente alta en los países del Cono Sur y en Perú. Por el contrario, el léxico técnico y deportivo de origen inglés mostró una presencia desproporcionadamente mayor en el norte, sobre todo en la zona comprendida entre México y Venezuela (Detjen, 2017, p. 338). Para la categoría «economía/finanzas», se constató la prominencia del vocabulario de la banca y la bolsa. La mayor parte de los préstamos léxicos en esta categoría se enmarcan dentro

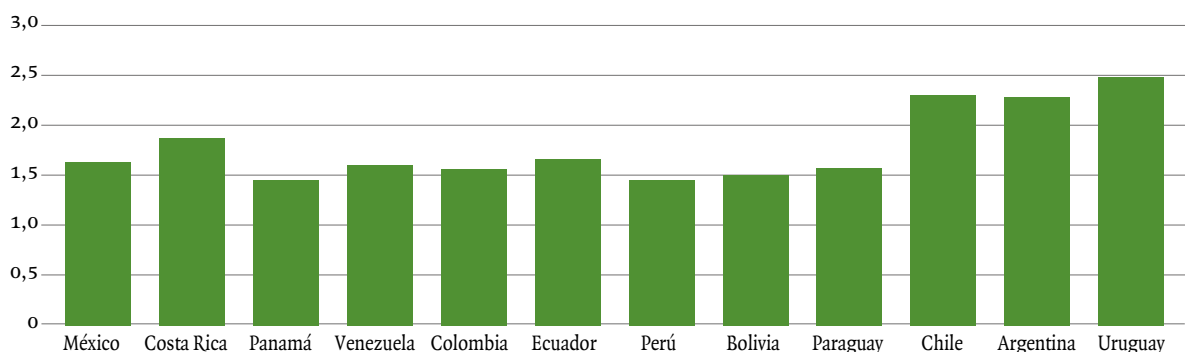

FIGURA 2. Frecuencia relativa de los anglicismos en la prensa de doce países hispanoamericanos. Reproducido de Detjen (2017, p. 328)

de los productos financieros (por ejemplo, *share*, *project*, *bond*), las maniobras especulativas (*swapping*, *split*), y las transacciones de divisas y pagos (*cashless*, *e-banking*), aunque también aparecen términos macroeconómicos (*hard landing*, *dog eat dog*) (Detjen, 2017, p. 217).

En su trabajo dedicado a los anglicismos económico-financieros, aunque solo en la prensa española, Vélez Barreiro (2003) identificó setenta y siete anglicismos integrales, admitiendo que entre los términos incluidos hay varios del lenguaje de los negocios e incluso de la informática, de las telecomunicaciones y del ámbito fiscal-legal. Los veinte más frecuentes identificados fueron los siguientes: *marketing*, *rating*, *holding*, *broker*, *boom*, *chart*, *euribor*, *PER*, *ebitda*, *B2B*, *TMT*, *unit linked*, *warrant*, *profit warning*, *cash flow*, *Brent*, *manager*, *outsourcing*, *stock option*, *senior* (Vélez Barreiro, 2003, p. 611). Asimismo, en un reciente corpus de anglicismos en el español mexicano, Franco Trujillo (2016, p. 359) recogió treinta anglicismos en la categoría «economía»: *antitrust*, *bill and keep*, *boicot*, *briefing*, *broker*, *bushel*, *call center*, *cash*, *chairman*, *commodity*, *crack*, *dólar*, *due dilligence*, *dumping*, *fast track*, *fifty fifty*, *hedge funds*, *holding*, *marketing*, *must carry*, *newsletter*, *pool*, *rally*, *ranking*, *retail*, *status o estatus*, *subprime*, *transfer*, *trust*, *voucher*.

4 Datos y metodología

En primer lugar, se seleccionaron glosarios financieros monolingües de libre acceso electrónico bajo tres criterios que garantizaran la comparabilidad: entidad emisora, temática y tamaño. Los glosarios debían ser publicados por bancos centrales, o en colaboración con ellos, o por bancos comerciales. Todos ellos de-

bían contar con un mínimo de cien entradas en cada caso. Además, en el caso de los bancos centrales, los glosarios debían dirigirse a los usuarios no expertos de servicios financieros, lo cual obligó a excluir el glosario del Banco Central de Chile; en su lugar, se incluyó el glosario de la Comisión para el Mercado Financiero (CMF Chile). Así, el corpus quedó formado por un total de once glosarios provenientes de cuatro países: Argentina, Chile, España y México. Como se observa en la tabla 1, los bancos centrales aportaron un glosario para cada país, al igual que Banco Santander, mientras que BBVA cuenta con glosarios solo en tres de ellos, dado que BBVA Chile dejó de operar en 2018, cuando fue adquirido por el grupo canadiense Scotiabank.

Tras la identificación de los préstamos directos entre los lemas en cada glosario, se llevó a cabo el etiquetado y la clasificación según dos criterios básicos: tipo de adopción y tipo de estructura sintáctica. De modo que, con base en la tipología propuesta en la sección 2 (figura 1), se utilizaron las siguientes etiquetas según el tipo de integración en la lengua receptora:

1. «Integral». Aquel que conserva su grafía inglesa original, por ejemplo, *broker*.
2. «Adaptado». Aquel ajustado a la ortografía o morfología del castellano, por ejemplo, *bróker*.
3. «Falso». Aquel creado fuera de la comunidad nativa o resemantizado fuera de ella, también denominado *pseudoanglicismo*, por ejemplo, *Rosario Futures Exchange*.
4. «Híbrido». Aquel que combina elementos de ambos idiomas, por ejemplo, *mercado spot*.

Y por el tipo de estructura sintáctica:

1. «Univerbal». Aquel compuesto por una sola unidad léxica, por ejemplo, *swap*.
2. «Pluriverbal». Aquel compuesto por dos o más unidades léxicas, por ejemplo, *day trader*.

País	Entidad	Título	N.º lemas	N.º extranj. (%)
ARG	BCRA	Diccionario financiero	533	63 (11,82)
	BBVA AR	Conceptos de educación financiera	175	13 (7,43)
	Santander AR	Glosario de términos financieros	142	60 (42,25)
CHI	CMF (CL)	Glosario	265	6 (2,26)
	Santander CL	Glosario - Sano de Lucas	401	18 (4,49)
ESP	FPT (ES) ⁶	Glosario - Finanzas para todos	459	47 (10,24)
	BBVA ES	Glosario de términos económicos	784	113 (14,41)
	Santander ES	Glosario de términos financieros	124	37 (29,84)
MEX	CONAIF (MX) ⁷	Glosario	136	4 (2,94)
	BBVA MX	Diccionario financiero	313	3 (0,96)
	Santander MX	Diccionario	338	14 (4,14)
Total			3 670	378 (10,3)

TABLA 1. Lista de glosarios financieros ordenados por país e institución responsable.

Fuente: elaboración propia

3. «Univerbal abreviado». Aquel acortado en forma de sigla, acrónimo o abreviatura, por ejemplo, ETF.
4. «Pluriverbal abreviado». Aquel que contiene una sigla, acrónimo o abreviatura como uno de sus constituyentes, por ejemplo, terminal POS.

Cabe mencionar que esta clasificación de unidades terminológicas difiere de otras propuestas, por ejemplo, Estopà (2001), en que siglas y acrónimos se categorizan como unidades abreviadas diferenciadas.

En el proceso de identificación se excluyeron los lemas en los que se tratara de nombres propios personales (por ejemplo, Dow Jones, test de Howey, etc.), que no son traducibles al castellano, pero se admitió el resto de otros nombres propios (por ejemplo, EMEA: Europe, Middle East and Africa). Una vez que los préstamos fueron identificados, etiquetados y clasificados, se llevaron a cabo comparaciones cruzadas entre los glosarios de ambas entidades bancarias (Santander y BBVA), entre estos y los de las entidades estatales, y entre los diferentes países. Finalmente, el análisis se realizó tanto cuantitativa como cualitativamente, es decir, porcentaje de extranjerismos por país y por categoría, y análisis de casos específicos con características relevantes.

5 Análisis de los datos

La primera constatación cuantitativa es un promedio de un extranjerismo por cada diez lemas (10,3 %) en la totalidad del corpus. Aun así, la variación entre los glosarios es enorme, ya que la menor proporción de extranjerismos es 0,96 %, en el de BBVA México, y la mayor es 42,25 %, en el de Santander Argentina, como se ilustra en la figura 3. Por otro lado, Banco Santander ostenta la mayor proporción de extranjerismos en promedio (25,4 %) en el conjunto de glosarios de los cuatro países en comparación con los promedios de BBVA (7,6 %) y la banca central (6,8 %).

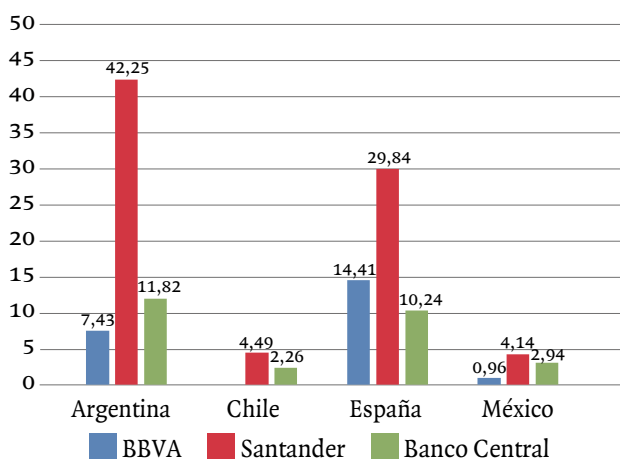

FIGURA 3. Ocurrencia de lemas con extranjerismos por país y por glosario como porcentaje del total.
 Fuente: elaboración propia

En cuanto a la distribución por país, la tasa de extranjerismos en los glosarios de Argentina y España, tanto de manera individual como en su conjunto, es marcadamente más alta que en los glosarios de Chile y México. A pesar de que los glosarios españoles y argentinos constituyen el 37,3 % y el 23,2 % del corpus, respectivamente, los primeros aportan más de la mitad de los anglicismos, con el 52,1 %, mientras que los segundos ofrecen más de un tercio del total, 36 %. Es decir, de estos dos países se ha obtenido solamente el 60 % de los lemas, pero el 88 % de los anglicismos, como se ilustra en la figura 4 a continuación.

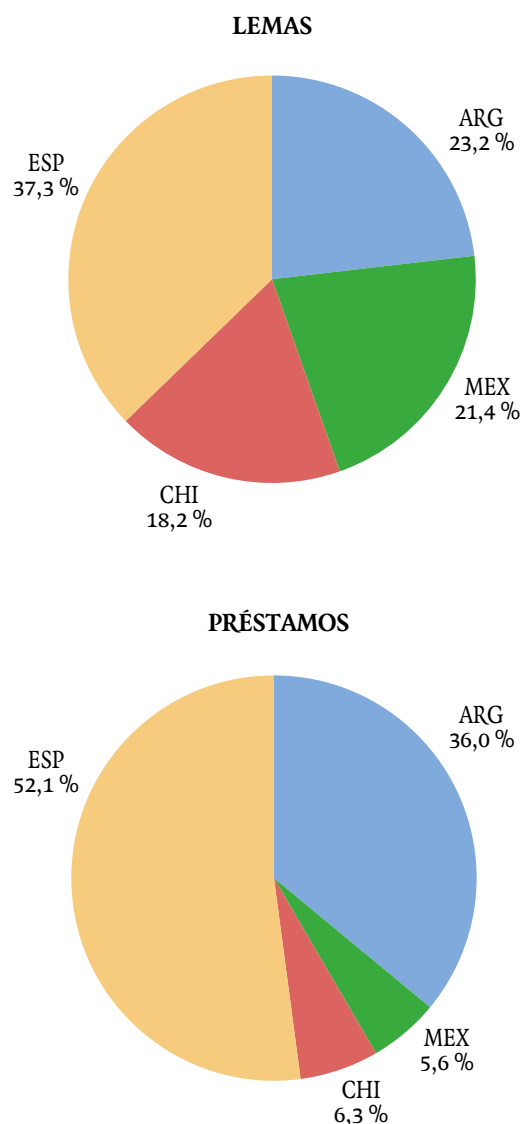

FIGURA 4. Distribución del total de lemas y de préstamos léxicos directos por país. Fuente: elaboración propia

Respecto a las lenguas representadas, la predecible superioridad absoluta del inglés se confirma con un 97,35 % del total de los extranjerismos. Es decir, solo diez de los lemas en la totalidad del corpus provienen de otras lenguas. Cabe señalar aquí que, con excepción

de dos, todos son acrónimos, si bien tres de ellos parecen ya lexicalizados. Además, uno de los diez préstamos no ingleses es un lusismo repetido en el mismo glosario. Al final, se registraron tres germanismos, dos galicismos, dos lusismos, un latinismo y un escandinavismo,⁸ todos nombres propios y vocabulario culto, como se puede consultar en la tabla 2.

De manera análoga, como se puede observar en la tabla 3, se confirma que la vasta mayoría de los préstamos léxicos en los glosarios financieros son integrales (85,4 %). A estos hay que añadir los préstamos híbridos (11,4 %), donde un préstamo integral aparece de la mano de un vocablo castellano (por ejemplo, *mercado spo*, *opción call*, *swap de divisas*). Por otro lado, los préstamos léxicos adaptados se limitan a dos lemas: *e-cheq* (*e-check* en inglés) en BBVA Argentina, y *hackeo* (*hacking*

en inglés) en Santander Chile. El primero de ellos parece ser un argentinismo, ya que una búsqueda en Internet ofrece resultados solo en sitios web argentinos. En otros casos, como el acrónimo lexicalizado *euríbor*, aparece en Santander España; encontramos la versión adaptada *euríbor* únicamente entre la definición, no en el lema. En el resto de los datos encontramos solo la grafía inglesa, incluso en aquellos préstamos que han sido castellanizados e incorporados al DLE, por ejemplo, *bróker*, que aparece como *broker* en todos los casos, y *váucher*, registrado en su grafía vernácula *voucher* en el glosario de Santander México.

Por otro lado, todos los préstamos falsos identificados provienen de las entidades españolas y argentinas y se repiten varias veces en los distintos glosarios, como se aprecia en la tabla 4. En lo esencial, se trata

Tipo	Lema	Composición del acrónimo	Glosario
Germanismo	Índice DAX	Deutscher Aktienindex	BBVA ES
	Índice IFO	Information and Forschung	Santander ES
	Índice ZEW	Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung	Santander ES
Galicismo	Índice CAC-40	Cotation Assistée en Continu	BBVA ES
	Sicav	Société d'Investissement à Capital Variable	BBVA ES
Lusismo	Copom (x 2)	Comitê de Política Monetária	BCRA
	Selic	Sistema Especial de Liquidação e de Custódia	BCRA
Latinismo	Ad honorem	N/A	Santander CL
Escandinavismo	Ombudsman	N/A	Santander MX

TABLA 2. Préstamos léxicos de lenguas distintas al inglés identificados en el corpus.

Fuente: elaboración propia

País	Entidad	Total extranjerismos	Integrales	Adaptados	Falsos	Híbridos
ARG	BCRA	63	60	—	2	1
	BBVA AR	13	10	1	1	1
	Santander AR	60	56	—	—	4
CHI	CMF (CL)	6	3	—	—	3
	Santander CL	18	16	—	—	1
ESP	FPT (ES)	47	36	—	1	10
	BBVA ES	113	96	—	7	13
	Santander ES	37	28	1	1	7
MEX	CONAIF (MX)	4	4	—	—	—
	BBVA MX	3	1	—	—	2
	Santander MX	14	13	—	—	1
Total		378	323	2	12	43

TABLA 3. Préstamos léxicos clasificados por el tipo de adopción. Fuente: elaboración propia

de seis acrónimos, cuatro españoles (*Ibex 35*, *Iberclear*, *Latibex*, *MIBOR*) y dos argentinos (*BADLAR*, *ROFEX*).

Si se observan las frecuencias absolutas, *Latibex* figura entre los anglicismos terminológicos más frecuentes (>3 ocurrencias) en la totalidad del corpus, pero su presencia está limitada a un glosario. Algo similar ocurre con *token* (7), el término más frecuente en el corpus junto con *leasing* (7), con la diferencia de que el primero aparece seis veces en un mismo glosario y una vez en otro, y el segundo lo hace en siete glosarios distintos. Asimismo, dos de los términos más frecuentes figuran únicamente en glosarios de la banca comercial: *cash-flow* (incluyendo las grafías alternativas *cashflow* y *cash flow*) y *Latibex*. El listado de los anglicismos más frecuentes identificados en el corpus puede consultarse en la tabla 5.

Ahora bien, al examinar el tipo de estructura sintáctica de los lemas analizados, encontramos que las uni-

dades léxicas univerbales (58,5 %) son más frecuentes que las pluriverbales (41,5 %), como se colige de la tabla 5. Las unidades terminológicas abreviadas (siglas y acrónimos) son también más comunes en las unidades univerbales (43 %) que en las pluriverbales (30,6 %). Más de la tercera parte de los lemas recogidos (37,8 %) contiene una unidad terminológica abreviada, y en el glosario de BCRA esta proporción llega a tres de cada cuatro (76,2 %). En realidad, ocho de los once lemas registrados tres veces (en tres glosarios distintos) son abreviaciones, a saber: *EBITDA*, *ETF*, *FED*, *Ibex 35*, *NASDAQ*, *POS*, *repo* y *SEC*. Dos de estos se hallan solo en los glosarios de la banca comercial: *EBITDA* y *NASDAQ*. Los otros tres conceptos registrados tres veces son *commodity*, *forward* (incluyendo las formas alternativas *contrato forward* y *contratos forward*) y *put* (incluyendo las formas alternativas *put option* y *opción put*).

Lema	Glosario	Composición del acrónimo
<i>Ibex 35</i>	BBVA ES	Iberian Index
<i>Ibex 35</i>	Santander ES	
<i>Ibex 35</i>	FPT (ES)	
<i>Iberclear</i>	BBVA ES	Iberian Clear
<i>Índice FTSE latibex all share</i>	BBVA ES	Latinoamérica e Ibex
<i>Índice FTSE latibex Brasil</i>	BBVA ES	
<i>Índice FTSE latibex top</i>	BBVA ES	
<i>Latibex</i>	BBVA ES	
<i>BADLAR</i>	BBVA AR	Buenos Aires Deposits of Large
<i>BADLAR</i>	BCRA	Amount Rate
<i>MIBOR</i>	BBVA ES	Madrid Interbanking Offered Rate
<i>ROFEX</i>	BCRA	Rosario Futures Exchange

TABLA 4. Anglicismos falsos identificados en el corpus. Fuente: elaboración propia

Frecuencia	Término	País (entidad)
7 ocurrencias	<i>leasing</i>	ARG (BBVA, BCRA, Santander), CHI (CMF), ESP (BBVA, Santander, FPT)
	<i>token</i>	ARG (BBVA), ESP (FPT)
6 ocurrencias	<i>cash-flow</i>	ARG (Santander), ESP (BBVA, Santander)
	<i>phishing</i>	CHI (Santander), ESP (Santander, FPT), MEX (Santander)
	<i>swap</i>	ARG (Santander), CHI (CMF), ESP (BBVA), MEX (BBVA)
5 ocurrencias	<i>blockchain</i>	CHI (Santander), ESP (FPT)
	<i>broker</i>	ARG (Santander), ESP (BBVA, FPT)
	<i>fintech</i>	ARG (BBVA, BCRA), CHI (Santander), MEX (Santander)
4 ocurrencias	<i>ADR</i>	ARG (BCRA, Santander), CHI (CMF), ESP (BBVA)
	<i>factoring</i>	ARG (BBVA, BCRA), ESP (Santander, FPT)
	<i>Latibex</i>	ESP (BBVA)
	<i>Libor</i>	ARG (BBVA, Santander, BCRA), ESP (BBVA)
	<i>rating</i>	ARG (Santander), ESP (BBVA, FPT)
	<i>spread</i>	ARG (BBVA, Santander, BCRA), ESP (BBVA)

TABLA 5. Términos más frecuentes con marcas de localización. Fuente: elaboración propia

País	Entidad	Total préstamos	Univerbales	Univerbales abreviados	Pluriverbales	Pluriverbales abreviados
ARG	BCRA	63	54	46	9	2
	BBVA AR	13	9	2	4	4
	Santander AR	60	36	14	24	4
CHI	CMF (CL)	6	1	-	5	2
	Santander CL	18	11	2	7	2
ESP	FPT (ES)	47	25	7	22	9
	BBVA ES	113	55	18	58	11
	Santander ES	37	24	6	13	10
MEX	CONAIF (MX)	4	1	1	3	1
	BBVA MX	3	1	-	2	1
	Santander MX	14	4	-	10	2
Total		378	221	95	157	48

TABLA 6. Préstamos léxicos clasificados por tipo de estructura sintáctica. Fuente: elaboración propia

Entre las unidades léxicas pluriverbales se registraron también algunas (veinticinco en total) en las que se ofrece la traducción correspondiente entre paréntesis dentro del lema, o de manera inversa, incluyendo algunas siglas y acrónimos, por ejemplo: *banca electrónica* (*e-banking*); *default* (*cesación de pago*); *ESG* (*ASG en inglés*); *OECD* (*sigla en inglés de OCDE*). Por último, se detectaron algunos extranjerismos sin traducción en el glosario de BCRA y en ocasiones incluso sin definición —especialmente para los acrónimos—, como el que se muestra en la figura 4.

En cuanto a complejidad terminológica, pueden identificarse algunas tendencias generales entre las entidades y entre los países analizados, más allá de las notorias diferencias en el tamaño de los glosarios y la estructura sintáctica de los préstamos. Si bien los glosarios de Santander Argentina y Santander España presentan un índice más elevado de préstamos, consideramos que el glosario de BBVA España y, en menor medida, el de Santander Argentina contienen la terminología más especializada y exclusiva, sobre todo dentro del ámbito del mercado bursátil y las finanzas empresariales. Así, solo en BBVA España encontramos términos como *free float*, *golden share*, *grey knight* o *raider*, y solo en Santander Argentina aparecen términos como *t-bond*, *underwriter* o *waiver*.

De igual forma, constatamos la presencia no solo de préstamos en los ámbitos de la economía, las finanzas y el comercio, sino también de las tecnologías

de la información y la comunicación (TIC). Aquí es necesario separar entre los términos propiamente vinculados con las finanzas digitales, como *bitcoin*, *blockchain* o *e-banking*, de aquellos de índole más general, como *API*, *cookies* o *IT*. Llama la atención que, con excepción de CMF Chile, los glosarios de menor tamaño albergan sobre todo léxico del ámbito informático: BBVA AR (6/13), BBVA MX (2/3), Santander CL (9/18), Santander MX (13/14) y CONAIF MX (3/4). Específicamente, Banco Santander otorga primordial importancia a la terminología relativa a los fraudes financieros en línea, como lo demuestra el contenido de sus glosarios. En el mexicano, diez de sus catorce préstamos: *carding*, *pharming*, *phishing*, *skimming*, *smishing*, *spam*, *spim*, *spoofing*, *thrashing*, *vishing*; en el español, un tercio de los anglicismos: *callback phishing*, *cookies*, *firewall*, *HTTPS*, *malware*, *phishing*, *ransomware*, *smishing*, *spear phishing*, *spoofing*, *vishing*, y en el chileno: *hackeo*, *hacker*, *hacking*, *phishing*, aunque en este último constituyen menos de una cuarta parte del total (4/18).

6 Conclusiones

A partir de este análisis de los glosarios financieros de la banca central y la banca comercial en cuatro países —Argentina, Chile, España y México—, pueden establecerse varias conclusiones significativas. La primera

BEICF:	Business Environment & Internal Control Factors	BCRA
--------	---	------

FIGURA 4. Captura de pantalla de entrada en el Diccionario financiero de BCRA

y más evidente es la desproporcionada frecuencia de extranjerismos en los glosarios españoles y argentinos en contraste con los chilenos y mexicanos. Este dato contradice tanto los estudios empíricos que sitúan a los cuatro países en un plano similar como aquellos que indican una significativa disparidad en su nivel de adopción de anglicismos. Por lo demás, ignoramos si esto responde a una política lingüística por parte de las instituciones en Chile y en México. La similitud en términos de la tasa de extranjerismos entre los glosarios de la banca central en Argentina y España, por un lado, y aquellos de Chile y México, por el otro, puede ser también una mera casualidad. En todo caso, la realidad es que Banco Santander registra casi cuatro veces más extranjerismos en promedio que su competidor BBVA o que la banca central.

Desde el punto de vista terminológico, la prominencia de los préstamos integrales (85,4 %) es indiscutible. Respecto al tipo de estructuras, se constata la elevada proporción de unidades terminológicas abreviadas (37,9 %). Por otro lado, la presencia mayoritaria (58,5 %) de unidades terminológicas univerbales en este compendio de préstamos contrasta con los resultados obtenidos en estudios previos que involucran el léxico en castellano, puesto que allí las unidades pluriverbales son más comunes (Rocha Ochoa, 2024). Respecto a los conceptos frecuentes, destaca la variación denominativa para *cash-flow*, *forward* y *put*. Por lo demás, los presta-

mos exclusivos de un solo país son mayoritariamente aquellos que denotan instrumentos financieros e índices bursátiles del ámbito local. Hemos visto también que los anglicismos falsos ocurren solo en los glosarios argentinos y españoles y se limitan a nombres propios. Por último, una vez reconfirmada la hegemonía del inglés como lengua de origen, podría decirse que la presencia de unos cuantos germanismos y galicismos en los glosarios españoles, así como de lusismos en los glosarios argentinos, está vinculada con temas de integración económica en su entorno geográfico.

En resumen, a pesar del tamaño de la muestra, creemos que la naturaleza de estos glosarios es representativa del campo de la terminología financiera e incluso más de la lexicografía de la educación financiera, pues en ellos encontramos términos relativos a los productos y servicios financieros, así como a la bolsa, los índices bursátiles y los actores del sistema financiero. También, observamos la creciente importancia de la terminología relativa a las finanzas digitales (*fintech*), incluyendo los fraudes financieros. Sin embargo, reconocemos la necesidad de llevar a cabo estudios más exhaustivos con glosarios de otras instituciones financieras de estos y otros países con el fin de corroborar las conclusiones de este análisis contrastivo y tener una imagen más completa y precisa de la presencia de los préstamos léxicos en la educación financiera en castellano. ✨

7 Glosarios

BANCO CENTRAL DE LA REPÚBLICA ARGENTINA (BCRA). *Diccionario financiero* [en línea]. <<https://www.bcra.gob.ar/BCRAyVos/diccionario-financiero.asp>> [Consulta: 30 mayo 2024].

BANCO DE ESPAÑA (BDE); COMISIÓN NACIONAL DEL MERCADO DE VALORES (CNMV). *Glosario: Finanzas para todos* [en línea]. <<https://www.finanzasparatodos.es/glosario>> [Consulta: 30 mayo 2024].

BANCO DE MÉXICO (BANXICO); CONSEJO NACIONAL DE INCLUSIÓN FINANCIERA (CONAIF). *Diccionario financiero* [en línea]. <<https://www.bcra.gob.ar/BCRAyVos/diccionario-financiero.asp>> [Consulta: 30 mayo 2024].

COMISIÓN PARA EL MERCADO FINANCIERO (CMF CHILE). *Glosario* [en línea]. <<https://www.cmfchile.cl/educa/621/w3-propertyname-505.html>> [Consulta: 30 mayo 2024].

BANCO SANTANDER ARGENTINA. *Glosario de términos financieros* [en línea]. <<https://www.santander.com.ar/banco/online/agro/inversiones/glosario>> [Consulta: 30 mayo 2024].

BANCO SANTANDER CHILE. *Diccionario: Sano de Lucas* [en línea]. <<https://www.sanodelucas.cl/herramientas/diccionario/>> [Consulta: 30 mayo 2024].

BANCO SANTANDER ESPAÑA. *Glosario de términos financieros* [en línea]. <<https://www.bancosantander.es/glosario>> [Consulta: 30 mayo 2024].

BANCO SANTANDER MÉXICO. *Diccionario - Educación Financiera Santander* [en línea]. <<https://www.santander.com.mx/educacion-financiera/diccionario.html>> [Consulta: 30 mayo 2024].

BBVA ARGENTINA. *Conceptos de educación financiera* [en línea]. <<https://edufin.bbva.com.ar/mod/glossary/view.php?id=120>> [Consulta: 30 mayo 2024].

BBVA ESPAÑA. *Glosario de términos económicos* [en línea]. <<https://www.bbva.es/diccionario-economico.html>> [Consulta: 30 mayo 2024].

BBVA MÉXICO. *Diccionario financiero* [en línea]. <<https://www.bbva.mx/glosario.html>> [Consulta: 30 mayo 2024].

8 Bibliografía

- ÁVILA, Raúl (1995). «El español en América: entre el inglés y las lenguas indígenas». *Anuario de Letras* [Ciudad de México: Universidad Nacional Autónoma de México], vol. XXXIII, pp. 111-130.
- CABRÉ, M. Teresa (1999). *La terminología: Representación y comunicación*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- CASTELO MONTERO, Miguel (2003). *Diccionario comentado de términos financieros ingleses de uso frecuente en español*. La Coruña: Netbiblo.
- (2010). «Consecuencias léxicas de la crisis global: reactivación de la terminología financiera en inglés». En: CIFUENTES, J.; GÓMEZ, A.; LILLO, A.; MATEO, J.; YUS, F. (eds.). *Los caminos de la lengua: Estudios en homenaje a Enrique Alcaraz Varó*. Alicante: Universidad de Alicante, pp. 463-472.
- CORBACHO SÁNCHEZ, Alfonso (2004). «Breve estudio sobre los germanismos del alemán en el lenguaje de la economía». *Anuario de Estudios Filológicos* [en línea], vol. XXVII, pp. 41-53. <<https://dehesa.unex.es/handle/10662/853>> [Consulta: 12 abril 2024].
- CUNHA, Iria da; ESCOBAR, Ángeles (2021). «Recomendaciones sobre lenguaje claro en español en el ámbito jurídico-administrativo: análisis y clasificación». *Pragmalingüística* [en línea], núm. 29, pp. 129-148. <<https://revistas.uca.es/index.php/pragma/article/view/6906/8250>> [Consulta: 25 marzo 2024].
- DETJEN, Hendrik (2017). *Anglizismen in Hispanoamerika: Adoption und Integration, Nivellierung und Differenzierung*. Berlín; Boston: De Gruyter.
- DIÉGUEZ, M. Isabel (2005). «Análisis contrastivo del anglicismo léxico en el discurso económico semiespecializado y de divulgación científica del español de Chile». *Onomázein*, núm. 12 (2), pp. 129-156.
- ESTOPÀ, Rosa (2001). «Elementos lingüísticos de las unidades terminológicas para su extracción automática». En: CABRÉ, T.; FELIU, J. (eds.). *La terminología científico-técnica: Reconocimiento, análisis y extracción de información formal y semántica*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, pp. 67-80.
- FRANCO TRUJILLO, Erik D. (2016). *El anglicismo en el español nacional de México* [en línea]. Tesis doctoral. México: El Colegio de México. Repositorio digital ColMex. <<https://hdl.handle.net/20.500.11986/COLMEX/10001271>> [Consulta: 10 abril 2024].
- GERDING SALAS, Constanza; FUENTES MORRISON, Mary; KOTZ GRABOLE, Gabriela (2012). «Anglicismos y aculturación en la sociedad chilena». *Onomázein*, núm. 25, pp. 139-162.
- GÓMEZ CAPUZ, Juan (1998). *El préstamo lingüístico: Conceptos, problemas y métodos*. Valencia: Universitat de València.
- GOTTLIEB, Henrik (2005). «Anglicisms and translation». En: ANDERMAN, G.; ROGERS, M. (eds.). *In and out of English: For better, for worse?* Clevedon: Multilingual Matters, pp. 161-184.
- HOYOS, José Carlos de (2023). «Anglicismos en la lengua de la economía: entre el préstamo crudo y la adaptación léxica». *CLINA*, vol. 9, núm. 1, pp. 113-134.
- LORENZO, Emilio (1987). «Anglicismos en la prensa». En: *Comisión Permanente de la Asociación de Academias de la Lengua Española: Primera reunión de academias de la Unga española sobre el lenguaje y los medios de comunicación*. Madrid: Real Academia Española, pp. 71-80.
- MÁRQUEZ ROJAS, Melva (2005). *El anglicismo terminológico integral en los textos especializados: Pautas para su tratamiento automatizado* [en línea]. Tesis doctoral. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. <<https://www.tdx.cat/handle/10803/7496;jsessionid=92DEED9ED08BDF67CD90BF8F1B159B1#page=1>> [Consulta: 19 marzo 2024].
- MEDINA REGUERA, Ana; STENDER, Alice (2019). «Siglas, acrónimos y abreviaturas en la prensa especializada económica en alemán y español». *Onomázein*, núm. esp. v, pp. 94-113.
- MORENO DE ALBA, José (1992). *Diferencias léxicas entre España y América*. Madrid: MAPFRE.
- OECD (2005). *Improving financial literacy: Analysis of issues and policies* [en línea]. París: OECD Publishing. <<https://doi.org/10.1787/9789264012578-en>> [Consulta 25 de marzo de 2024].
- (2015). *National strategies for financial education: OECD/INFE policy handbook*. París: OECD Publishing.
- PARACAMPO, Maria Teresa (2011). «Il ruolo dell'educazione finanziaria nella recente disciplina del mercato finanziario». En: *Studi in onore di Umberto Belviso*. Vol. III. Bari: Cacucci Editore, pp. 1693-1716.
- PRATT, Chris (1980). *El anglicismo en el español peninsular contemporáneo*. Madrid: Gredos.
- PULCINI, Virginia; FURIASSI, Cristiano; RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, Félix (2012). «The lexical influence of English on European languages: From words to phraseology». En: PULCINI, Virginia; FURIASSI, Cristiano; RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, Félix (eds.). *The anglicization of European lexis*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pp. 1-26.
- ROCHA OCHOA, Carlos (2024). «Los glosarios financieros electrónicos en español y portugués como instrumentos de educación financiera en Latinoamérica». *Lingue e Linguaggi*, vol. 65, pp. 127-148.

- RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, Félix (2013). «Pseudoanglicismos en español actual. Revisión crítica y tratamiento lexicográfico». *Revista Española de Lingüística RSEL*, vol. 43 (1), pp. 123-168.
- ROSENBLAT, Ángel (2002). *El español de América*. Caracas: Ayacucho.
- SALVADOR, Francisco (1994). «Incidencia del anglicismo en el habla culta de América y España». *Anuario de Letras*, vol. 32, p. 321-332.
- SÁNCHEZ, María F. (1995). *Clasificación y análisis de préstamos del inglés en la prensa de España y México*. Lewiston; Queenston; Lampeter: Edwin Mellen Press.
- SCHNITZER, Johannes (1996). «Anglizismen in der spanischen und katalanischen Wirtschaftssprache». En: SCHMITT, C.; SCHWEICKARD, W. (eds.). *Kulturen im Dialog: Die iberoromanischen Sprachen aus interkultureller Sicht*. Bonn: Romanistischer Verlag, pp. 344-358.
- VARELA CUÉLLAR, Beatriz (1988). «El español en los Estados Unidos». En: ARIZA, M.; SALVADOR, A.; VIUDAS, A. (eds.). *Actas del I Congreso Internacional de Historia de la Lengua Española*. Madrid: Arco Libros, pp. 1575-1582.
- VÉLEZ BARREIRO, Marco (2003). *Anglicismos en la prensa económica española* [en línea]. Tesis doctoral. La Coruña: Universidade da Coruña. <<https://ruc.udc.es/dspace/handle/2183/7166>> [Consulta: 28 marzo 2024].
- WEIJDE, Phae van der (2020). *Los anglicismos en el español: Una comparación de la prensa escrita en España y México* [en línea]. Tesis de máster. Gante: Universiteit Gent. <https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUGOI/002/862/736/RUGOI-002862736_2020_0001_AC.pdf> [Consulta: 25 marzo 2024].
- WILLIS, Lauren E. (2008). «Against financial literacy education». *Iowa Law Review* [en línea], vol. 94, pp. 197-285. <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1105384> [Consulta: 27 marzo 2024].
- ZAMORA MUNNÉ, Juan; GUITART, Jorge (1988 [1982]). *Dialectología hispanoamericana: Teoría, descripción, historia*. Salamanca: Ediciones Almar.

Notas

1. La voz *superintendencia*, vigente en varios países hispanoamericanos, proviene de la *Superintendencia General de Real Hacienda* que existió de 1687 a 1795, año en que se fusionó con la Secretaría de Hacienda. PORTAL DE ARCHIVOS ESPAÑOLES (PARES) [en línea], <<http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/autoridad/48981>> (consulta: 2 abril 2024).
2. España y la mayoría de los países hispanoamericanos —incluyendo Argentina, Chile y México— se encuentran en la lista de miembros. INTERNATIONAL NETWORK ON FINANCIAL EDUCATION (INFE) (2020) [en línea], <<https://www.oecd.org/finance/financial-education/INFE-membership-lists.pdf>> (consulta: 2 abril 2024).
3. Así lo indica al menos el Banco Central de la República Argentina en la descripción de su glosario en línea: «Las definiciones vertidas en el presente diccionario se encuentran redactadas en un lenguaje simple y resumido», <<https://www.bcra.gob.ar/BCRAyVos/diccionario-financiero.asp>> (consulta: 3 abril 2024).
4. En castellano, *préstamo lingüístico* designa tanto un proceso como un resultado, mientras que en lenguas como el inglés o el alemán se cuenta con denominaciones distintas: *loanword/borrowing*; *Lehngut/Entlehnung*. En alemán se distingue además entre *préstamo lingüístico* en general, *Lehngut*, y *préstamo léxico*, *Lehnwort*.
5. En este grupo se encuentran los llamados *pseudoanglicismos*, cuyo tratamiento lexicográfico ha sido estudiado por Rodríguez González (2013).
6. El portal *Finanzas para todos* (www.finanzasparatodos.es) es una iniciativa del Plan de Educación Financiera, creado en 2008 por la Comisión Nacional del Mercado de Valores (CNMV) y el Banco de España.
7. El Consejo Nacional de Inclusión Financiera (CONAIF) incluye miembros del Banco de México y la Comisión Nacional Bancaria y de Valores.
8. La voz *ombudsman*, acuñada en sueco en 1809, debe de haber entrado al castellano a través del inglés, puesto que el primer uso en dicha lengua se remonta a 1824, según el *Oxford English dictionary* [en línea], <https://www.oed.com/dictionary/ombudsman_n> (consulta: 24 abril 2024).

Variación denominativa en torno al concepto de prueba pericial de comparación forense del habla

MARÍA GARCÍA ANTUÑA

Universidad de Sevilla

ORCID: 0000-0003-4947-5317

mgantuna@us.es

María García Antuña és

doctora en Lingüística i premi extraordinari de doctorat en Arts i Humanitats per la Universitat de Cadis i doctora en Ciències Forenses amb excel·lent cum laude per la Universitat d'Alcalá. Quant a formació acadèmica destaquen els títols de llicenciatura en Filologia Alemanya i en Lingüística, màster universitari en Traducció de Textos amb Finalitats Específiques, Interpretació i Doblatge de les Llengües Espanyola i Alemanya, màster en Lingüística Forense i màster en Ciències Policials. La seva activitat investigadora se centra en els àmbits de la terminologia, les llengües d'especialitat i el seu ensenyament i la lingüística forense. Ha fet diverses estades a les universitats alemanyes de Duisburg-Essen, Bielefeld, Saarbrücken, Köln i Heidelberg, a la Universitat Pompeu Fabra, a la Universitat d'Alcalá, a la Universitat de la Sapienza (Roma) i a la Universitat MGIMO de Moscou. Ha estat professora a la Universitat de Cadis, a la Universitat de Cantàbria i, actualment, és professora al Departament de Filologia Alemanya de la Universitat de Sevilla.

Resumen

Este artículo explora la variación terminológica de la prueba de comparación forense del habla dentro de la lingüística forense, partiendo de un corpus especializado compuesto por aproximadamente 300 resoluciones judiciales. El objetivo principal de esta contribución será analizar la estructura formal de las variantes denominativas en torno a este concepto en un contexto jurisprudencial.

PALABRAS CLAVE: variación terminológica; variación denominativa; lingüística forense, comparación forense del habla

Resum

Variació denominativa a l'entorn del concepte de prova pericial de comparació forense de la parla

Aquest article examina la variació terminològica en la prova de comparació forense de la parla dins del camp de la lingüística forense, utilitzant un corpus especialitzat de prop de 300 sentències judicials. L'objectiu principal d'aquesta recerca és analitzar les variants denominatives associades a aquest concepte en un context jurisprudencial.

PARAULES CLAU: variació terminològica; variació denominativa; lingüística forense; comparació forense de la parla

Abstract

Denominative variation around the concept of forensic speech comparison

This article examines the terminological variation in the forensic speech comparison test within the field of forensic linguistics, utilizing a specialized corpus of approximately 300 court rulings. The primary aim of this study is to analyze the formal structure and distribution of denominative variants associated with this concept within a jurisprudential context.

KEYWORDS: term variation; denominative variation; forensic linguistics, forensic speech comparison

TERMINÀLIA 30 (2024): 28-39 · DOI: 10.2436/20.2503.01.211

Data de recepció: 08/09/2024. Data d'acceptació: 29/11/2024 amb modificacions ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <https://terminalia.iec.cat>

1 Introducción

La variación terminológica constituye un fenómeno de gran relevancia en el estudio de las lenguas de especialidad, con implicaciones significativas tanto teóricas como prácticas. Este fenómeno ha sido objeto de un cambio de paradigma en la terminología, pasando de la visión prescriptiva del alemán Wüster (1979), que promovía la normalización de los términos mediante la selección de formas preferidas y rechazaba explícitamente la variación terminológica como un elemento indeseable para la claridad y precisión en los lenguajes especializados. En este enfoque, se consideraba que la univocidad y la estandarización eran esenciales para garantizar una comunicación técnica eficaz.

Posteriormente, surgió una visión descriptiva de la disciplina, defendida, sobre todo, por Cabré (1993, 1999) en su teoría comunicativa de la terminología (TCT) u otros autores como Temmerman (2000) desde una aproximación sociocognitiva, Gaudin (2003) desde la socioterminología o Diki-Kidiri (2008) desde una aproximación cultural a la terminología.

La falta de consenso en la denominación de esta pericia, ya destacada por Delgado Romero en su tesis doctoral de 2001 para el ámbito hispánico, es un desafío crucial en la acústica forense, donde la precisión terminológica es vital para la interpretación y aplicación de estas pruebas en el sistema legal. En el contexto forense, en el que la voz se utiliza como evidencia para identificar a personas o establecer la autenticidad de grabaciones, una variación en la denominación de términos especializados puede influir en la comprensión y el consenso sobre las técnicas y métodos empleados. Esta variabilidad terminológica no solo refleja diferencias en la forma en que se conceptualizan y comunican los conceptos dentro de la comunidad forense, sino que también puede impactar en la eficacia y la validez de las pruebas presentadas ante el tribunal.

La existencia de múltiples denominaciones para un mismo concepto especializado, como ocurre en la prueba pericial de comparación forense del habla, puede complicar su recepción por parte de legos en la materia y su interpretación. Sin embargo, la variación es una característica inherente a todo término (Fernández-Silva, 2017, p. 16), incluso dentro de contextos altamente especializados, ya que los «conceptos son entidades flexibles que se relacionan en estructuras multidimensionales, de manera que su contenido está influido por el contexto temporal, social y comunicativo» (Fernández-Silva; Becerra Rojas, 2015, p. 187). En el ámbito forense, la falta de uniformidad en la terminología puede dar lugar a ambigüedades y malentendidos que, en última instancia, afectan a la calidad del testimonio pericial y a la confianza del tribunal en la evidencia presentada.

Así, el objetivo principal de este trabajo es el de llevar a cabo un análisis formal de la variación denomi-

nativa existente en torno a esta prueba pericial, con el fin de determinar las variantes utilizadas por los jueces en las argumentaciones de sus resoluciones judiciales. Concretamente se partirá de un corpus de 301 sentencias y autos del Tribunal Supremo en el proceso penal español.

2 Estado de la cuestión

2.1 La variación denominativa

La variación en la terminología ha sido una cuestión controvertida desde el origen de la disciplina. Inicialmente, la teoría general de la terminología (TGT) partía de la univocidad del término, ya que, desde una perspectiva logicista, consideraba los conceptos como entidades independientes del lenguaje. No obstante, la aproximación a la comunicación especializada por parte de lingüistas y traductores ha llevado a la terminología a adoptar un enfoque más flexible y descriptivo, integrando perspectivas que interpretan los conceptos no solo como representaciones de conocimiento, sino también como productos de interacciones sociales, situando así la variación como un elemento clave (Freixa et al., 2008). En el marco de la TCT, Cabré, ya en 1999, afirmaba que, en todo proceso de comunicación existe de forma inherente la variación, la cual puede ser «explicitada en formas alternativas de denominación del mismo significado (sinonimia) o en apertura significativa de una misma forma (polisemia)» (1999, p. 85).

En este marco, Freixa (2002, p. 54) ha defendido la existencia de la variación terminológica definiéndola en un sentido general como «la variació que afecta els termes» y, en un sentido restringido, como «la variació que afecta les denominacions (variació denominativa) i els conceptes (variació conceptual)». La variación denominativa sería «el fenomen pel qual a una mateixa noció li corresponen diverses denominacions» (2002, p. 54) mientras que la variación conceptual:

significa per a nosaltres variació en un mateix concepte: creiem que en el procés de denominació, un mateix concepte pot ser abordat de maneres diferents i que per aquesta raó poden aparèixer denominacions diferents. I, com hem dit, aquestes denominacions per a un mateix concepte tenen la virtut de permetre observar la part (o les parts) del contingut conceptual que ha pres més rellevància en un context determinat. (2002, p. 55)

Este estudio, siguiendo lo postulado por Fernández-Silva (2011, p. 3), se centrará en la *variación denominativa con consecuencias cognitivas*, esto es «cuando un concepto se expresa a través de variantes que difieren no sólo formalmente sino también semánticamente, ya que seleccionan aspectos diferentes del contenido conceptual».

2.2 La prueba pericial de comparación forense del habla

La comparación forense del habla ha sido uno de los objetos de estudio fundamentales de la acústica forense, disciplina que, a su vez, forma parte de la lingüística forense y que se define como «el conjunto de técnicas científicas de investigación judicial cuyo principal objeto de estudio son los registros sonoros y/o sus elementos afines (soportes y medios de grabación, transmisión, reproducción, almacenamiento, etc.)» (Delgado Romero, 2001, p. 5).

Entre las tareas vinculadas a la fonética forense encontramos, por ejemplo, la creación de pasaportes vocales, la transcripción y autenticación de grabaciones, la preparación y validación de ruedas de reconocimiento de voz y la comparación forense del habla que ha sido considerada «el buque insignia» de esta disciplina forense (Delgado Romero, 2005, p. 5). Esta consiste en:

la comparación de grabaciones de carácter dubitado -esto es, el habla de un locutor(es) desconocido(s) vinculada a un hecho delictivo- con otras grabaciones indubitadas -registros de un sospechoso(s) conocido(s)- para llegar a una conclusión sobre la posibilidad de que hayan sido realizadas o no por el mismo individuo (García Antuña, 2024, p. 38).

2.2.1 La variación denominativa en torno a esta prueba pericial

A pesar de que es una de las pruebas más relevantes que se vinculan a los laboratorios de acústica forense, no existe una tendencia metodológica uniforme en el campo de la comparación forense del habla, ni siquiera existe, tal y como es señalado por Wagner et al. (2022), en la actualidad, una escala universalmente aceptada para formular las conclusiones del informe, lo que lleva implícito una falta de consenso por parte de los especialistas para denominar esta prueba pericial. Esta confusión terminológica llega a los tribunales, donde los jueces asumen las diferentes variantes denominativas como sinónimos sin reconocer las diferencias conceptuales que se esconden bajo estas.

Tradicionalmente, en el ámbito de la acústica forense, la comparación forense del habla ha sido denominada *identificación de locutores* (Delgado Romero, 2001) o de *hablantes* siguiendo el término inglés *Speaker Identification* y *reconocimiento de locutores* (*Speaker recognition*), y en ocasiones se utilizan ambos términos como sinónimos (Jessen, 2008).

Una de las propuestas para diferenciar ambos términos surge del campo de los sistemas automáticos de reconocimiento de voz. En este sentido, Doddington (1985, p. 1671), quien realizó su tesis doctoral sobre reconocimiento automático en los Laboratorios Bell, propuso que el término *reconocimiento de hablante* fuera

el hiperónimo de dos tareas específicas: la *identificación de hablantes* y la *verificación de hablantes*. La diferenciación entre ambas era que la tarea de *identificación de hablantes* consiste en vincular una muestra de voz con la voz más similar de un conjunto de N locutores de referencia, con N resultados posibles; mientras que la tarea de *verificación de locutores* consiste en determinar si una muestra de voz pertenece o no a un locutor específico de referencia. En este último caso, la muestra dubitada debía ser aportada por el propio emisor, al existir «un interés por su parte en que se verifique una comparación con otro registro de voz para obtener un resultado positivo» (Delgado Romero, 2001, p. 175). La verificación de voz, por tanto, tan solo contempla dos resultados posibles: la muestra es aceptada como perteneciente al locutor de referencia o es rechazada como no perteneciente al locutor de referencia.

Campbell (1997) también parte de este concepto de *reconocimiento de voz* como hiperónimo, distinguiendo a su vez entre *identificación* y *verificación de voz*. Así, de nuevo, relega el término de *verificación automática de locutores* para la comprobación de la identidad de una persona a partir de su voz, considerando términos sinónimos los siguientes: *verificación de locutores*, *verificación de voz*, *autenticación de locutor*, *autenticación de voz*, *autenticación de hablante* y *verificación de hablante*.

La *identificación de hablantes* no debe, por tanto, confundirse con la *verificación de hablantes*, que se suele utilizar como medida biométrica de identificación en la banca telefónica o para el control de acceso de edificios de alta seguridad, por ejemplo (De Jong-Lendle, 2022).

De este modo, si partimos de la definición dada por Nolan para el *reconocimiento de voz* como «any activity whereby a speech sample is attributed to a person on the basis of its phonetic-acoustic properties» (Nolan, 1994, p. 328), parece evidente que, tanto en su tarea de verificación de una voz como en la tarea de identificación de una voz, que es la que nos ocupa, estamos «ante un proceso de individualización», como señalan Gil et al. (2017, p. 59). Es precisamente este aspecto individualizador otorgado a esta prueba forense el que ha originado una controversia que va más allá de una cuestión de denominaciones y que está estrechamente relacionada con el debate en torno a la caracterización de la prueba pericial como prueba científica. De ahí que, como señala San Segundo (2023), hayan surgido en estas últimas décadas nuevas denominaciones como *comparación forense del habla* (Delgado Romero, 2020), *comparación forense de hablantes* (Foulkes y French, 2012; San Segundo, 2014) o *comparación forense de voces* (Morrison, 2009; San Segundo, 2011), en analogía con la *comparativa forense de perfiles de ADN*.

En este estudio, el término que utilizaremos como la denominación de referencia será *comparación forense del habla o de la voz*, utilizada tanto por ENFSI (Red Europea de Institutos Nacionales de Criminalística) como por el facultativo jefe de la Sección de Acústica de la Policía Científica en sus últimas publicaciones (Delga-

do Romero, 2020). Evitamos así el término *identificación*, ya que, como afirma Taruffo (2013, p. 211), en la mayoría de los casos en el ámbito forense «la unicidad es imposible de probar, porque no hay base científica que justifique esa conclusión». De este modo, en palabras de Gascón Abellán (2013, p. 187), se aboga por pasar de un paradigma de individualización a un paradigma de probabilidad. Esto es que el perito, en vez de expresarse en términos categóricos de identificación, compare la muestra dubitada de voz con la muestra indubitada (la voz del acusado, por ejemplo), y se exprese mediante términos de verosimilitud (*likelihood ratio*): «es X veces más probable que coincidan las voces analizadas si esta pertenece al acusado que si no pertenece a él», como las conclusiones de la prueba de ADN. Así, es el juez quien debe realizar la identificación, en lugar de hacerlo el perito, y llegar a una conclusión tras considerar todas las pruebas presentadas ante el Tribunal. En consecuencia, el término *comparación del habla* (o *de voz*) resulta más apropiado que el de *identificación*, tal como sostiene Morrison (2009). Se denominará *del habla* cuando se haga un análisis de los diferentes niveles lingüísticos y *de la voz*, cuando tan solo se analice el nivel fonético.

Se descarta, por otro lado, como denominación de referencia, el uso de *hablantes* siguiendo a Morrison (2009) y Rose y Morrison (2009, p. 145), dado que los objetos de comparación son grabaciones, por lo que se compara la voz o el habla y no los hablantes. También desde la lingüística forense se descarta el uso de términos vinculados a diferentes ramas científicas, como *prueba fonológica*, *fonética* o *acústica* porque estos términos se enfocan en la metodología utilizada o a las herramientas electrónicas utilizadas como *fonometría*, *fonoscópica*. Por otro lado, también se rechaza como denominación de referencia el término *reconocimiento de voz*, aunque algunos lo hayan interpretado como sinónimo de la prueba pericial que nos ocupa (Jessen, 2008), ya que, como se plantea en el artículo 369 de la Ley de Enjuiciamiento Criminal del sistema penal español, el reconocimiento de voz se trata de una diligencia de reconocimiento que se practica de la siguiente manera:

poniendo a la vista del que hubiere de verificarlo la persona que haya de ser reconocida, haciéndola comparecer en unión con otras de circunstancias exteriores semejantes. A presencia de todas ellas, o desde un punto en que no pudiere ser visto, según al Juez pareciere más conveniente, el que deba practicar el reconocimiento manifestará si se encuentra en la rueda o grupo la persona a quien hubiese hecho referencia en sus declaraciones, designándola, en caso afirmativo, clara y determinadamente.

De este modo, pensamos que este término está particularmente asociado al reconocimiento realizado por la víctima o el testigo, lo cual requiere el uso de una metodología diferente.

En este estudio pretendemos demostrar como a pesar de los esfuerzos realizados por los investigadores en lingüística forense para diferenciar los significados de los diversos términos surgidos en este campo, en el ámbito jurisprudencial los jueces, quienes generalmente carecen de formación especializada en esta disciplina, suelen utilizar estos términos de manera intercambiable. Esto evidencia una falta de comprensión de las implicaciones conceptuales y metodológicas que subyacen a cada denominación. En este estudio, intentaremos analizar en qué medida los jueces emplean uno u otro término y cuáles son las posibles repercusiones de este uso indistinto en el marco de los procedimientos judiciales.

3 Metodología

Este apartado detalla la metodología aplicada para examinar las variantes denominativas asociadas con la prueba pericial de comparación forense del habla en la jurisprudencia penal española.

Nuestro corpus está compuesto por 301 resoluciones judiciales en español en el ámbito penal, que abarcan un total de 4 490 227 palabras. No se estableció un límite temporal, con el fin de poder determinar si la «evolución del conocimiento» ha podido ser uno de los factores que ha incidido en la variación denominativa. Así, las fechas de estas resoluciones abarcan un periodo de 1989 a 2023.

Todos los textos, por tanto, pertenecen al ámbito del derecho, concretamente al campo judicial. Aunque los emisores de estos textos son conocedores del contexto forense, solo podemos considerarlos semiespecialistas (con algunos conocimientos específicos del tema) o incluso legos en el ámbito de la acústica forense, frente a los peritos o investigadores de esta disciplina. El nivel de especialización de los textos en el campo de la acústica forense es, por tanto, medio o bajo, como podremos comprobar en nuestro análisis.

3.1 Base de datos

Para la obtención de los textos del corpus se utilizó la base de datos Aranzadi, concretamente seleccionamos la base de datos «Jurisprudencia» que permite acceder a resoluciones de diferentes órdenes jurisdiccionales. A partir del cuadro de búsqueda establecimos varios criterios para la creación de nuestro corpus de análisis.

En primer lugar, se utilizó el campo de «Jurisdicción/Procedimiento», limitando nuestra búsqueda al proceso penal; en segundo lugar, se utilizó el campo «Tribunal» y se seleccionó el Tribunal Supremo, y, en tercer lugar, en el campo de «Texto» (que permite la búsqueda de términos tanto en el texto completo como en el resumen de la resolución), se incluyeron varios comandos de búsqueda, que se detallarán a continuación, con la utilización, en ocasiones, de operadores para delimitar los resultados ofrecidos.

3.2 Criterios de búsqueda

Frente a otro tipo de pruebas periciales cuya denominación está fijada o estandarizada desde un punto de vista terminológico, la multiplicidad de denomina-

ciones para designar esta pericial, dificultó nuestra labor de selección de jurisprudencia. Estos fueron los comandos de búsqueda utilizados y el número de resultados encontrados (véase tabla 1):

RESULTADOS DE LA BÚSQUEDA	
TÉRMINO	RESULTADOS
FONOGRÁFIC*	192
FONOMÉTRIC*	109
RECONOCIMIENTO DE VOCES	107
RECONOCIMIENTO DE VOZ	95
VOZ Y ACÚSTICA	82
VOCES Y ACÚSTICA	82
IDENTIFICACIÓN DE VOCES	80
FONÉTIC*	64
COTEJO DE VOCES	54
IDENTIFICACIÓN DE VOZ	44
FONOLÓGIC*	22
FOTOMÉTRIC*	20
ANÁLISIS DE VOZ	17
COTEJO DE VOZ	14
VOZ INDUBITADA	7
ANÁLISIS DE VOCES	5
IDENTIFICACIÓN DE INTERLOCUTORES	5
VOZ DUBITADA	4
VOCES DUBITADAS	3
CONTRASTE DE VOCES	3
CONTRASTE DE VOZ	3
COMPARATIVO DE VOCES	2
IDENTIFICACIÓN DE HABLANTES	2
ESTUDIO DE VOZ	1
IDENTIFICACIÓN DE LOCUTORES	1
VOCES INDUBITADAS	1
COMPARACIÓN DE VOZ	1
COMPARACIÓN DE VOCES	1
LOGOFONÍA	1
EXAMEN DE VOZ	0
COMPARACIÓN DE(L) HABLA	0
COMPARACIÓN FORENSE DE(L) HABLA	0
TOTAL:	1 028

TABLA 1. Comandos utilizados para la búsqueda de las resoluciones judiciales

Tras la lectura detallada de estas 1 028 resoluciones judiciales, se seleccionaron aquellas donde se hacía mención explícita (hubiese pericial o no) a esta prueba forense. De estas 301 sentencias o autos recurridos ante el Tribunal Supremo hubo pericial de voz (pericial, concurrencia de pericial o informe de imposibilidad de realizarlo) en 79 ocasiones. Han sido 222 las sentencias y autos donde no hubo informe pericial, pero sí se aludía a esta prueba por parte del magistrado en la resolución jurídica.

3.3 Constitución del corpus terminológico

Para la constitución del corpus terminológico, se hizo una lectura detallada de cada uno de los textos y un primer vaciado manual de todos aquellos términos que se referían a esta prueba pericial. Finalmente, el análisis automático de los datos se llevó a cabo mediante el uso de la herramienta de análisis de concordancias AntConc. Debemos señalar, en este punto, que este estudio no se centra en la variabilidad en torno al concepto de prueba forense (prueba, prueba pericial, informe, prueba pericial técnica, etc.), ya que dicha variabilidad corresponde a un debate más amplio relacionado con la naturaleza jurídica y las clasificaciones generales de las pruebas dentro del proceso judicial. En cambio, el presente trabajo se focaliza en la comparación forense del habla como un tipo específico de prueba científica, cuya relevancia y especificidades metodológicas justi-

fican un análisis particularizado dentro del ámbito de la lingüística forense.

A pesar de que toda variación formal implica un cambio, más o menos importante, desde el punto de vista conceptual (Freixa, 2002), en este estudio, no hemos considerado aquellas variantes derivadas de cambios tipográficos, ortográficos o morfosintácticos, como el uso de mayúsculas o minúsculas, o cambios del tipo: *pericial sobre la voz*, *pericial de voz* o *pericial en torno a la voz*, por ejemplo. Sí, hemos considerado, en cambio, por su elevada frecuencia, una variante que se forma a partir de un error ortotipográfico, como es *pericial fotométrica*. Por otra parte, siguiendo lo establecido por Fernández-Silva (2011) en sus investigaciones, hemos considerado sus variantes flexivas como una única variante denominativa, por ejemplo, *análisis de voz* o *análisis de voces*, aunque para la búsqueda de las sentencias se hayan utilizado todas las variantes.

4 Análisis formal de la variación terminológica en torno al concepto de la prueba pericial de comparación forense del habla

Para la realización de este análisis, hemos partido de la clasificación formal propuesta por Freixa (2002) para la clasificación de las variantes denominativas según el cambio lingüístico producido. No hemos tenido en cuenta los que la investigadora considera cambios grá-

UNIDADES MONOLÉXICAS		logofonía	
UNIDADES POLILÉXICAS	[N ₁ Prep [N _{2N} [Prep N ₃]]] _N	Cambio de la base N ₂ [N ₁ Prep [N _{2N} [Prep N ₃]]] _N	Prueba de análisis de voz Prueba de coincidencia de voces Prueba de comparación de voz Prueba de contraste de voz Prueba de cotejo de voz Prueba de estudio de voz Prueba de identificación de voz Prueba de reconocimiento de voz Prueba de verificación de voz
		Cambio de la extensión Prep N₃ [N ₁ Prep [N _{2N} [Prep N₃]]] _N	Prueba de identificación de locutores Prueba de identificación de hablantes
	[NA] _N	Prueba acústica Prueba fonética Prueba fonográfica Prueba fonológica Prueba fonométrica Prueba fotométrica Prueba fonoscópica	

TABLA 2. Cambios léxicos de las unidades monoléxicas y poliléxicas

ficos o cambios morfosintácticos (cambio de preposición, presencia o ausencia del artículo, por ejemplo.), como advertimos en el apartado metodológico, por lo que nos hemos centrado en la variación por cambio léxico o por reducción. Dentro de los cambios por reducción encontramos un único ejemplo: *prueba de voz*. Y dentro de los cambios léxicos hemos distinguido entre unidades monoléxicas y unidades poliléxicas. Como unidad monoléxica solo hemos hallado *logofonía*, que no hemos podido encontrar en el diccionario de la RAE (2014). Por otra parte, para la descripción de las 18 unidades poliléxicas hemos utilizado las siguientes categorías lingüísticas: nombre (N), preposición (Prep) y A (adjetivo), como se ve en la tabla 2.

La frecuencia de aparición de cada una de estas variantes denominativas puede observarse en el gráfico 1.

4.1 Reducción

Siguiendo lo estipulado por Freixa (2002, p. 306), entendemos por reducción “la supressió d’un o diversos constituents d’una unitat terminològica sintagmàtica que, de la mateixa manera que altres mecanismes per escurçar aquestes unitats (com les sigles), contribueix a l’economia lingüística”. Este fenómeno contribuye a la coherencia discursiva y la cohesión léxica, por su carácter anafórico. El ejemplo encontrado en nuestro estudio es *prueba de voz*.

Todo sintagma terminológico (ST) puede reducirse de forma anafórica, pero no todas estas reducciones podrán ser consideradas reducciones léxicas (Adels-

tein, 2002), pues para ello deben cumplirse una serie de condiciones que trataremos de verificar en nuestro ejemplo. Adelsstein señala unas condiciones internas del ST pleno (sus características morfosintácticas, sus características conceptuales y el estatuto terminológico de sus constituyentes) y unas condiciones externas al sintagma (como el nivel de especialidad y el tipo de texto en el cual ocurre).

Si tenemos en cuenta lo defendido por Freixa en su tesis doctoral (2002), esta reducción se justifica puesto que, una vez que se comprende la idea a la que hace referencia, es posible omitir los elementos determinantes del término. Desde el punto de vista morfosintáctico, si partimos del ST pleno:

$$[N_1 \text{ Prep } [N_{2N} [\text{Prep } N_3]]]_N \quad [N_1 \text{ Prep } N_3]_N$$

la elisión se produce de elementos centrales del sintagma ($\text{Prep } N_2$), donde N_2 puede ser *análisis*, *coincidencia*, *comparación*, *contraste*, *cotejo*, *estudio*, *identificación*, *reconocimiento* o *verificación*, por lo que *prueba de voz* designa el mismo concepto que *prueba de identificación de voz*, por ejemplo. Esto implica, siguiendo las palabras de Adelsstein (2002), que «el ST reducido absorbe los valores conceptuales de los constituyentes elididos». Por otra parte, aunque la carga conceptual en la disciplina la tiene el N_2 del ST, como hemos visto en el marco teórico (no es lo mismo *identificación* que *comparación*) la voz se erige como el objeto de estudio real de la prueba forense, de hecho, «subespecifica el concepto designado por el N y permite distinguirlo de otros cohipóni-

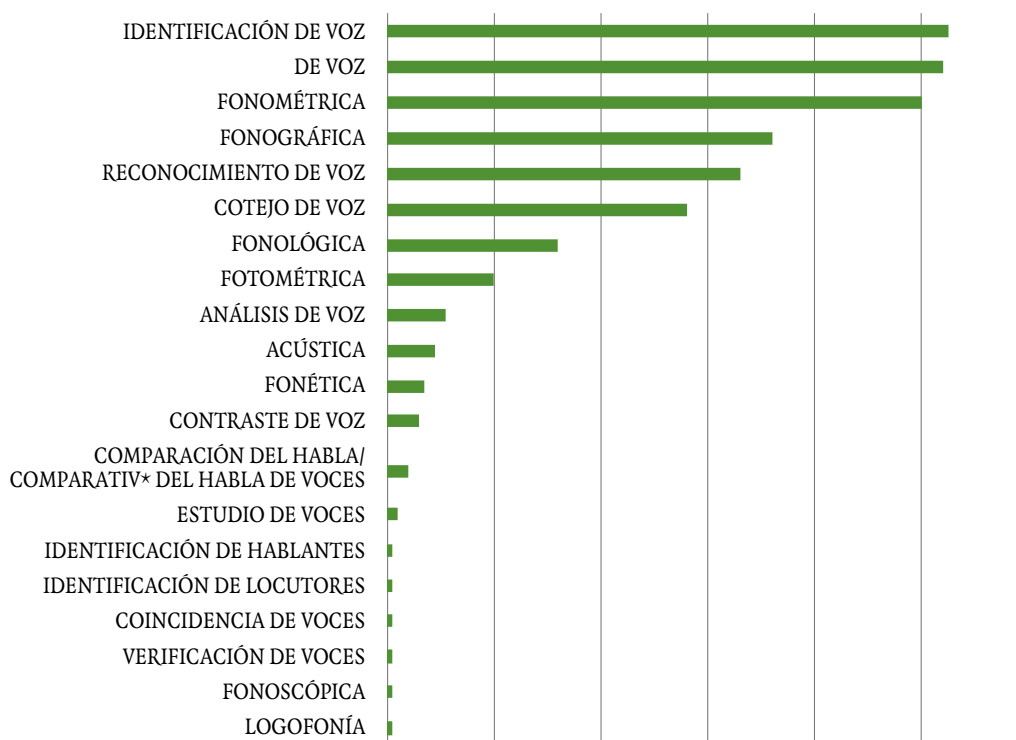

GRÁFICO 1. Distribución de los diferentes términos encontrados en la jurisprudencia analizada del TS

mos» como comparación de huellas dactilares, comparación de muestras de ADN, etc. (Adelstein op. cit.). En cuanto al grado de lexicalización, hemos podido contrastar en nuestro corpus cómo esta reducción aparece, incluso, sin una referencia contextual al ST pleno correspondiente (Adelstein, op. cit.). Además, se ha comprobado como también el término reducido aparece no solo en la jurisprudencia, sino en textos especializados de la materia como, por ejemplo, en el título del artículo del perito del laboratorio de Criminalística de la Guardia Civil, Lucena Molina (2002) «Marco legal español en la prueba pericial de voz».

Finalmente, debemos reseñar que bajo esta denominación encontramos variantes formales como prueba (o informe) sobre la voz, de la voz, sobre las voces o de voces, entre otras. Su frecuencia de aparición es de 104 ocurrencias.

4.2 Cambio léxico

Como hemos señalado, nuestro estudio no se centra en el cambio de la base del ST (prueba, prueba pericial, informe, prueba pericial técnica, etc.). Es por ello por lo que en la estructura analizada $[N_1 \text{ Prep } [N_{2N} [\text{Prep } N_3]]]_N$ nos centraremos en $[N_2]_N \text{ Prep } N_3$.

De los ejemplos encontrados, los cambios léxicos entre unidades poliléxicas representan el 94 % del total de cambios léxicos.

Como cambio léxico de la base, aquellos cambios que hallamos de N_2 , encontramos 9 ST extraídos de nuestro corpus (véase la tabla 3):

CAMBIOS LÉXICOS N_2 de $[N_1 \text{ Prep } [N_{2N} [\text{Prep } N_3]]]_N$
(Prueba de) análisis de voz
(Prueba de) coincidencia de voces
(Prueba de) comparación de voz
(Prueba de) contraste de voz
(Prueba de) cotejo de voz
(Prueba de) estudio de voz
(Prueba de) identificación de voz
(Prueba de) reconocimiento de voz
(Prueba de) verificación de voz

TABLA 3. Cambios léxicos de N_2 de $[N_1 \text{ Prep } [N_{2N} [\text{Prep } N_3]]]_N$

En estos ejemplos podemos observar como el cambio de N_2 provoca desde el punto de vista científico grandes cambios a la hora de entender el concepto. No obstante, en el corpus jurisprudencial analizado estas variantes son utilizadas de manera indistinta. Con el fin de entender la utilización de una u otra denominación, hemos analizado si las variantes son utilizadas por un mismo magistrado y si estas son utilizadas en una misma resolución judicial, con el fin, por ejemplo, de

evitar repeticiones, pero no hemos encontrado ningún patrón determinado en el uso de una u otra variante (García Antuña, 2024). La utilización de estas variantes de manera indiscriminada desvela una imprecisión conceptual y terminológica.

A continuación, presentamos las ocurrencias de los diferentes ST encontrados:

- El término más utilizado para la denominación de esta prueba científica es el de *identificación de voz*, que hemos encontrado en nuestro corpus en 105 ocasiones.
- A pesar de que el sintagma *reconocimiento de voz* se utiliza tanto para designar la prueba científica como la prueba realizada por testigos o víctimas (esta última precedida normalmente por el sustantivo *rueda*), nosotros solo hemos contabilizado aquellas ocurrencias con las que se designa a la prueba pericial de comparación de voz. De este modo, tan solo aparece en 66 ocasiones.
- Otro de los sintagmas que supera las 50 ocurrencias, concretamente aparece en 56 ocasiones, es *cotejo de voz*. En este caso el sustantivo analizado incide en la acción de «comparar», del mismo modo que *contraste de voz*, que aparece en 6 ocasiones.
- Hemos encontrado también sintagmas relativos al estudio de la voz, en un sentido más genérico. Destaca, en este sentido, la utilización de *análisis de voz* con la variante de *análisis de voces*, con un número de 11 ocurrencias frente a las 2 ocurrencias de *estudio de voz*.
- Como veíamos en el apartado dedicado al estado de la cuestión, derivado de un cambio de paradigma en el modo de entender esta prueba pericial, aparece el término *comparativa forense del habla o de voz* o más bien *análisis/estudio comparativo del habla o de la voz*, que, en el marco del Tribunal Supremo, tan solo nos ha aparecido 4 veces, la primera de ellas en el 2013 (ATS 1338/2013, de 30 de abril; STS 804/2014, de 27 de noviembre; STS 178/2016, de 3 de marzo; ATS 442/2022, de 31 de marzo). En el resto de los órganos jurisdiccionales, no obstante, lo encontramos hasta en 15 ocasiones¹, todas ellas a partir de 2012, lo que indica el uso reciente de este nuevo término y la consolidación del mismo.
- Como hápax legómena de este corpus hemos encontrado con este cambio léxico *coincidencia de voces* y *verificación de voces*.

Con relación a este mismo ST, $[N_1 \text{ Prep } N_2]_N \text{ Prep } N_3$, hemos encontrado otro tipo de cambio léxico, en este caso, un cambio léxico de la extensión $\text{Prep } N_3$. Estos son los ejemplos que nos han aparecido en el texto (véase la tabla 4).

CAMBIOS LÉXICOS PrepN ₃ de [N ₁ Prep [N _{2N} [Prep N ₃]]] _N
identificación de voz identificación de locutores identificación de hablantes comparativa de voz comparativa del habla

TABLA 4. Cambios léxicos de Prep N₃ de [N₁ Prep [N_{2N} [Prep N₃]]]_N

La predilección por el uso de la primera de las variantes se puede comprobar en el gráfico 1. Parece que existe una correlación entre el ámbito de la acústica forense y el jurisprudencial al elegir la voz o el habla como objeto de la comparación y no los locutores o los hablantes, como sucede en otras disciplinas forenses.

Finalmente, centrándonos en los sintagmas [NA]_N, hemos encontrado cambios de la extensión A, en los siguientes ejemplos que se recogen en la tabla 5:

CAMBIOS LÉXICOS A de [NA] _N
Prueba acústica Prueba fonética Prueba fonográfica Prueba fonológica Prueba fonométrica Prueba fotométrica Prueba fonoscópica

TABLA 5. Cambios léxicos de A de [NA]

En todos estos casos, es el adjetivo el que confiere carácter terminológico al sintagma.

A continuación, se muestran las frecuencias de los diversos ST detectados:

- La frecuencia de aparición de las variantes fonométricas, fonométrico y fonométrica ha sido de 100 ocurrencias. En este apartado, resulta pertinente incorporar la variante fotométrica, la cual, aunque probablemente originada por una errata relacionada con el adjetivo previo, se registra hasta en 20 ocasiones dentro del corpus analizado. Esta recurrencia podría explicarse como una errata no revisada, derivada de un desconocimiento conceptual sobre la marcada distinción semántica entre los términos “fono” y “foto”, los cuales remiten a campos claramente diferenciados: el sonido y la luz, respectivamente. Aunque el término fonométrico no está registrado en el Diccionario de la Real Academia Española, su uso técnico en disciplinas relacionadas con la acústica es inequívoco. Por tanto, la confusión con fotométrico, término que sí tiene entrada en fuentes lexicográficas estándares, parece responder más a un error por omisión en la revisión técnica que a una confusión terminológica sustentada en equivalencias conceptuales. Cabe destacar que incluso el corrector ortográfico de Microsoft Word iden-

tifica fonométrico como incorrecto, y propone fotométrico como corrección. Esto queda reflejado en la STS 756/2008, de 12 noviembre (FD1), donde su ponente, el Magistrado Excmo. Sr. José Antonio Martín Pallín, utiliza el término fotométrico seguido de la aclaración (sic), dando a entender que reconoce la palabra como inexacta, pero que la está utilizando de manera textual extraída del escrito de los recurrentes.

De forma novedosa, situándose en un plano que también pudiera tener relieve constitucional, mantienen que no existen pruebas de que los terminales de los teléfonos intervenidos fuesen o se correspondiesen con los números que se mencionan en la resolución judicial. Además, destacan que las partes no estuvieron presentes en la selección de los pasajes de las cintas para su posterior transcripción. Asimismo, critican la ausencia de ofrecimiento a los acusados para que reconociesen sus voces y la falta de prueba fotométrica (sic).

- El adjetivo fonográfico deriva del sustantivo fonógrafo, que según el Diccionario de la Real Academia Española (2014) es originariamente el «aparato que registraba y reproducía las vibraciones de cualquier sonido en un disco o cilindro». Las variantes fonográfico, fonográfica, fonográficas aparecen en 72 ocasiones.
- Las denominaciones que pertenecen al ámbito más lingüístico son las variantes fonológica, 32 ocurrencias; acústico, 9 ocurrencias; y fonético, 7 ocurrencias. El adjetivo fonológica deriva, de fonología, que según la Real Academia de la Lengua (2014) es la «parte de la gramática que estudia cómo se estructuran los sonidos y los elementos suprasegmentales de una lengua para transmitir significados». El adjetivo fonético, que se utiliza en nuestro corpus como sinónimo, deriva, en cambio, del sustantivo que se refiere a la «parte de la gramática que estudia los mecanismos de producción, transmisión y percepción de la señal sonora que constituye el habla». Mientras que el adjetivo acústico está vinculado a la parte de la fonética «que estudia las características físicas de las ondas sonoras que conforman los sonidos del habla» o a la parte de la física «que trata de la producción, control, transmisión, recepción y audición de los sonidos, ultrasonidos e infrasonidos».
- Encontramos finalmente la variante fonoscópica en una ocasión que deriva del sustantivo fonoscopio. Ninguno de los dos términos aparece en el Diccionario de la Real Academia Española (2014). El primer uso detectado del sustantivo fonoscopio, en inglés, data de 1859, en *Proceedings of Royal Society* según el *Oxford English Dictionary* y lo define como cualquier dispositivo que convierte las vibraciones sonoras en una representación visible, ya sea gráfica o electrónica. En la lexicografía española apa-

rece por primera vez en 1917 en el diccionario de Alemany y Boloufer como «nombre común a todo aparato eléctrico destinado al estudio de la voz y de sus órganos».

5 Conclusiones

Este estudio ha abordado la variación terminológica en la prueba de comparación forense del habla. La clasificación propuesta por Freixa (2002) ha sido la base de nuestro enfoque, priorizando los cambios por reducción y léxicos, mientras que los cambios gráficos y morfosintácticos fueron desestimados. Dentro de los cambios por reducción, encontramos un único ejemplo, *prueba de voz*, que ilustra cómo se pueden elidir elementos de un sintagma sin comprometer su carga conceptual. Este fenómeno se inscribe en un proceso de economía lingüística, útil en contextos científicos y legales, y refleja la tendencia a simplificar el discurso. En cuanto a los cambios léxicos, se ha distinguido entre unidades monoléxicas y poliléxicas. En el corpus analizado, solo se identificó una unidad monoléxica, *logofonía*, y 18 unidades poliléxicas, con múltiples variaciones. Los cambios léxicos en los sintagmas poliléxicos se centraron principalmente en la modificación del N₁. Encontramos nueve variantes principales, como *análisis*, *estudio*, *coincidencia*, *contraste*, *cotejo*, *reconocimiento*, *verificación*, *comparación* e *identificación*, que fue la más frecuente, con 105 apariciones en el corpus. Aunque el cambio de paradigma en la prueba pericial de voz ha ganado terreno en el ámbito científico, con un creciente énfasis en el uso del término *comparación de voces* frente a *identificación*, esta tendencia aún no se ha consolidado en el ámbito jurisprudencial. En la práctica judicial, los jueces siguen prefiriendo referirse a esta prueba como una prueba de *identificación*, manteniendo así la denominación tradicional a pesar de la evolución en el enfoque científico.

Por otra parte, hemos encontrado otro tipo de cambio léxico, en este caso, un cambio léxico de la extensión Prep N₃ (*de voz*, *de locutores*, *de hablantes* o *de habla*). En este caso, *de voz* se ha consolidado como la forma predominante. Aquí sí parece que existe una

correlación entre el ámbito de la acústica forense y el jurisprudencial al elegir la voz o el habla como objeto de la comparación y no los locutores o los hablantes, al igual que sucede en otras disciplinas forenses.

Finalmente, hemos observado como se imponen variantes vinculadas a la diversidad de métodos empleados por los distintos laboratorios y peritos. De este modo hemos observado variantes vinculadas a enfoques más lingüísticos como *fonética*, *fonológica*, *acústica*. Asimismo, se han registrado variantes relacionadas con avances tecnológicos específicos utilizados en el análisis de voz como el fonómetro (*prueba fonométrica* y *fotométrica*) y el fonoscopio (*prueba fonoscópica*).

Esta investigación se integra en un estudio más amplio (García Antuña, 2024) que explora la variación denominativa en el ámbito de la prueba pericial de voz, planteando preguntas clave sobre las razones detrás de la selección de ciertos términos por parte de los magistrados y la posible influencia de factores contextuales. Entre las posibles hipótesis que se consideran encontramos que los magistrados tienden a utilizar términos menos específicos o incluso incorrectos debido a su limitada formación en lingüística forense, priorizando un lenguaje más intuitivo o accesible. Asimismo, cabe considerar que la adaptación del lenguaje técnico al ámbito judicial podría influir en la selección terminológica, buscando fórmulas comprensibles para todos los actores procesales, incluidos aquellos sin conocimientos científicos (hipótesis de adaptación terminológica). La ausencia de directrices normativas claras sobre la terminología aplicable (hipótesis de la estandarización limitada) también podría contribuir a esta variabilidad, sumada a la posible percepción de que ciertos términos son más prestigiosos o legítimos desde una perspectiva científica, aunque carezcan de precisión técnica (hipótesis de legitimidad científica). Además, la evolución de las prácticas judiciales y científicas, junto con los avances tecnológicos, podría explicar un cambio progresivo en las preferencias terminológicas a lo largo del tiempo (hipótesis de la evolución temporal). El análisis de estas hipótesis resulta fundamental para entender de qué manera las variaciones lingüísticas influyen en la práctica pericial y jurídica, favoreciendo una mayor claridad y precisión en la terminología forense. ✿

6 Bibliografía

- ADELSTEIN, Andreína. (2002). «Condiciones de reductibilidad léxica de los sintagmas terminológicos». *Estudios de Lingüística del Español (ELiEs)*, 16. <<http://elies.rediris.es/elies16/Adelstein.html>> [Consulta: 02-05-2024].
- ALEMANY Y BOLUFER, José (1917). *Diccionario de la lengua española*. Barcelona: Ramón Sopena.
- CABRÉ, Mª Teresa (1999). *La terminología: Representación y comunicación: Elementos para una teoría de base comunicativa y otros artículos*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra.
- CAMPBELL, John P. (1997). «Speaker recognition: a tutorial». *Proceedings of the IEEE*, 85(9), p. 1437-1462. <<http://dx.doi.org/10.1109/5.628714>> [Consulta: 02-05-2024].
- DE JONG LENDLE, Gea (2022). «Speaker identification». A: Guillén Nieto, Victoria y Stein, Dieter (Coords.). *Language as Evidence. Doing Forensic Linguistics*. London: Palgrave Macmillan. p. 257-320
- DELGADO ROMERO, Carlos (2001). *La identificación de locutores en el ámbito forense*. [Tesis doctoral]. Madrid: Universidad Complutense de Madrid. <<https://docta.ucm.es/bitstreams/ed3bd209-7954-4cd4-9680-38c8fefa6f24/download>> [Consulta: 02-05-2024].
- (2020). «Comparación forense del habla. El cambio conceptual». *Ciencia Policial. Revista Técnica del Cuerpo Nacional de Policía*, 158, p. 61-74.
- Diccionario de la lengua española*. 23.ª ed. [en línea]. Madrid: Real Academia Española, 2014. <<https://dle.rae.es>>
- DIKI-KIDIRI, Marcel (2008): *Le vocabulaire scientifique dans les langues africaines: pour une approche culturelle de la terminologie*. Paris: Karthala.
- DODDINGTON, George R. (1985). «Speaker Recognition- Identifying People by their voices». *Proceedings of the IEEE*, 73(11), p. 1651-1664. <<http://dx.doi.org/10.1109/PROC.1985.13345>> [Consulta: 02-05-2024].
- FERNÁNDEZ-SILVA, Sabela (2011). *Variación terminológica y cognición: Factores cognitivos en la denominación del concepto especializado*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra.
- (2017). «La estructura cognitiva de la variación terminológica: el papel de la clase conceptual en la denominación de los conceptos especializados». *Terminàlia*, 15, p. 15-26. DOI: 10.2436/20.2503.01.102
- FERNÁNDEZ-SILVA, Sabela; BECERRA ROJAS, Nelson (2015). «La variación terminológica en la comprensión y producción de textos académicos: Propuesta de representación en un diccionario especializado de aprendizaje de Psicología». *Ibérica*, 30, p. 183-208.
- FOULKES, Paul y FRENCH, Peter (2012). «Forensic speaker comparison: A linguistic- acoustic perspective». A: Solan, Lawrence y Tiersma, Peter (Eds.). *Oxford Handbook of Language and Law*. Oxford: Oxford University Press. p. 169-181. <<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199572120.013.0041>> [Consulta: 02-05-2024].
- FREIXA, Judit (2002). *La variació terminològica: Anàlisi de la variació denominativa en textos de diferent grau d'especialització de l'àrea de medi ambient*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra.
- FREIXA, Judit; Fernández Silva, Sabela y Cabré Castellví, Mª Teresa (2008). «La multiplicité des chemins dénominatifs». *Meta*, 53(4), p. 731-747. <<https://doi.org/10.7202/019644ar>> [Consulta: 02-05-2024].
- GARCÍA ANTUÑA, M. (2024). *La comparación forense del habla en el proceso penal español. Una revisión metodológica y un análisis jurisprudencial*. Alcalá: Universidad de Alcalá.
- GASCÓN Abellán, Marina (2013). *Prueba científica. Un mapa de retos*. A: Vázquez Rojas, Carmen (Ed.). *Estándares de prueba y prueba científica* Marcial Pons. p. 181-202.
- GAUDIN, François (1993). *Pour une socioterminologie: des problemes semantiques aux pratiques institutionnelles*. Rouen: Université de Rouen.
- GIL, JUANA; MACHUCA, María Jesús; MARRERO, Victoria; y RÍOS, Antonio (2017). «Conceptos básicos en fonética judicial». En: Marrero, Victoria (Coord.). *Introducción a la fonética judicial: variación inter e intralocutor en español, el proyecto VILE*. Valencia: Tirant lo Blanc. p. 58-65
- JESSEN, Michael (2008). «Forensic phonetics: Forensic phonetics». *Language and Linguistics Compass*, 2(4), p. 671-711. <<https://doi.org/10.1111/j.1749-818x.2008.00066>> [Consulta: 02-05-2024].
- LUCENA MOLINA, Juan José (2002). «Marco legal español en la prueba pericial de voz». *Acústica Forense. Revista Oficial de la Sociedad Española de Acústica Forense*, 1, p. 46-60.
- MORRISON, Geoffrey Stewart (2009). *Forensic voice comparison and the paradigm shift*. *Science & Justice*, 49(4), p. 298-308. <<http://dx.doi.org/10.1016/j.scijus.2009.09.002>> [Consulta: 02-05-2024].
- NOLAN, Francis (1994). «Auditory and acoustic analysis in speaker recognition». A: Gibbons, John (Ed.). *Language and the Law*. Harlow: Longman. p. 326-345.
- Oxford English dictionary* (en línea). Oxford: Oxford University Press. 1987. <<https://www.oed.com/>>
- Nuevo Tesoro Lexicográfico de la Lengua Española* (en línea). Madrid: Real Academia Española. 2001. <<http://buscon.rae.es/ntlle/SrvltGUILoginNtll>> [Consulta: julio de 2024].
- ROSE, Phil; MORRISON, Geoffrey Stewart (2009). «A response to the UK Position Statement on forensic speaker comparison». *International Journal of Speech, Language and the Law*, 16(1), p. 139-163. <<https://doi.org/10.1558/ijssl.v16i1.139>> [Consulta: 02-05-2024].

- SAN SEGUNDO, Eugenia (2011). «Acústica forense basada en relaciones de verosimilitud: representaciones paramétricas de las trayectorias formánticas de algunas combinaciones vocálicas del español peninsular». *Tecniacústica, Número especial de la Revista de Acústica*, 128(3-4), p. 1-8. <<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7773238&orden=0&info=link>> [Consulta: 02-05-2024].
- SAN SEGUNDO, Eugenia (2014). *Forensic speaker comparison of Spanish twins and non-twin siblings*. [Tesis doctoral]. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas y Universidad Internacional Menéndez Pelayo. <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>> [Consulta: 02-05-2024].
- (2023). «La fonética forense: qué es y cuáles son sus principales áreas de aplicación». *Círculo de lingüística aplicada a la comunicación*, 94, p. 175-188. <<https://doi.org/10.5209/clac.79972>>
- TARUFFO, Michele (2013). La aplicación de estándares científicos a las ciencias sociales y forenses. A: Vázquez Rojas, Carmen (Ed.). *Estándares de prueba y prueba científica*. Marcial Pons. p. 203-214.
- TEMMERMAN, Rita (2000). *Towards new ways of terminology description: The sociocognitive approach*. Amsterdam: John Benjamins.
- WAGNER, Isolde; Boss, Dagmar; Hughes, Vincent; Svirava, Timur; Siparov, Ivan; y Rolfes, Miriam (2022). *Best Practice Manual for the Methodology of Forensic Speaker Comparison*. Wiesbaden: ENFSI. <<https://enfsi.eu/wp-content/uploads/2021/07/2021-07-07-final-draft-BPM-SPEAKER-COMPARISON.pdf>> [Consulta: 02-05-2024].
- WÜSTER, Eugen (1979). *Introducción a la teoría general de la terminología y a la lexicografía terminológica*. A: Lorente, Mercè; Cabré, Mª Teresa (ed.). Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra.

Nota

1. SAP de Madrid 82/2012, de 24 de julio; SAP de Barcelona, de 15 de septiembre de 2014; SAP de Madrid 471/2015, de 20 de noviembre; SAP de Valencia 56/2016, de 11 de febrero; SAP de Madrid 531/2017, de 7 de septiembre; SAP de Valencia 368/2019, de 26 de julio; SAP de Madrid 574/2019, de 7 de octubre; SAP Madrid 845/2019, de 19 de diciembre; SAP de Madrid 76/2020, de 30 de enero; SJP de Gijón 171/2020, de 30 de octubre; SAN 20/2020, de 25 de noviembre; SAN 2/2022, de 3 de febrero; SAN 5/2022, de 7 de marzo; SAP de Asturias 101/2023, de 20 de marzo; SAP de Madrid 545/2023, de 27 de septiembre.

A German-Chinese e-Dictionary of Manufacturing Technology in the Automotive Industry: The survey analysis of user needs

CHENLU YU

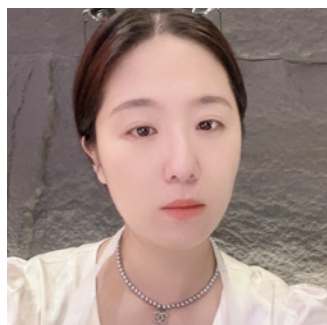
Universitat Pompeu Fabra

ORCID:0009-0009-2101-136X

chenlu.yu@upf.edu

Chenlu Yu és doctoranda a

l'Institut de Lingüística Aplicada (IULA) de la Universitat Pompeu Fabra. Té un màster europeu en Lexicografia i experiència laboral en la indústria de l'automoció, la qual cosa l'ha motivada a explorar la lexicografia especialitzada bilingüe en aquest àmbit. La seva recerca se centra en el desenvolupament d'un diccionari especialitzat alemany-xinès en el camp de l'automoció, basat en la teoria comunicativa de la terminologia (TCT).

Abstract

This paper presents the analysis of user needs and lexical usage as a preliminary study of the German-Chinese Bilingual Dictionary of Manufacturing Technology in the Automotive Industry (hereinafter: GCMA dictionary project). The project aims to develop a bilingual dictionary to facilitate specialized communication within the automotive industry, targeting Chinese engineers, students, and interpreters. The research is based on data from an online questionnaire designed for potential dictionary users. As a pilot study, it explores the usage scenarios, identifies user profiles and preferences, and evaluates existing German-Chinese dictionaries in terms of their function and microstructure. The insights from this questionnaire provide valuable guidance for the design of dictionary entries and the development of lexicographical data.

KEYWORDS: dictionary use; user needs; specialized dictionary; terminology; automotive Industry

Resum

Diccionari electrònic alemany-xinès de tecnologia de fabricació en la indústria de l'automòbil: anàlisi de l'enquesta sobre les necessitats dels usuaris

Aquest article presenta l'anàlisi de les necessitats dels usuaris i de l'ús lèxic com a estudi preliminar del German-Chinese Bilingual Dictionary of Manufacturing Technology in the Automotive Industry (en endavant, projecte de diccionari GCMA). L'objectiu del projecte és desenvolupar un diccionari bilingüe per facilitar la comunicació especialitzada dins de la indústria de l'automòbil, destinat a enginyers, estudiants i intèrprets xinesos. La investigació es basa en dades recollides mitjançant un qüestionari en línia dirigit a possibles usuaris del diccionari. Com a estudi pilot, s'exploren els escenaris d'ús, s'identifiquen els perfils i les preferències dels usuaris, i s'avaluen els diccionaris alemany-xinès existents en termes de la seva funció i microestructura. Les conclusions d'aquest qüestionari proporcionen orientació valuosa per al disseny de les entrades del diccionari i per al desenvolupament de dades lexicogràfiques.

PARAULES CLAU: ús dels diccionaris; necessitats dels usuaris; diccionari especialitzat; terminologia; indústria de l'automoció

TERMINÀLIA 30 (2024): 40-53 · DOI: 10.2436/20.2503.01.212

Data de recepció: 19/07/2024. Data d'acceptació: 29/11/2024 amb modificacions
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <https://terminalia.iec.cat>

1 Introduction

With the globalization of the automotive manufacturing industry, German original equipment manufacturers (OEMs) and automotive suppliers have established overseas offices and production bases in China. Consequently, the mobility of automotive manufacturing lines and talents within the global market became more intensive. Statistics show that Germany is rapidly becoming a top destination for Chinese students pursuing degrees in technology and engineering. Since the launch of *Made in China 2025*, automotive manufacturers are increasingly required to allocate resources globally to expand their markets (Han, 2024). As a result, the demand for skilled employees, students, and translators with deep expertise and bilingual language proficiency has grown significantly. In this context, a high-quality German-Chinese automotive manufacturing dictionary is indispensable. Its target users range from engineers related to the automotive industry to employees, students, and other people interested in this field.

Dictionary users have varying needs when consulting dictionaries, and those needs are naturally dependent on personal preferences, but also, or perhaps primarily, on the specific task in which dictionary users happen to be involved and the circumstances of consultation (Lew, 2010, p. 291).

As Lew pointed out, understanding user needs is crucial before compiling dictionaries. For instance, engineers often work in specialized communicative contexts where they need to interpret German technical drawings and documents or correspond with German counterparts via email. In such scenarios, access to accurate equivalent terms and contextual information is essential for ensuring precise understanding and effective communication. For professional translators, challenges such as being unfamiliar with terminological units, the interlinguistic correspondence between terms and equivalents (Cabr , Estopà, Freixa, Lorente, & Teb , 2002, p. 168–169), and the lack of reliable terminological resources make it imperative to develop the ability to recognize specialized concepts and clarify the relationships between terms in professional translation tasks (Faber & León-Ara z, 2021). The above-mentioned scenarios highlight the strong connection between terminology and multiple disciplines, including linguistics, information science, and computational linguistics, underlining its multidisciplinary nature (cf. Sager, 1990; Cabr , 2023). Consequently, three key features—linguistic, socio-communicative, and cognitive (cf. Cabr , 1999; Cabr , 2003; Cabr  & Lorente, 2021)—are essential for fostering effective communication within the automotive manufacturing industry.

Since the dictionary is continually being developed, creating user profiles that satisfy user-defined requirements and expectations is very crucial. Bergenholz

and Tarp (2010) emphasize that the primary goal of any lexicographic or terminological product should be to address the users' needs. Therefore, at the initial stage of the GCMA project, it is necessary to analyze a representative sample of potential users.

This study focuses on addressing two questions.

1. What are the profiles of the GCMA dictionary's target user groups? Specifically, what are users' levels of German language proficiency and professional knowledge, their ability to apply language skills in specialized communication, and their requirements for dictionary usage?
2. What insights may be gathered for the GCMA dictionary compilation by analyzing the dictionaries currently available in the Chinese market? In particular, are there any aspects of entry and function design that need to be considered?

To gain a better understanding of the intended main user groups' current habits and needs, as well as hypothetical usage situations, we would first reconstruct and analyze users' characteristics, expertise in the automotive industry, language proficiency, and dictionary use preferences. To that purpose, we designed a questionnaire as the primary research method for this study (Section 2).

The core of this work focuses on the following aspects (Section 3):

- 1) The personal information of intended user groups, including their background in learning German and their expertise in the automotive field.
- 2) Users' preferences and attitudes toward lexicographical online resources, lexical online tools, and the various usage situations they encountered.
- 3) Tasks involving the description of German and Chinese concepts and evaluation of entries from two prominent German-Chinese online dictionaries.

The findings of this study will not only provide valuable input for the future design of the German-Chinese specialized dictionary in the automotive industry but also provide recommendations for the development of other specialized dictionaries, with additional reflections from a communicative perspective (Section 4).

2 Methodology

According to Wiegand (1998), dictionary research is one of the most crucial elements of meta-lexicography. It is classified into four categories: "historical dictionary research, critical dictionary research, dictionary usage research, and systematic dictionary research" (Wiegand, 1988, p. 6). The study of dictionary usage has contributed to understanding lexicographical functions and has played a vital role in developing specialized dictionaries. According to Bergenholz

and Tarp (2002; 2010), a dictionary is developed as a reference work to solve the specific problems that a given sort of user may confront in a specific context while also meeting the specific needs of dictionary users. In this context, a critical prerequisite for developing a dictionary prototype is the analysis of user types and their needs during the preparation stage. User-oriented functional research, which serves as the cornerstone for dictionary design, determines lexicographical data and priorities. Additionally, this approach allows for the customization of the user experience based on individual needs, circumstances, and professional backgrounds, ultimately enhancing the quality and usability of the dictionary and increasing its competitiveness in the market.

Surveys are the most often used tool in social research (Müller-Spitzer, 2014), so we decided to proceed with our study using a questionnaire. The research questionnaire is divided into three parts. The first part collects general information such as user types, occupations, and methods of learning German. The second part focuses on the specifics of dictionary usage, asking intended target users about their preferred lexicographic reference tools and the reasons for their choices when dealing with specialized terminology in text comprehension, production, and translation. The third part comprises two tasks: 1) Identify the German and Chinese concepts based on a collection of figures from the vehicle production process. 2) Evaluate the advantages and drawbacks of the lexicographic information and microstructure of two widely used online German-Chinese dictionaries by reviewing individual entries.

The survey was available from July to August 2024 and included a mix of open-ended questions, multiple-choice questions, and “yes/no” questions. To facilitate responses from native Chinese speakers, the questionnaire was translated into Chinese. The questionnaire was conducted using the WJX¹ platform, which streamlined data collection and administration.

3 Results and analysis

Before proceeding with the analysis of the specific questions, we summarized some basic information about the respondents. We started the questionnaire by collecting background data on the respondents and grouping them into pertinent categories because the GCMA dictionary project’s target users include Chinese engineers, students, translators, interpreters, and other people with an interest in the automotive sector. A total of 160 valid responses were gathered. The survey’s main findings will be presented and discussed

in this section. Based on the research questions presented in Section 1, the analysis is divided into three related sections using the methodology described in Section 2.

3.1 Respondents background and personal information

In terms of respondent distribution, engineers and technicians made up a significant proportion, accounting for nearly half of all participants (73). Similarly, the number of translators and students in the automotive manufacturing field was comparable, with 46 translators and 39 students, respectively.

The distribution of engineers and technicians across the three main sectors of automotive manufacturing—Original Equipment Manufacturers (OEMs), Automotive Parts Suppliers (APSSs), and New Energy Vehicles (NEVs)—was relatively balanced, representing 39.73%, 28.77%, and 30.14% of the total, respectively (Figure 1).

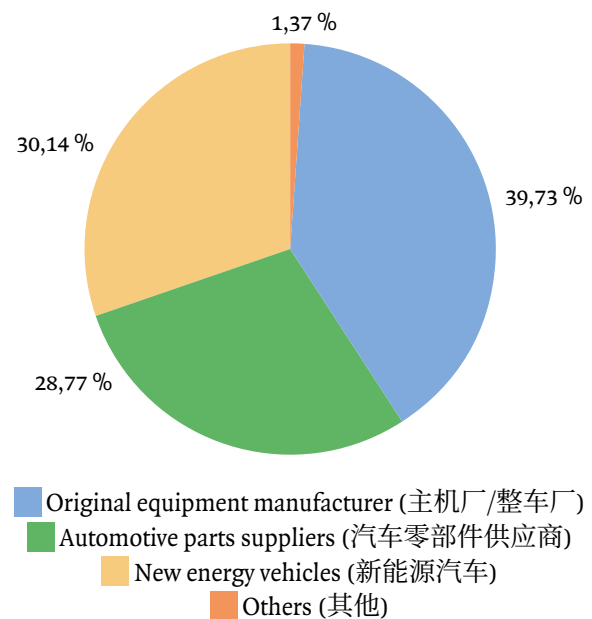

FIGURE 1. Distribution of engineers and technicians in the automotive manufacturing industry

As shown in Figure 2, most students were enrolled in mechanical engineering (40.18%), electrical engineering (31.25%), or vehicle engineering (26.79%). This suggests that, beyond vehicle engineering, students from traditional engineering disciplines such as mechanical engineering and electrical automation are also likely to pursue careers in the automotive manufacturing industry.

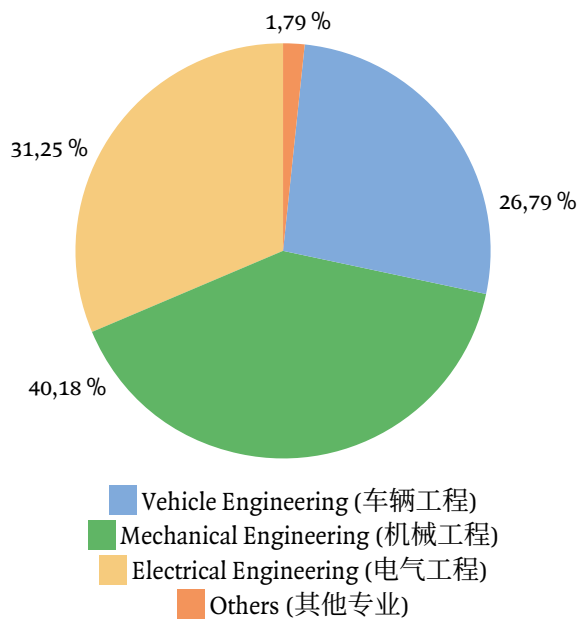

FIGURE 2. Distribution of students in majors

The analysis of respondents' translation tasks revealed that translating production data, documents, drawings, and other technical materials from Chinese to German was identified as the most important task in their daily work, with 95 mentions. Similarly, translating these materials from German to Chinese was selected 71 times. Additionally, providing on-site interpretation support for production improvement, equipment installation, and other related tasks was highlighted as a key responsibility, with 60 mentions.

155 out of 160 respondents reported having visited Germany, primarily for training purposes. Furthermore, technical assistance and traveling were the reasons why the respondents went to Germany. For German learning, 94 of the 160 respondents are presently enrolled in German courses. Of them, 19 have studied for more than three years, 47 for one to three years, and 28 for less than a year. Regarding self-assessed expertise and skills in the automotive field, 10.63% of respondents described themselves as unfamiliar with specialized knowledge and could be considered "laypersons." Approximately 45% had studied or attended relevant courses or received professional training in the field, and 31.88% were highly knowledgeable about automotive manufacturing. These two groups can be categorized as "semi-experts." Meanwhile, 12.5% of respondents identified as experts, possessing exceptional specialized knowledge and the ability to train others.

Based on the respondents' background information and self-assessments, it was evident that their profiles are diverse, encompassing varying levels of specialized knowledge. Notably, most respondents reported

speaking German at an elementary level. Two key aspects stand out. First, translating technical documents and files from Chinese into German occurs more frequently than the reverse. From a lexicographic perspective, this emphasizes the translators' requirements for precise equivalents and underlines the importance of including Chinese terminology as headwords in the dictionary. Second, 76.88% of respondents were categorized as semi-experts, which aligns with the idea that specialized dictionaries are typically designed as reference tools for experts, laypeople, and learners within a specific field, focusing on domain-specific terminology (Schierholz, 2003; 2014; Gouws, 2020). For these semi-experts, the dictionary serves a dual purpose: as a resource for acquiring knowledge about automotive manufacturing and for facilitating communication in German-speaking contexts. This is particularly relevant given that only 20% of respondents have studied German for more than three years.

3.2 Specialized dictionary use

Following the classification proposed by Bergenholz and Tarp (2010), dictionary usage was categorized into three primary scenarios: reading documents and information, writing specific texts and documents, and translating. This section examines how dictionaries are utilized in each of these contexts.

In terms of dictionary usage, respondents indicated that they frequently look up the meanings of specific German terms when translating and often check collocations when writing technical texts in most cases (68.75%). Additionally, over 61% reported consulting dictionaries to clarify term definitions for better understanding and communication during workshops or lectures. However, fewer than half of the respondents (46.88%) use specialized dictionaries when reading technical documents. This suggests that while respondents are more likely to rely on specialized dictionaries for writing and translating technical texts, nearly half do not prioritize their use for text comprehension. When asked how they handle German terminology while reading documents or other materials, just 22.5% reported consulting a German-Chinese dictionary, and 18.13% referred to an online encyclopedia.

The results of using German-Chinese specialized dictionaries or other lexicographic resources to write text or documents are then analyzed. 98 percent of respondents prefer to use specialized dictionaries or other lexicographic tools while producing content. As indicated in Figure 3, we identified which dictionaries or reference sources respondents used the most when generating content.

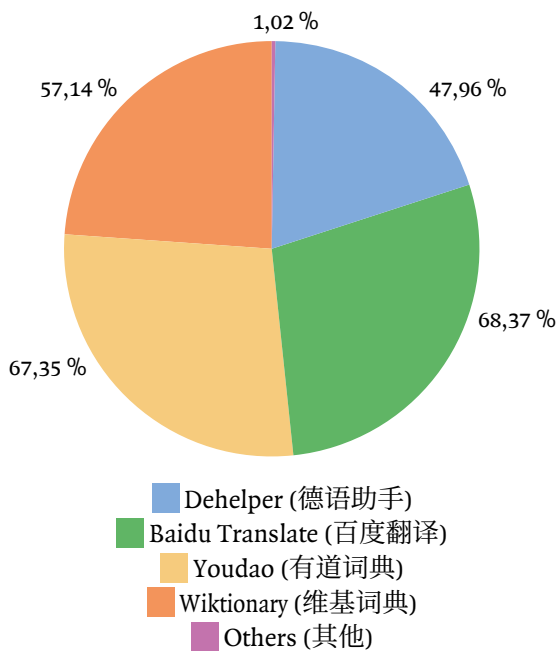

FIGURE 3. Types of dictionaries most used by the respondents

The most often used resources were the Youdao Dictionary and Baidu Translate, which were cited 67 and 66 times, respectively, as shown in Figure 3. Wiktionary was the next most popular resource (with 56 mentions), followed by Dehelper with 47 hits. “Quick access and get the result,” “accurate translation of terminology,” and “recommendations from teachers, friends, or colleagues” were the top three reasons given by respondents when asked why they chose certain dictionaries or reference sources. “Easy to use” was another important consideration. “Free access,” on the other hand, was quoted just 47 times, making it less important.

Finally, we asked respondents to rate different dictionaries and reference sources based on their preferred methods of dealing with specific terms or words found throughout the translation process. Above all, the German-Chinese specialized dictionary was the first choice, according to the results of the questionnaire’s scoring methodology. The online German en-

cyclopedia and the “Ask an Expert” option came next. Getting assistance from specialized forums was the least popular choice.

The findings in this section provide the following insights:

- 1) When employing specialized dictionaries, the use scenarios for text production and translation outnumber those for text comprehension. As a result, traditional specialized dictionaries, which primarily collect words and their equivalents, are no longer enough to meet users’ needs.
- 2) In terms of text production, respondents indicated the following writing categories in descending order: specifications and manuals (28.13%), production instructions (23.13%), training materials (22.5%), technical articles (18.75%), and internal communications (7.5%). However, among the dictionaries and lexicographic reference sources identified by respondents, German-Chinese specialized dictionaries were hardly mentioned. This implies that respondents frequently lack access to specialized bilingual dictionaries when an amount of specialized material is needed.
- 3) When choosing specialized dictionaries or reference resources for text production, most respondents valued “fast consultation” and “accurate translations.” Despite this, it is clear that Baidu Translate and Youdao Dictionary are not uniformly regarded as offering accurate translations and timely consultation to all responders. As a result, in the following part, we will look at how much influence dictionaries have on users when they utilize them to execute tasks.

3.3 Task solving

In this section, we conducted a mixed test with 160 respondents, focusing on two tasks related to specialized terminology in the manufacturing process. In Task I, we asked all respondents to describe concepts based on a picture of automobile manufacturing (see

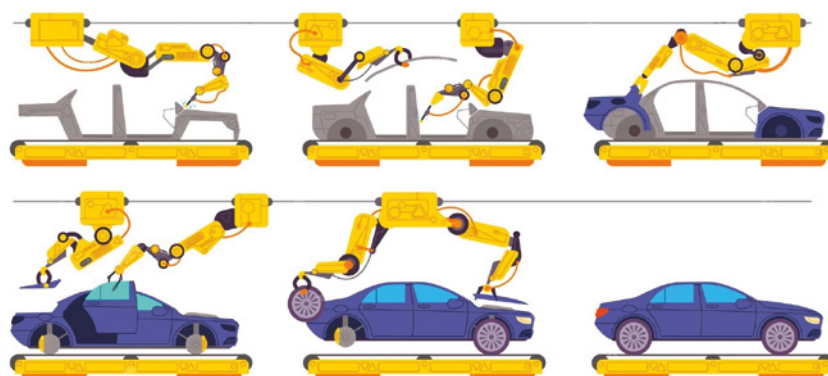

FIGURE 4. The picture about manufacturing process.

Source: Car factory assembly by Sstoecker (Artist). Dreamstime.com ID: 254703984

Figure 4) and they should use German and Chinese keywords or a short sentence. There are some online dictionaries and encyclopedias available. In Task 2, respondents shared their preferences and evaluations of the items needed in the microstructure of dictionary entries, along with their suggestions for improvements.

3.3.1 Task 1: Concept description

The word cloud was made to illustrate the frequency of Chinese keywords based on the findings from the concept description (see Figures 5 and 6). It was translated into English for easier comprehension.

The word cloud according to the frequency of Chinese keywords is shown in Figure 6. The most often stated keyword was “car body,” as seen by its significant appearance in the figure’s center. Other automotive-related terms that were often cited come next, including parts, technology, and manufacturing. Notably, automotive manufacturing-related verbs and nominalization like welding, coating, spraying, and stamping were used a lot. These words correspond with the procedures shown in Figure 4 and are strongly related to vehicle assembly. Furthermore, verbs that are relevant to manufacturing workflows, such as proceed, ensure, and test, were included to some degree.

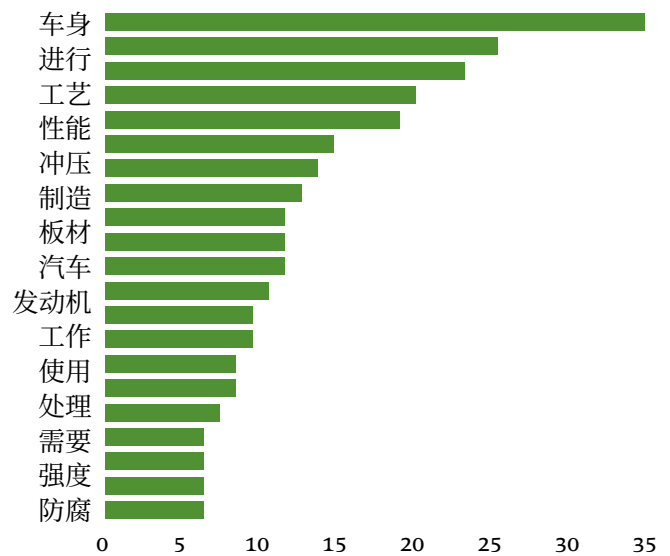

FIGURE 5. The frequency of Chinese keywords

Compared to the Chinese word cloud, the German word cloud (Figure 7) showed that *Abdeckung* ‘cover’ was the most frequently mentioned term, appearing prominently at the center. Although *Auto*, *Automobil*, and *Fahrzeug* are distinct nouns, all refer to automobiles. And *Körper* and *Karosserie* refer to the car body. Verbs related to automobile manufacturing, such as *schweißen* ‘to weld’ and *festschweißen* ‘to weld up,’ also appeared prominently.

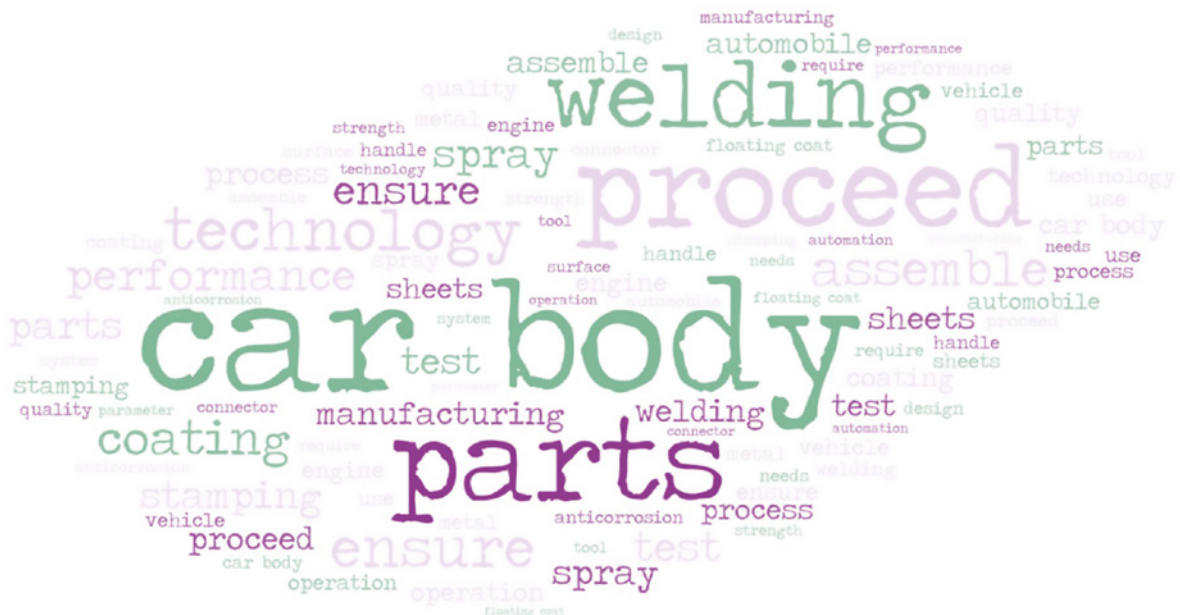

FIGURE 6. The Word cloud according to the frequency of Chinese keywords. Source: Created by the author

4 Conclusion

In this study, we focused on three target user groups for the GCMA dictionary project: Chinese engineers and technicians, translators, and students in related fields. It is important to note that the user groups have specific needs and varying levels of German proficiency and expertise in the automotive industry, often related to the concrete activities and tasks encountered in their daily work.

Regarding the first research question, the personal information showed that the sample user groups had different levels of knowledge in automotive production, with the majority of respondents classified as semi-experts. However, their German proficiency remained at a basic level. Respondents stressed the importance of equivalents, examples, collocations, and contextual information in dictionary entries, as these elements are critical for writing and translation. The task's results in Section 3.3 indicate that, while some respondents demonstrated the capacity to communicate in specialized German contexts—such as effectively describing concepts using Chinese terminology—they still struggled to identify acceptable German equivalents. This issue was especially noticeable in the absence of precise contextual information, which made it difficult for them to apply the properly equivalents in specific scenarios.

For the second research question, designing user-oriented lexicographic data, microstructures, and other elements specific to the target user groups can serve as the foundation for our dictionary project. Furthermore, in automotive manufacturing, specialized verbs and nominalization are frequently utilized in texts. These two categories are very useful in characterizing processes, connections, relationships, and attributes (Faber et al., 2005). Unlike typical online dictionaries, encyclopedias, or translation tools, the entry design must consider terms' semantic, syntactic, and pragmatic behavior, as well as their combinatorial possibilities (Faber, 2009; 2015). This method ensures that the dictionary has more accurate and contextual resources for specialized communication.

Although this pilot study involved a limited number of target users, the data obtained can serve as a comparative reference for future dictionary compilation efforts in other specialized fields. In the automotive manufacturing sector, advancements in algorithms, computational power, and data growth have enabled significant breakthroughs in artificial intelligence technologies, particularly in areas such as semantic understanding, knowledge representation, and logical reasoning. The development of the GCMA dictionary represents a valuable addition to resources in the automotive field, providing a powerful tool to support Chinese automotive professionals in global communication. ✿

References

- BERGENHOLTZ, Henning & Tarp, Sven (2002). Die moderne lexikographische Funktionslehre. *Lexicographica*, 18(2002), pp.253-263. <<https://doi.org/10.1515/9783484604476.253>> [Last access: 20 August 2024].
- BERGENHOLTZ, H. & Tarp, S. (2010). CHAPTER 1. LSP Lexicography or Terminography? The lexicographer's point of view. In P. A. Fuertes-Olivera (Ed.), *Specialised Dictionaries for Learners* (pp. 27-38). Berlin, New York: De Gruyter.
- CABRÉ, Maria Teresa (1999). *Terminology theory, methods and applications*. Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins publishing company.
- (2003). Theories of terminology: Their description, prescription and explanation. *Terminology. International Journal of Theoretical and Applied Issues in Specialized Communication*, Volume 9, Issue 2, Jan 2003, pp. 163 – 199.
- (2023). *Terminology Cognition, language and communication*. Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins publishing company.
- CABRÉ, Maria Teresa; ESTOPÀ, Rosa; FREIXA, Judit; LORENTE, Mercè; TEBÉ SORIANO, Carles (2002). Les necessitats terminològiques del traductor científic. In J. Chabás, R. Gaser, & J. Rey (Eds.), *Translating science. Proceedings 2nd International Conference on Specialized Translation* (pp. 165–174). Barcelona, Spain: University Pompeu Fabra.
- CABRÉ, Maria Teresa; LORENTE CASAFONT, Mercè (2021). Panorama teòric de la terminologia actual. *Terminalia*, Núm. 24, pp. 57-63.
- FABER, Pamela; MÁRQUEZ LINARES, Carlos; VEGA EXPÓSITO, Miguel (2005). Framing Terminology: A Process-Oriented Approach. *Meta*, 50(4). <<https://doi.org/10.7202/019916ar>> [Last access: 20 August 2024].

- FABER, Pamela (2009). The cognitive shift in terminology and specialized translation. *MonTI - Monografías de Traducción e Interpretación*, pp. 107-134.
- (2015). Frames as a Framework for Terminology. In *Handbook of Terminology*. Edited by Hendrik J. Kockaert and Frieda Steurs. Amsterdam: John Benjamins, vol. 1, pp. 14-33.
- FABER, Pamela & Leon-Araúz, Pilar (2021). Designing terminology resources for environmental translation. In M. Ji and S. Laviosa (eds.), *The Oxford Handbook of Translation and Social Practices*, pp. 586-615. Doi: 10.1093/oxfordhb/9780190067205.013.7 [Last access: 20 August 2024].
- GOUWS, Rufus (2020). Special Field and Subject Field Lexicography Contributing to Lexicography. *Lexikos*, 30(1). <https://doi.org/10.5788/30-1-1568> [Last access: 20 August 2024].
- HAN, Fei (韩斐) (2024). Zhongguo Zhizao 2025 Beijingxia Qichezhizao Zhuanye Daxuesheng Jiuye Lujin Zhanwang. “中国制造2025”背景下汽车制造专业大学生就业路径展望 [Outlook of Employment Path of College Students Majoring in Automobile Manufacturing Under Background of “Made in China 2025”]. *Internal combustion engine and parts*, (20), 116-119. doi:10.19475/j.cnki.issn1674-957x.2024.20.018 [Last access: 20 August 2024].
- LEW, Robert (2010). Multimodal Lexicography: The Representation of Meaning in Electronic Dictionaries. *Lexikos 20 (AFRILEX-reeks/series 20: 2010): 290-306*.
- MÜLLER-SPITZER, Carolin (2014). Methoden der Wörterbuchbenutzungsforschung [Methods of research in dictionary use / Méthodes de la recherche sur l'utilisation des dictionnaires]. *Lexicographica*, 30(2014), pp.112-151. <https://doi.org/10.1515/lexi-2014-0005> [20 August 2024].
- SAGER, Juan (1990). *A practical course in terminology processing*. Amsterdam: John Benjamins.
- SCHIERHOLZ, Stefan (2003). Fachlexikographie und Terminographie. *Zeitschrift für Angewandte Linguistik*, 39, pp: 5-28.
- (2014). 17. New developments in lexicography for special purposes I: An overview of linguistic dictionaries. In R. Gouws, U. Heid, W. Schweickard & H. Wiegand (Ed.), *Supplementary Volume Dictionaries. An International Encyclopedia of Lexicography: Supplementary Volume: Recent Developments with Focus on Electronic and Computational Lexicography* (pp. 431-442). Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110238136.431> [Last access: 20 August 2024].
- WIEGAND, Herbert Ernst (1988): Was eigentlich ist Fachlexikographie? Mit Hinweisen zum Verhältnis von sprachlichem und enzyklopädischem Wissen. In: Horst Haider Munster et al. (Hrsg.): *Deutscher Wortschatz*. Berlin, New York: De Gruyter, pp.729-790.

Note

1. <https://www.wjx.cn/vm/PqTmwGQ.aspx>

Questionnaire on the use of specialized dictionaries

A. Personal information

1. I am a/an

Engineer/technician   Translator   Student _____ Others _____

2. If you choose engineer/technician, please specify which section your company belongs to:

Original Equipment Manufacturers (OEMs)
 Automobile Parts Suppliers (APS)   New Energy Vehicles (NEVs)
 Others _____

3. If you choose students, please specify your major:

Vehicle engineering   Mechanical engineering   Electrical engineering
 Others _____

4. If you choose translators, what types of translation tasks do you often handle?

Translation of German production data, documentation, drawings, and other technical documents into Chinese.
 Translation of Chinese production data, documentation, drawings, and other technical documents into German.
 On-site interpretation support for production improvement, equipment installation, etc.
 Others _____

5. Have you ever been to Germany? (Multiple choices)

Never   Yes, for travelling   Yes, for language training
 Yes, for exchange programmes during university
 Yes, for in-house training   Yes, for technical support   Others _____

6. Are you currently studying German?

Yes   No

7. How long have you been studying German?

0-1 years   1 to 3 years   Over 3 years

8. For the knowledge and expertise in the Automotive Engineering, I:

Don't know too much   Have learned or got some training about this subject
 Am well applied in the subject   Am an expert in this area and can train others

B. Dictionary use

1. In what kind of situations do you use German-Chinese specialized dictionaries? (Multiple choices)

- When reading technical documents
- When doing translation, I need to clarify the meaning of German terminology
- When writing technical documents, I need to consult the collocations of some terms
- When attending seminars or lectures, I need to clarify the definitions of terms so that I can understand and communicate better
- Others _____

2. When reading documents/materials, for German terminology, you prefer:

- Consulting a specialized German-Chinese dictionary to clarify the Chinese meaning
- Understanding the meaning through the context
- Asking colleagues from Germany to understand the meaning
- Consulting an online encyclopedia
- Others _____

3. When writing German texts/documents, what kind of document did you write?

- Technical article   Specification/Manuals   Production instruction
- Training material   Internal emails   Others _____

4. Do you use German-Chinese specialized dictionaries or other reference tools when writing?

- Yes   No

5. If you choose “yes” in the previous question, please indicate which dictionaries or reference tools you use often:

- Dehelper (德语助手)
- Baidu Translate (百度翻译)
- Youdao (有道词典)
- Wiktionary (维基词典)
- Others _____

6. Why did you choose these dictionaries? You can make multiple choices:

- Free access   Recommend from teachers/friends/colleagues
- Accurate translation of terminology   Quick access and get the result
- Easy to use   Others _____

7. When encountering terminology in the translation process, you prefer _____ (please rank them according to your preference).

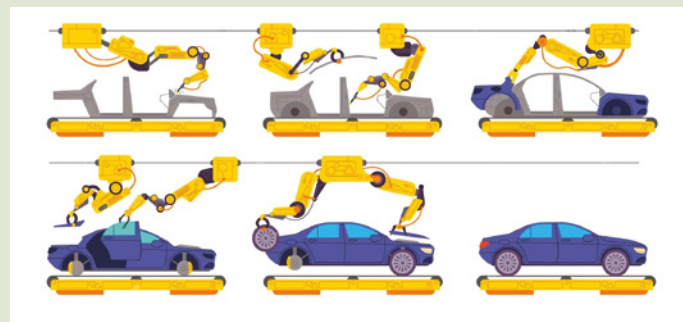
- Online encyclopedias
- Specialized German-Chinese dictionaries
- Support from experts
- Professional forums for help
- Others _____

C. Fill tasks

This section contains two tasks for which you can choose the appropriate dictionaries or tools to complete, and please indicate which tools were used.

Task 1: Concept description

- Please summarize the concept both in Chinese and German in three or four keywords (or sentences, as you can according to the following picture:

Source: Car factory assembly by Sstocler (Artist).
Dreamstime.com ID: 264703984

- If you'd like, could you briefly describe the concept in Chinese?

Please indicate whether you described the concept by yourself or referred to any online tools.

Myself Online tools, name _____

Task 2: Answer questions

In this section, you will see two screenshots from two German-Chinese dictionaries. Please check and answer the following questions (check all that are appropriate):

(Pons German-Chinese dictionary)

(Das Neue Deutsch-Chinesische Wörterbuch)

Q1: As a transitive verb, which of the following options do you think could be the object of *zusammenfügen*? (check all that are appropriate)

- das Fahrgestell   der Radsatz   die Kupplung   der Boden
 das Getriebe

Q2: Which information in the entries can help you more intuitively see their composition and complete the answer to the previous question? (check all that are appropriate)

- The verb table helps me distinguish between active and passive forms of verbs
 Chinese equivalents help me better understand the concept
 The example provides me with specific context about the usage
 The color of the markers helps me to separate the different items from each other
 Others _____

Q3: Are there other difficulties or problems in the consulting process (check all that are appropriate)?

- It's difficult to distinguish the meaning of each option
 Lack of example sentences
 The collocation of the verb is not very clear
 Lack of synonyms
 Others _____

Q4: Do you think any improvements that need to be made to these dictionaries? Write down your suggestions.

TERMINÀLIA parla amb...

Francesc Xavier Vila, conseller de Política Lingüística

Francesc Xavier Vila i Moreno Esplugues de Llobregat, 1966

Francesc Xavier Vila i Moreno és catedràtic de Sociolingüística Catalana al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de Barcelona. Llicenciat en Filologia Catalana per la Universitat de Barcelona (1989) i doctor en Lingüística per la Vrije Universiteit Brussel (1996), Vila ha desenvolupat una àmplia carrera acadèmica. Ha centrat la seva recerca en l'ecologia de les

llengües, les ideologies lingüístiques i la dinàmica de les llengües en contextos educatius, especialment amb relació al català. Ha estat director del Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació (CUSC) de la Universitat de Barcelona i del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General. Anteriorment, havia dirigit la Xarxa CRUSCAT de l'Institut d'Estudis Catalans (2004-2009).

El 2021 va ser nomenat secretari de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya. L'any 2024 va esdevenir el primer conseller de Política Lingüística del Govern de la Generalitat. Vila té nombroses publicacions especialitzades en forma de llibres, capítols de llibre i articles en revistes, i també s'ha dedicat a la divulgació científica en forma d'articles a la premsa, conferències i altres activitats.

Sou el primer conseller de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya. Com a conseller, en què ha canviat la vostra capacitat d'influir en les polítiques lingüístiques en comparació amb l'etapa anterior de secretari general?

El canvi de passar de ser una secretaria a ser una conselleria ha estat notable. Com a secretari, tenia un accés limitat a la resta de les conselleries, i tot i que la consellera Natàlia Garriga i el Govern anterior tenien les qüestions lingüístiques entre els seus pilars principals d'actuació, l'estructura departamental alentia les gestions. Ara seiem a la taula del govern, tenim accés a tots els consellers i al president i els contactes poden ser molt més immediats. A més, la creació de la conselleria permetrà disposar de més recursos i, per tant, dur a terme polítiques més ambicioses.

Com teniu previst assegurar la transversalitat en àmbits com

l'educació, la salut i la cultura? Quins mecanismes heu establert per garantir la coordinació amb altres conselleries?

Les polítiques lingüístiques es coordinen, principalment, en tres nivells: entre els consellers, a les reunions del govern; en l'àmbit de secretaris generals, a les reunions del consell tècnic, i a través de la Xarxa Tècnica de Política Lingüística, formada per tècnics de planificació lingüística de tots els departaments de la Generalitat. A més a més, fem reunions bilaterals amb cada departament per tractar específicament dels temes en què hem de treballar de manera conjunta.

Assenyalàveu al diari Ara (06/10/2024) la importància d'iniciar noves campanyes per a revitalitzar l'ús del català en sectors específics, com l'audiovisual i les noves tecnologies. Com s'emmarquen aquests objectius en el pla d'acció més imminent?

El català, una llengua mitjana amb més de deu milions de parlants, es troba en

una situació que definim amb quatre adjectius. En primer lloc, és **diversa** sobretot segons els territoris, però també en funció d'altres variables com l'origen, l'edat, etc. En segon lloc, és **complexa** perquè s'enfronta a reptes molt diversos, de tipus jurídic i polític, sociodemogràfic, tecnològic i ideològic. Tot plegat fa que la situació de la llengua sigui **delicada**, perquè algunes de les tendències detectades, com ara l'evolució de l'ús social de la llengua no és positiva. Centrant-nos ara en Catalunya, la situació és, tanmateix, **reversible**, perquè continuem tenint una sèrie de fortaleeses. Entre d'altres podem assenyalar la transmissió familiar, la vinculació amb la llengua de la majoria de parlants, un sistema institucional potent que se serveix prioritàriament del català, una cultura forta i un sistema comunicatiu potent, i uns sistemes educatiu i universitari que amb totes les seves limitacions fan un ús molt significatiu de la llengua. Fins ara s'han dut a terme polítiques lin-

Font: Departament de Política Lingüística

güístiques, però l'evidència mostra que han estat insuficients. Si volem assegurar la sostenibilitat de la llengua a llarg termini, necessitem polítiques més vigoroses que reforcin els usos ja existents i atreguin massivament nous usuaris cap a la llengua.

Quines polítiques preveieu per a enfortir la salut de la llengua, fer-la més atractiva i reforçar-ne els usos?

Hem d'aconseguir que la llengua guanyi valor en dos sentits: d'una banda, ha de guanyar valor instrumental, és a dir, ha de ser útil i fins i tot necessària per fer moltes més coses, no sols per trobar feina, sinó també en la vida privada, a l'hora d'assistir a la reunió de veïns, de gaudir de la cultura o de fer nous amics. D'una altra, ha de guanyar valor simbòlic: cal recuperar la idea que saber i usar el català forma part del paquet de drets i deures de la catalanitat. Al capdavant, a hores d'ara pràcticament la totalitat de les persones nascudes a Catalunya diuen que saben parlar català. En un moment

de grans fluxos migratoris hem de ser proactius a l'hora d'integrar, i això té un vessant lingüístic indefugible, perquè sense el català no hi haurà integració plena al país.

Per avançar en aquesta direcció, en aquesta legislatura hem fixat cinc grans objectius: el primer, estendre el coneixement social de la llengua; el segon, fer fàcil l'ús del català, de manera que tant els que ja el poden emprar com els qui tot just s'hi inicien se sentin lliures i motivats per fer-ho; el tercer, fer que el català sigui la llengua d'ús normal de les institucions, que han de donar exemple i reforçar el valor instrumental i simbòlic de la llengua; el quart, generar acords, canviar actituds i propiciar hàbits que incentiven l'ús del català tant institucional com interpersonal, i finalment, generar recursos, humans i materials, que donin suport a tots els objectius anteriors.

En aquest marc, els àmbits audiovisual i tecnològic tenen un pes fonamental en la vida de les persones. Si fa només

uns anys, els infants, a dins de casa, es relacionaven amb la família i els mitjans de comunicació tradicionals, ara es lleven i, abans d'interactuar amb els seus pares o germans, és possible que ja hagin vist un vídeo de qualsevol influencer de l'altra banda del món, sobretot en castellà. Això té, com hem anat veient, no només conseqüències en el seu desenvolupament cognitiu i educatiu, sinó també conseqüències lingüístiques.

A curt termini, volem millorar l'oferta de continguts en tots els formats, i en l'àmbit tecnològic volem assegurar que el català no quedi, de nou, endarrerit respecte a tota la revolució que suposa la intel·ligència artificial. En aquest sentit, hem estat de sort i les principals eines d'intel·ligència artificial generativa han incorporat el català des del primer moment, però altres novetats, com la traducció simultània de continguts audiovisuals a totes les llengües del món o la generació automàtica de pòdcasts a partir de recopilacions d'informació d'internet, encara no estan disponibles en català. També volem que el consum de productes audiovisuals i tecnològics en català sigui fàcil per a la població i que no calgui fer esforços per poder accedir-hi.

Quines altres fites considereu imprescindibles per consolidar el català com a llengua de cohesió social?

A llarg termini, hem d'anar actualitzant constantment quin és l'horitzó de normalitat a què pot aspirar la llengua catalana com a llengua mitjana europea. En aquest sentit, tenir presents les polítiques en aquest sector de països avançats amb llengües de mida similar a la nostra ens pot ajudar a preveure quin és l'horitzó de normalitat assolible.

En conjunt, si volem que el català continuï essent una llengua de cohesió social i que es produeixi una incorporació al coneixement i l'ús de la llengua per part de les persones que decideixen establir-se a Catalunya, cal fer-ne fàcil l'accés.

Heu parlat de la necessitat de reforçar l'ús del català com a llengua vehicular en l'àmbit educatiu i de treballar per garantir-ne la presència en tots els àmbits socials. Quines mesures concretes i quins mecanismes heu previst per garantir l'assoliment

durant la legislatura dels compromisos adquirits?

Efectivament, l'àmbit educatiu és clau per al futur de la llengua, i les darreres estadístiques ens indiquen que cal canviar certes dinàmiques que s'han instaurat al sistema, i això passa per diverses vies. En primer lloc, cal millorar la formació dels docents pel que fa a la seva funció d'actors principals perquè el sistema educatiu asseguri que l'alumnat assoleix les competències lingüístiques necessàries, i cal proporcionar-los els

El canvi de passar de ser una secretaria a ser una conselleria ha estat notable. Ara seiem a la taula del govern, tenim accés a tots els consellers i al president i els contactes poden ser molt més immediats

mitjans perquè això sigui factible. En segon lloc, cal revisar les dinàmiques d'aprenentatge i ús lingüístic actuals, perquè al llarg dels darrers anys s'hi han instal·lat rutines i creences que dificulten l'aprenentatge, l'ús i la vinculació amb el català. En tercer lloc, cal entendre que les tendències negatives pel que fa a l'ús i l'aprenentatge del català no es canviaran només dins de l'aula, i acompanyar l'acció educativa amb mesures en el conjunt dels centres, en els seus entorns i en l'oferta de lleure i esport de les noves generacions. Finalment, és obvi que cal analitzar la situació amb la màxima cura tant des dels centres mateixos com des de l'Administració, perquè si no reconeixem els problemes no els podrem abordar. Tot plegat cal fer-ho en un marc de desjudicialització de la política lingüística escolar, perquè no afavoreixi ni el clima educatiu ni l'adopció de les mesures que calen.

Per tal d'avançar en totes aquestes direccions hem de treballar coordinadament amb el Departament d'Educació

i Formació Professional i amb d'altres, com el de Recerca i Universitats o el d'Esports, per anar aplicant les noves actuacions a tots els nivells. Algunes de les mesures ja s'han activat els darrers anys, com ara els tallers ULAE (Usos lingüístics en l'àmbit educatiu), que incentiven la reflexió sociolingüística entre els docents, les aules d'acollida accelerada, que s'adrecen sobretot a adolescents nouvinguts i faciliten la gestió de la diversitat en aquestes edats, o la creació d'una assignatura de *Català professional* a diferents cicles formatius, per dotar els alumnes de la terminologia específica del seu àmbit laboral.

Quines estratègies podem dur a terme per a la incorporació massiva de nous parlants? Quins són els reptes principals amb relació a l'ús del català en àmbits públics i privats?

Tal com dèiem, la situació del català és diversa, complexa i delicada, i cal recordar que, al costat de tendències negatives, també n'hi ha de positives. Sense anar més lluny, la majoria de les parelles entre un catalanoparlant i un no catalanoparlant adopten el català per adreçar-se als fills, i aquesta capacitat d'atracció cap al català és fonamental, sobretot en un context de reducció de la natalitat tan marcat com el que vivim actualment. De fet, és gràcies a aquestes parelles que fan del català la seva llengua familiar que el volum de parlants inicials del català s'ha mantingut en termes absoluts, perquè si no probablement hauria disminuït.

Dit això, hi ha òbviament tendències negatives que cal capgirar. Tenim diverses línies d'actuació i preveiem presentar-ne més durant els mesos vinents. Ja hem anunciat un pla de xoc per a l'ensenyament del català a adults com a primera mesura d'aquesta legislatura. Aquest pla inclourà el relançament del Consorci per a la Normalització Lingüística: el dotarem de més recursos econòmics i de personal perquè pugui adaptar-se a les noves demandes de la societat. El pla inclourà des de mesures concretes, com el replantejament del sistema d'inscripcions als cursos del Consorci, fins a mesures sistèmiques per garantir l'accés a l'aprenentatge del català a les localitats més menudes on fins ara no hem tingut capacitat d'accedir.

Com valoreu l'evolució sociolingüística del multilingüisme a Catalunya, especialment pel que fa a la convivència entre català, castellà i altres llengües?

La societat catalana ha passat de viure essencialment en català a principi del segle XX (podeu llegir-ne la història al llibre *El castellà a la Catalunya contemporània: història d'una bilingüïtzació*, de M. Galindo, C. de Rosselló i F. Bernat) a ser una societat amb una àmplia presència del multilingüisme com l'actual. Aquest

El català es troba en una situació que definim com a diversa, complexa, delicada i reversible. Si volem assegurar la sostenibilitat de la llengua catalana, necessitem polítiques més vigoroses

canvi, que s'ha produït en poques generacions, ha afegit una nova capa a la minorització del català, i ha comportat que el seu pes a la societat hagi disminuït. Ara mateix som en una cruïlla històrica. És per això que és necessari actuar en tots els àmbits d'una manera coordinada i transversal. En aquest sentit, tenim un repte majúscul, que és (re)construir la viabilitat del català com a columna vertebral lingüística del país partint de la premissa que la nostra serà una societat multilingüe amb individus poliglots, com a mínim fins allà on som capaços de preveure-ho. Això exigeix assolir pactes de gran abast, compartits per la majoria dels membres de la societat catalana, que haurien de sustentar-se en principis raonables i exportables a la resta de les comunitats del món.

Quins serien els principis rectors d'aquests pactes de gran abast?

Entre aquests principis hi ha, per exemple, el principi de subsidiarietat lingüística que proposa Albert Bastardas, i que

ve a dir que tot el que es pugui fer en la llengua local no s'ha de fer en una llengua global (Bastardas i Boada 2005). Un altre principi que hem de saber aplicar és el de la territorialitat, per exemple en els termes que proposa Van Parijs, que assumeix que tots els humans podem aprendre llengües franques, però que simultàniament tota llengua ha de ser la llengua reina al seu territori, per garantir que aquesta llengua continua essent objecte d'adopció per les persones que hi van a viure, sense que això exclouï que hi pugui haver altres llengües amb estatus important (llengües *princesa*, marquesa, duquessa, etc.) (Van Parijs 2011).

Hem d'aconseguir que la llengua guanyi valor instrumental i simbòlic. Sense el català no hi haurà integració plena al país

I aquests principis de quina manera incideixen en la tria i la identitat lingüística de les persones?

Aquests dos principis ens condueixen, entenc jo, a una mena de *pacte de distribució de llengües* en un món globalitzat, que es pot resumir de manera senzilla dient que una cosa són els passavolants i una altra els membres de l'equip global. Tots els humans som, en algun moment, *passavolants* —turistes, treballadors temporals, etc.— per territoris dels quals no sabem la llengua, i és obvi que en aquesta condició hem de tenir determinats drets lingüístics, com per exemple el dret a poder comunicar d'alguna manera —mitjançant llengües franques o eines d'interpretació automàtica— per exemple en l'atenció d'urgències. Al costat d'aquesta condició, n'hi ha una altra, que és la de les persones que, pels motius que siguin, decideixen esdevenir membres d'una societat que té una llengua pròpia diferent de la seva. En aquests casos en què hi ha una voluntat d'integració plena, crec que és de justícia esperar que les persones nouvingudes facin esforços per aprendre la llengua local, perquè si

no el que fan és desequilibrar l'equilibri lingüístic local i això és lingüísticament i fins i tot socialment delicat, perquè implica acceptar la creació de comunitats lingüísticament segregades en un mateix territori. Aquest pacte, de fet, ja es produeix de manera tàcita a bona part de les societats desenvolupades, i no és per casualitat que els estats nació (França, Espanya, Països Baixos, etc.) exigeixen un cert nivell de la llengua pròpia a qui vol nacionalitzar-se. A les societats catalanòfones tenim el repte de fer que el català continuï essent, com havia estat sempre, una eina d'integració plena a l'equip local, i per aconseguir-ho cal començar per canviar les expectatives dels mateixos catalanoparlants, que tot sovint, per culpa de la minorització històrica del català, ajuden poc al procés d'integració lingüística plena.

Mencioneu la manca de presència del català en certs àmbits científics. Quins obstacles considereu més importants per a la divulgació en català? Quin rol han de tenir les institucions de recerca i les universitats en la promoció del català com a llengua científica en un món on la llengua de comunicació científica és l'anglès?

En l'ús del català en els àmbits científics hi ha diversos factors que cal tenir en compte. El primer és que la ciència, internacionalment, sempre ha utilitzat llengües franques acadèmiques, en un equilibri inestable que ens aporta moltes lliçons (Gordin 2015). Durant segles van ser el sànscrit, el grec, el llatí o l'àrab, més endavant el francès, també ho van ser l'alemany i el rus, i des de la Segona Guerra Mundial ho és l'anglès. Això fa que, en fòrums que busquin dialogar internacionalment amb altres científics, com són congressos internacionals o publicacions en revistes d'alt impacte, calgui utilitzar aquesta llengua franca per poder-se comunicar amb la comunitat mundial. Fora d'aquests àmbits, però, no hi hauria d'haver cap obstacle per a l'ús del català i s'hi hauria d'utilitzar amb normalitat. No té gaire sentit que es facin en anglès seminaris, conferències o fins i tot treballs de recerca en què els ponents, el públic i tots els implicats són catalans. Aquests usos, que de vegades neixen d'una confusió entre els contextos d'aprenentatge i els d'ús,

tenen poc sentit, perquè el que cal saber fer és alternar entre la llengua franca acadèmica i la llengua pròpia acadèmica segons el context i cercant la maximització del rendiment comunicatiu.

El segon factor que cal tenir en compte és la poca valoració de les publicacions que no són en les llengües franques, així com de la poca valoració de la divulgació científica en les avaluacions del professorat. En el primer aspecte ja hi estem treballant conjuntament amb el Departament de Recerca i Universitats. Aquest aspecte és més difícil de modificar, perquè cal un canvi de perspectiva de tot el sistema universitari mundial,

Les principals eines d'intel·ligència artificial generativa han incorporat el català des del primer moment

que actualment desincentiva que els docents dediquin el seu temps a la divulgació, i això és fonamental perquè el coneixement generat reverteixi en la societat que finança les universitats.

El tercer factor és l'alta mobilitat del personal lligat a les universitats, ja siguin professors, ja siguin alumnes. En aquest àmbit és on hem treballat des de fa més temps i hem obtingut resultats més positius. Els serveis lingüístics universitaris fan una gran feina i acompanyen docents i alumnes en aquest procés d'aprenentatge del català. Enguany, augmentarem les subvencions al programa Interlingua perquè puguin continuar fent-ho.

En definitiva, vivim una societat multilingüe amb conciutadans que són i previsiblement seran poliglots. Hem de posar les llengües a favor d'un projecte il·lusionant de societat cohesionada, solidària i amb prosperitat compartida, una perspectiva que de vegades, s'ha definit com a plurilingüisme autocentrat (Nicolás Amorós 2019). Si aconseguim que el català sigui el centre de gravetat del nostre plurilingüisme social, estarem encertant la via entre la nostra continuïtat i el nostre futur.

Font: Departament de Política Lingüística

Heu parlat de la importància de la ciència i la tecnologia en català. Teniu plans específics per potenciar aquest àmbit?

Sí. D'una banda, el decret d'estructura del Departament de Política Lingüística preveu crear una nova direcció general sobre tecnologia i audiovisual. Volem donar-li el màxim rang perquè entenem que aquest àmbit mereix la màxima atenció i ens preocupa.

D'altra banda, el Departament de Recerca i Universitats executa el Pla d'enfortiment del català, amb un pressupost anual de més de dos milions d'euros, amb accions sistematitzades per millorar la situació de la llengua en l'àmbit universitari. El Departament de Política Lingüística participa en la comissió de seguiment d'aquest pla, i alhora desenvolupem activitats conjuntes, com campanyes o jornades, i financem conjuntament projectes universitaris.

La tecnologia i les relacions de poder del mercat tenen un impacte directe en l'ús de les llengües en aquest àmbit. Quines accions concretes teniu planejades per a garantir-hi la presència del català?

Ara mateix, tenim una línia de subvencions per a la incorporació del català en

productes tecnològics, que preveiem ampliar, i altres accions que anirem anunciant durant els propers mesos. La nova Direcció General de Tecnologia i Audiovisuals té l'encàrrec de dissenyar i executar un pla per augmentar la presència del català en l'àmbit tecnològic i establirà contactes permanents amb les empreses del sector.

Com poden les polítiques lingüístiques ajudar a normalitzar l'ús del català en la comunicació de la ciència i la tecnologia?

Gràcies a les polítiques públiques i privades dels darrers 100-150 anys, el català és una llengua acadèmica, la societat catalana vol que continuï essent-ho. Això és fonamental, perquè sense suport social podríem caure en un règim de diglòssia, és a dir, a considerar que la nostra llengua no és apta per a determinades funcions. Disposar d'una llengua que permet parlar de tot és fonamental per a la salut democràtica i fins i tot per a la mateixa cohesió social. La llengua és el vehicle essencial per a la reflexió i el debat, i per tant una llengua mancada de flexibilitat científica només permet una reflexió i un debat insuficients.

Les polítiques lingüístiques són fonamentals per garantir que la nostra llen-

gua permet el debat públic informat. Això s'ha de fer des de les responsabilitats públiques, però també des de les privades, des dels governs, però també des de les universitats, els docents universitaris, els científics, els gestors de les institucions de recerca, etc. Hem

La societat catalana ha passat de viure essencialment en català a ser una societat amb una àmplia presència del multilingüisme

de continuar garantint que les eines de generació de terminologia i llenguatges d'especialitat estan al dia —i aquí, l'IEC i el TERMCAT són fonamentals—, però també hem de garantir que la nostra llengua és eina de producció de coneixement, eina de difusió especialitzada, eina de transferència i de divulgació. Per dir-ho amb un altre exemple ben clar, és imperatiu que hi hagi disponible en ca-

talà un ventall d'opcions sòlides que ens informin dels reptes de la intel·ligència artificial, perquè, si no, no sabrem com gestionar els reptes que ens planteja. I aquí és important que els creadors de la recerca, independentment del seu terreny, adoptin una mirada lingüística sobre la seva feina, com a part de la seva responsabilitat social. Cal fer entendre als investigadors que, a més de la seva projecció professional internacional, han d'assumir també certa responsa-

bilitat social, que en aquest cas també passa, per exemple, per contribuir al reforçament del català com a llengua acadèmica, com a mínim en els contextos de transferència i de divulgació, sobretot quan tenen visibilitat pública. Una de les imatges més potents per reforçar el valor simbòlic i instrumental de la llengua és el que projecten els molts investigadors internacionals que s'instal·len al nostre país, aprenen el català i el fan servir en les seves aparicions públiques. Cal

que els gestors de la recerca entenguin aquesta responsabilitat i la incentivin entre els nostres investigadors, perquè les dinàmiques de la recerca mundial no sempre van en aquesta direcció.

ALBERT MORENO
JOHANNES SCHNITZER
Consell de Redacció

Referències

- Bastardas i Boada, Albert. 2005. *Cap a una sostenibilitat lingüística*. Barcelona: Centre d'Estudis de Temes Contemporanis; Angle Editorial.
- Gordin, Michael D. 2015. *Scientific Babel: How Science Was Done Before and After Global English*. Chicago: University of Chicago Press.
- Nicolás Amorós, Miquel. 2019. *Del conflicte lingüístic valencià als consensos del multilingüisme «autocentrat»*. València: Càtedra de Drets Lingüístics. <https://www.uv.es/cadrelin/quartllibre.pdf>.
- Parijs, Philippe van. 2011. *Linguistic Justice for Europe and for the World*. Oxford: OUP Oxford.

Accions de dinamització terminològica

El Grup Bon Preu alimenta el català. Col·laboració entre el Grup Bon Preu i el Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL)

EVA RODRÍGUEZ OLLÉ
erodriguez@cpnl.cat

Eva Rodríguez Ollé és llicenciada en Filologia Catalana per la Universitat de Barcelona (1991) i postgraduada en Planificació Lingüística per la mateixa universitat (1992). Des del 1992 treballa al Consorci per a la

Normalització Lingüística (CPNL) duent a terme bàsicament tasques de dinamització i assessorament lingüístics. Des del 2018 forma part de l'equip de Foment de l'Ús de l'Àmbit de Formació i Foment del CPNL.

Resum

Entre 2021 i 2023, el Grup Bon Preu i el Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL) van col·laborar en la campanya «Alimenta el català» per fomentar l'ús del català entre el personal dels establiments i els seus clients. Aquesta iniciativa va incloure concursos lingüístics a Instagram per als clients, en què es van recollir més de set-cents variants dialectals que es van incorporar a les etiquetes dels productes segons la regió. Per als treballadors, es van oferir cursos de català i un concurs intern per millorar el lèxic laboral. La campanya va reforçar la responsabilitat lingüística i l'ús de la llengua en el sector socioeconòmic i va fomentar un fort vincle amb la clientela.

PARAULES CLAU: promoció de la llengua catalana, clients i treballadors, variants dialectals, etiquetes de productes

Abstract

Fostering of the Catalan language by the Bon Preu Group. The cooperation between the Bon Preu Group and the Language Normalization Consortium (CPNL)

Between 2021 and 2023, the Bon Preu Group and the Consorci per a la Normalització Lingüística (Language Normalization Consortium – CPNL) collaborated on the “Alimenta el català” (“Foster Catalan”) campaign aimed to promote the use of Catalan among both customers and employees. This initiative included linguistic competitions for customers on Instagram, gathering over 700 dialectal variants that were incorporated into product labels according to regions. For employees, Catalan language courses and an internal competition were offered to improve workplace vocabulary. The campaign strengthened linguistic responsibility and the use of the language in the socio-economic sector, promoting a strong bond with customers.

KEYWORDS: Catalan language promotion, customers and employees, dialectal variants, product labels

Accions adreçades als clients

La campanya «Alimenta el català» es posà en marxa el juliol del 2021 amb un concurs per Instagram adreçat als clients del Grup Bon Preu. El concurs consistia a indicar diferents maneres d'anomenar aliments dels camps semàntics següents: carn, embotit, peix i marisc, i fruita i verdura. També calia que esmentessin la localitat on es deien. Cada setmana es proposaven aliments d'un camp semàntic diferent.

Setmanalment, un equip de tècnics de normalització lingüística del Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL) rebia el recull de termes proposats pels clients i els revisava d'acord amb diferents obres o eines terminològiques, i també en feia la comprovació segons la localitat o zona dialectal.

Les obres i eines terminològiques que es van tenir en compte són les següents: *Diccionari de la llengua catalana*, de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC2); *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB); els diferents recursos terminològics del Centre de Terminologia TERMCAT; *Gran diccionari de la llengua catalana* (GDLC); *Diccionari normatiu valencià*, de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL); *Atles lingüístic del domini català* (ALDC); *Dialectologia catalana. Aproximació pràctica als parlars catalans*, de Joan Veny i Mar Massanell; *Els parlars del Baix Ebre. Estudi geolingüístic i El tortosí del Baix Ebre i l'estàndard. Descripció lingüística, anàlisi i propostes*, de Carles M. Castellà, i *Mil veus de Bacus. Diccionari etnolingüístic de la vinya i el vi al Bages. Llengua, literatura i cultura tradicional*, de Maria Estruch Subirana.

A l'hora de fer la revisió i discriminar les diferents propostes dels clients va caldre tenir en compte fenòmens propis de la llengua, com ara les dissimilacions (*nespru* per *nespra*), les assimilacions (*moló* per *meló*), les elisions (*grota* per *garota*), i també els barbarismes (*berenjena* per *albergínia*), els diminutius (*llomillet* per *filet*

de porc), els malnoms (*civil* per *arengada seca*), la generalització de formes (*tall per filet* o *vianda per cansalada*) o la simplificació (*gala* per *poma*). Un altre aspecte que calia comprovar eren els termes proposats segons la localitat (*xíndria* per *síndria* al Vallès Oriental, on la s no es produeix com una palatoalveolar).

Es van revisar un total de 832 termes: 79 del camp semàntic de la carn; 153 del de l'embotit; 496 del de la fruita i verdura, i 104 del del peix i marisc.

Tot aquest treball va servir per donar importància a formes usades en el llenguatge col·loquial o en àmbits restringits i que són poc conegudes en el llenguatge formal o estàndard de tot el domini lingüístic, com ara totes les variants de la forma estàndard *pastanaga* (*bastanaga*, *bastonaga*, *carlota*, *carrota*, *estafandria*, *garrota*, *pastanagó*, *safandria*, *safandria* o *safranària*), de la *patata* (*creïlla*, *pataca*, *trufa*, *trumfa*, *trumfo*, *queraïlla*) o de la *cansalada* (*llaminera*, *ventresca*, *xuia*).

El Grup Bon Preu va crear per a l'ocasió la pàgina web *Alimenta el català*, (<https://www.bonpreuesclat.cat/alimenta-el-catal%C3%A0>), en la qual s'anaven afegint les diferents informacions de la campanya. En total, gràcies a les aportacions dels clients, es van recollir més de set-centes variants dialectals de les categories esmentades. Posteriorment, el Grup Bon Preu les va implementar a les etiquetes dels preus dels diferents productes dels establiments Bonpreu i Esclat, segons la seva zona geogràfica.

El 2023, el Grup Bon Preu va engegar, en el marc de la campanya «Alimenta el català», el concurs «Dona paraules», adreçat a qualsevol usuari i orientat a reforçar la sensibilitat cap a la llengua catalana. Aquest darrer concurs es va fer simultàniament amb el «Dona expressions», de caràcter intern.

El «Dona paraules», que també va comptar amb l'assessorament lingüístic i la supervisió del CPNL, es va dur a terme a través del canal d'Instagram de Bonpreu

Imatge de la campanya «Alimenta el català» a Instagram

i Esclat (@bonpreuesclat). Es proposaven paraules relacionades amb productes d'alimentació que se solen utilitzar incorrectament en català i les persones participants n'havien de suggerir la forma correcta, tenint en compte totes les variants dialectals del català. La primera persona que encertés la resposta guanyava el producte de la paraula corresponent.

El concurs va durar quatre setmanes, del 24 de gener al 16 de febrer. Es van fer dues preguntes per setmana a hores diferents i es van publicar les imatges següents a les històries d'Instagram:

Imatge del concurs «Dona paraules»

El Grup Bon Preu va proposar un seguit de termes inclosos en un context o frase i el CPNL en va donar les possibles solucions. Les frases que es van proposar van ser les següents:

- Dimarts 24 de gener, a les 11 h. «En català no es diuen *berberechos, es diuen...». Solucions proposades: **escopinyes, catxels, carculles, escopinyes de gallet, galls, gallets, petxines ratllades.**
- Dijous 26 de gener, a les 16.30 h. «En català no es diuen *frambuesas, es diuen...». Solucions proposades: **gerds, gerdons.**
- Dilluns 30 de gener, a les 11 h. «En català no es diu *petxuga de pollastre, es diu...». Solució proposada: **pit de pollastre.**
- Dimecres 1 de febrer, a les 16.30 h. «En català no es diu *aguacate, es diu...». Solució proposada: **alvocat.**
- Dimecres 8 de febrer, a les 11 h. «En català no es diu *pavo, es diu...». Solucions proposades: **gall dindi, indi, pioc, indià, titot, tita, polit.**
- Divendres 10 de febrer, a les 16.30 h. «En català no es diuen bosses de *basura, es diuen...». Solucions proposades: **bosses d'escombraries o de brossa.**
- Dilluns 13 de febrer, a les 16.30 h. «En català no es diuen *palillos, es diuen...». Solucions proposades: **escuradents, furgadents.**

- Dijous 16 de febrer, a les 11 h. «En català no es diu *pepino, es diu...». Solucions proposades: **cogombre, alficòs.**

Accions adreçades als treballadors

Durant els anys 2022 i 2023, també dins la campanya «Alimenta el català», el Grup Bon Preu va apostar per la formació dels seus treballadors en l'ús de la llengua catalana en l'entorn laboral.

Així, les actuacions que s'hi van dur a terme van ser quatre cursos de català (un de presencial de nivell bàsic 1, gestionat i impartit pel Centre de Normalització Lingüística (CNL) de Sabadell, i tres de virtuals, de nivells bàsic 1, bàsic 3 i de conversa, organitzats pel CNL de Girona, el CNL Roses i el CNL d'Osona, respectivament) per a una quarantena de treballadors de l'empresa, amb l'objectiu de millorar el seu nivell de català, especialment la competència oral, i guanyar seguretat per parlar-lo amb la clientela dels establiments i entre el personal de l'empresa osonenca. La durada dels cursos generals era de 45 hores i la del de conversa, de 20 hores. Els cursos virtuals van facilitar l'assistència al personal i, per tal d'afavorir la conciliació, el curs presencial es va impartir a les instal·lacions de l'empresa i, en tots quatre casos, l'ensenyament es va dur a terme dins de l'horari laboral dels assistents.

El 2023 les actuacions es van arrodonir amb una acció formativa de millora de lèxic i expressions d'ús habitual dels treballadors del Grup Bon Preu en l'entorn laboral. L'activitat es va materialitzar en el concurs «Dona expressions», a través de la intranet, i hi podien participar tots els treballadors. La persona guanyadora s'enduia el lot de productes bonpreu de la imatge. El concurs va comptar amb l'assessorament lingüístic i la supervisió del CPNL.

Imatge del lot de productes bonpreu per al guanyador del concurs «Dona expressions»

En total es van plantejar dotze frases, tres per setmana, que contenien errors de diferent naturalesa, bàsicament barbarismes i expressions incorrectes (color taronja). Els barbarismes proposats van ser: *tràfic (en el sentit de 'l'anar i venir de les persones, vehicles, etc., per la via pública'), *enseguida, *bocates, *escape, *apoiar, *ratos, *hombro, *munyeca, *bandeja, *enterat, *empanadilles, *merma i *vale.

Quant a les expressions, es van proposar les següents: *a lo millor, *tinc que, *dintre de, *se m'ha caigut, *algo és algo i *al tanto.

El CPNL va fer la proposta de solució per a cadascuna de les frases (color verd). La distribució de les frases per setmanes va ser la següent:

Proposta de frases del 25 gener:

- El proveïdor encara no ha arribat, *a lo millor hi ha molt *tràfic.
- El proveïdor encara no ha arribat, potser hi ha molt trànsit.
- *Enseguida vinc a ajudar-te, que ara *tinc que preparar uns *bocates.
- De seguida / Tot seguit / Tan aviat com pugui vinc a ajudar-te, que ara haig de / he de / tinc de preparar uns entrepans.
- Hi ha hagut un *escape de gas a la nevera de precuinats!
- Hi ha hagut una fuita/fuga de gas a la nevera de precuinats!

Proposta de frases de l'1 de febrer:

- El peix del forn estarà llest *dintre de dos minuts!
- El peix del forn estarà llest d'aquí a dos minuts!
- És molt important *apoiar el nostre equip per aconseguir tots els objectius!
- És molt important donar suport al nostre equip per aconseguir tots els objectius!
- Hi ha *ratos de molta afluència de clients.
- Hi ha estones de molta afluència de clients.

Proposta de frases del 8 de febrer:

- *Se m'ha caigut una caixa i m'he fet mal a l'*hombro i a la *munyeca.
- M'ha caigut una caixa i m'he fet mal a l'espatlla / al muscle i al canell.
- Em pots passar la *bandeja de carn, si us plau?
- Em pots passar la safata/plata/plàtera de carn, si us plau?

- No ens ha tocat el primer premi de la Grossa, però hem guanyat 150 €. *Algo és algo.
- No ens ha tocat el primer premi de la Grossa, però hem guanyat 150 €. Millor això que res. / Val més això que res.

Proposta de frases del 15 de febrer:

- M'he *enterat que hem rebut l'alta d'una nova massa per fer *empanadilles.
- M'he assabentat / He sabut que hem rebut l'alta d'una nova massa per fer empanades/crestes/panades.
- Estiguem *al tanto, que hem d'aconseguir reduir la *merma.
- Estiguem alerta, que hem d'aconseguir reduir la minva.
- Si teniu qualsevol dubte parleu amb el vostre responsable, *vale?
- Si teniu qualsevol dubte parleu amb el vostre responsable, d'acord / entesos / conforme / va bé?

Aquest concurs va comportar també el treball d'altres expressions sorgides a partir de la revisió de les primeres. Per exemple, força treballadors, en la frase «El peix del forn estarà llest *dintre de dos minuts!», van proposar «El peix del forn estarà llest en dos minuts». Des del CPNL es va donar una alternativa a l'ús de la preposició *en* en aquest context.

El CPNL i el Grup Bon Preu, compromesos amb el català

La campanya «Alimenta el català» és una acció del Grup Bon Preu que s'ha dut a terme durant tres anys amb l'objectiu de reforçar la responsabilitat lingüística i la proximitat emocional amb la clientela dels seus establiments.

El CPNL ha col·laborat amb el Grup Bon Preu per donar compliment a l'objectiu comú d'incrementar l'ús del català i millorar-ne la qualitat en el sector socioeconòmic.

Gràcies al treball continuat durant aquests tres anys, s'ha establert una sinergia de treball entre el CPNL i el Grup Bon Preu que ha permès continuar la col·laboració i el compromís vers l'impuls de la llengua catalana. Així doncs, l'any 2023, el Grup Bon Preu va adherir els seus establiments que disposen de joguines en català al programa de foment del joc i la joguina del CPNL Totjoc. ✿

Big data, PCR, canvi climàtic, intel·ligència artificial, coronavirus, corrent AMOC. Teixint ponts entre la ciència i la societat a través de les xarxes i el català

TONI BERTÓLEZ

Institut de Ciències del Cosmos de la Universitat de Barcelona

ORCID: 0000-0002-4586-6508

antoni.bertolez@ub.edu

Toni Bertólez Martínez és

investigador predoctoral a l'Institut de Ciències del Cosmos de la Universitat de Barcelona, després de cursar un màster en Astrofísica, Física de Partícules i Cosmologia (UB) i un grau en Física (UB). El seu camp de recerca és la fenomenologia de neutrins i la

seva intersecció amb l'astrofísica d'altres energies i la cosmologia. Lidera el projecte de divulgació científica en català a les xarxes "Del buit al tot". I també és cofundador de la plataforma de divulgació digital "Neurones Fregides".

Resum

Les notícies i la nostra quotidianitat estan cada vegada més plenes de termes científics complexos. Aquesta terminologia en ciència i tècnica no només educa, sinó que promou una societat més informada i justa, gràcies a la divulgació científica. Un jove divulgador català comparteix la seva experiència de portar el coneixement científic a les xarxes socials, fent-ho en català i amb un estil proper. Aquesta tasca implica adaptar el llenguatge tècnic i fer-lo accessible, tot superant la influència del castellà i la poca presència de la ciència en català. El projecte destaca la importància de la col·laboració i la militància per superar aquests reptes.

PARAULES CLAU: comunicació científica; divulgació a les xarxes socials; identitat cultural; reptes del bilingüisme

Abstract

Big Data, PCRs, climate change, artificial intelligence, coronavirus, AMOC current. Building bridges between science and society through social networks and Catalan

News and our daily lives are increasingly filled with complex scientific terms. In science and technology, this terminology not only educates but also promotes a more informed and fairer society thanks to scientific outreach. A young Catalan science communicator shares his experience of bringing scientific knowledge to social media, doing so in Catalan and with a relatable style. This initiative involves the adaptation of technical language to make it accessible, overcoming the influence of Spanish and the limited presence of science in Catalan. The project emphasizes the importance of collaboration and dedication to meet these challenges.

KEYWORDS: scientific communication, social media outreach, cultural identity, bilingualism challenges

Les notícies de la televisió i la nostra quotidianitat s'han omplert darrerament de desenes de termes tècnics com com *big data*, *PCR*, *canvi climàtic*, *intel·ligència artificial*, *coronavirus*, *corrent AMOC*, etc., que amaguen al seu darrere una complexitat científica i tècnica enorme, de la qual difícilment ens podríem haver pensat que n'acabariem sent —qui més, qui menys— tots coneixedors. La ciència i la tècnica són probablement les disciplines que més termes nous generen i alhora que més requereixen adaptar-ne la incessant terminologia per tal d'aconseguir una societat més formada i amb més eines per ser més justa. El fet que ara coneguem aquests termes i, per tant, compreguem millor el món que ens envolta és en part gràcies a la tasca de la divulgació científica.

Aquest text relata la perspectiva i l'experiència d'un jove amb un peu en cadascun del mons, el de la ciència i el de la seva divulgació apartir dels aprenentatges aconseguits a través d'un projecte de divulgació basat íntegrament en les xarxes socials, «Del buit al tot». Es tracta d'un projecte en què intento transmetre el coneixement científic i fer-ho abans que s'esdevingui una pandèmia mundial, una crisi climàtica o una (impossible) revolució de les màquines. Ho pretenc fer amb un estil dinàmic, humorístic, adaptat a un públic jove, però amb un objectiu molt clar: parlar de ciència en català. Si em voleu llegir, aquí us explicaré algunes de les conclusions que he anat coent i fent evolucionar en aquests quatre anys de parlar de ciència en català a les xarxes, per vocació.

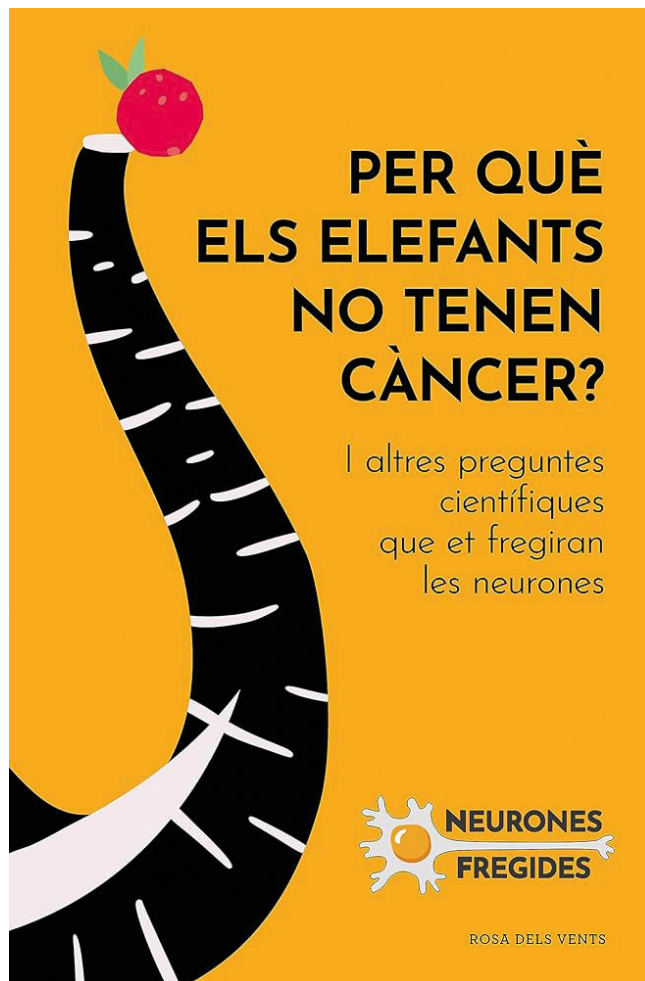
Comencem pel principi, la ciència. Aquesta paraula amaga darrere seu no només un mètode, sinó també una comunitat enorme de persones d'arreu del món que coordinen els seus esforços per, almenys sobre el paper, l'interès comú del coneixement humà. Queda enrere el temps en què cada autor escrivia els seus avenços en el seu propi idioma (quants descobriments a Rússia no es van poder descobrir fins anys més tard!); ara l'anglès és la llengua franca de la ciència, arreu del món. Consolidar una llengua comuna ha suposat l'èxit d'una comunicació ràpida i eficient, però alhora ha allunyat la ciència de les llengües vernacles de cada territori. A més, el sistema acadèmic recompensa les persones que es comuniquen internament (a través de la publicació d'articles), però oblida les que es comuniquen a l'exterior. Aquest còctel dona lloc a una societat que no acaba de fer-se seva la ciència i una ciència que no sempre mira cap a la societat que la fa possible.

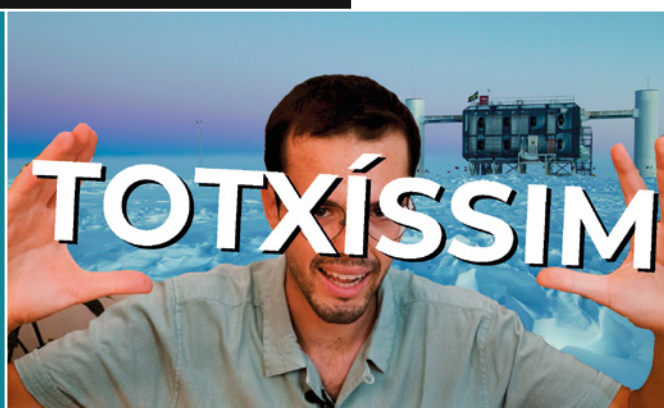
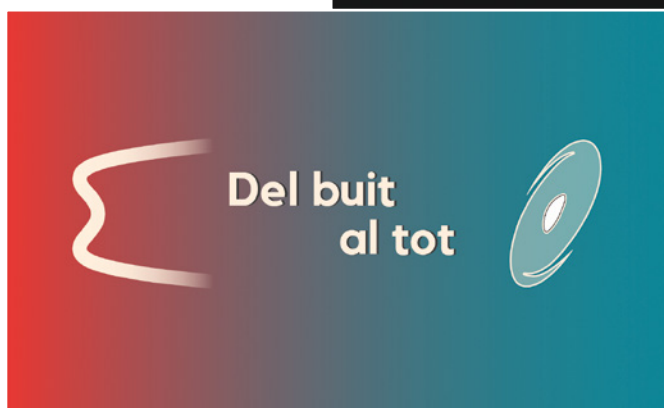
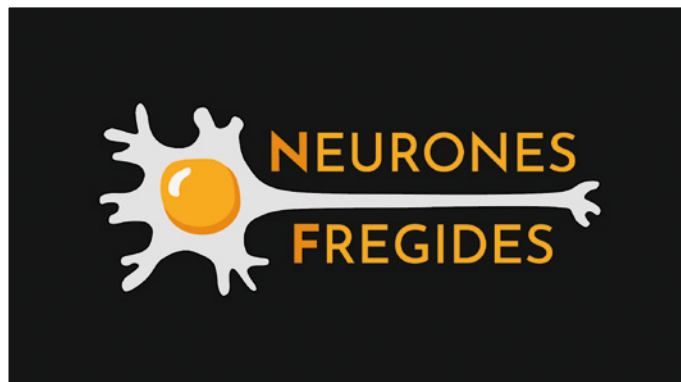
A tot això, la figura del comunicador científic s'esforça per establir ponts entre totes dues: fa arribar la ciència a la societat i anima la societat a fer-se seva la ciència. És una feina en què cal vèncer prejudicis i inèrcies (en ambdós sentits) i reinventar-se per generar nous espais de trobada. Una d'aquestes inèrcies és de tipus lingüístic. La dominància que té l'anglès en la

recerca esbiaixa també la llengua amb què s'explica. Però, si la ciència ha d'arribar al poble, no pot fer-ho en una llengua que aquest no parli. A casa nostra, cal que la divulgació sigui en català. Si no ho aconseguíssim, correríem el risc d'uns Països Catalans que no es fessin seva la ciència. Un dels molts perills consegüents seria la falsa impressió que, a diferència de tota la resta, el català no és una llengua vàlida per parlar de ciència.

Per assolir aquest objectiu, però, tenim dos obstacles al davant. El primer el posa la ciència: no són gaires les persones catalanoparlants amb suficient coneixement científic i d'anglès per poder traduir la ciència a una llengua vernacle. El segon el posa la història: la diglòssia envers el castellà, la presència d'una llengua dominant com és el castellà al nostre territori, fa que sembli més encertat triar-la com a llengua amb què comunicar la ciència. Tots aquests motius són els que han afavorit que al nostre territori la divulgació a les xarxes socials hagi estat predominantment en anglès i castellà.

La diglòssia envers el castellà, de fet, és un problema especialment alarmant en les xarxes socials i transver-

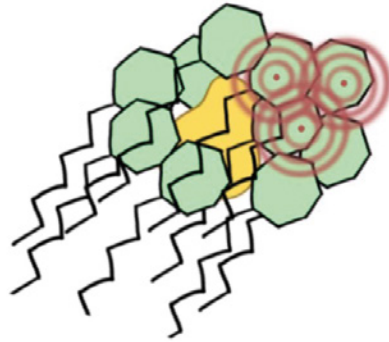
sal en la creació de contingut més enllà del científic. És a dir, hi ha creadors de contingut catalanoparlants que decideixen crear en castellà amb l'excusa d'arribar a més gent. Aquest discurs capitalista del «més és millor», que se centra només en els nombres, és fallaç perquè oblida les persones. Com a exemple personal, si jo vull promoure i explicar la recerca que es fa a l'àrea universitària de Manresa, vull interpel·lar els manresans i manresanes. En un cas com aquest, de res no em servirà tenir una gran comunitat de seguidors a l'Amèrica Llatina. Triant el català pot ser més difícil arribar arreu del món (malgrat ser perfectament possible), però serà molt més fàcil arribar amb precisió allà on volem.

Sigui com sigui, aquesta desigualtat lingüística ha promogut que la generació de joves que ha crescut amb les xarxes socials ho hagi fet amb contingut audiovisual majoritàriament en castellà. Persones a qui, a través d'aquestes xarxes, s'ha fet arribar el missatge implícit que de l'art, la cultura, l'humor o la ciència només se'n pot parlar en castellà o anglès. Aquest és el context en què jo milito. La vocació que mou la meva tasca és la de revertir aquest procés, adreçant-me específicament al jovent. Les xarxes socials ens han abocat a la immediatesa i al contingut superflu i és en aquest marc en què ens veiem forçats a treballar. En particular, si els científics ens quedem en els nostres castells de vidre, si no baixem al fang i no hi fem trinxera, ho faran els que volen una societat científicament analfabeta.

I aquí és on entra la tasca terminològica. Si volem fer arribar la ciència a les persones joves, també cal fer-ho en el seu llenguatge. Això és en dos sentits. En primer lloc, adaptant l'argot científic i els seus múltiples tecnicismes a una explicació que en permeti l'entesa a un públic no expert. El nivell d'especificitat dels camps científics provoca que certs conceptes tècnics que sovint expressem en anglès mai no hagin estat traduïts al català. Per exemple, *pipeline*, que traduiríem rigorosament com a *cadena de processament de dades* (malgrat que opino que la paraula *dadaducte* ho captura molt millor). En segon lloc, cal deixar enrere el registre formal i capbussar-se en un registre no només col·loquial, sinó adaptat al llenguatge del carrer, que ells mateixos utilitzen. Això, és clar, també va més enllà del llenguatge. Una de les persones de més èxit en divulgació científica en els darrers anys la trobem a TikTok: MamiFísica (@físicamr). Ho ha fet combinant codis i vestimentes urbanes amb una explicació carismàtica dels fenòmens físics. És gràcies a utilitzar expressions com *bebè*, *papi* o *reina* que el seu públic hi empatitza i hi obre un canal de comunicació a través del qual, potser involuntàriament, gaudeix d'aprendre nou coneixement.

Sí, per fer arribar la ciència a un públic jove, cal adaptar-se al seu llenguatge. Però, alhora, avui en dia el llenguatge col·loquial dels joves està fortament contaminat pel castellà: *de locos*, *por el culo*... De nou, aquesta diglòssia interioritzada fa més natural emprar el castellà, i això ha portat polèmiques —en el camp de

Biologia Quàntica Les plantes quàntiques

Font: <https://neuronasfregides.cat/>

la música— a The Tyets o Mushkaa, per utilitzar castellanismes en les seves cançons. Personalment, crec que tots ells han fet molt pel català sense que aquest hagi estat necessàriament el seu objectiu. Perquè han baixat al fang. És el mateix fang a què hem de baixar des de l'acadèmia per bastir ponts amb la societat jove. Malgrat tot, no comparteixo que sigui més natural emprar barbarismes. Si bé és cert que em surt abans dir «aquests dos científics es van tirar beef» que «van discutir-se»; una expressió és natural quan la sentim repetidament en el nostre entorn i quan ens acostumem a utilitzar-la. Per tant, si volem fer arribar la ciència a qui es comunica amb aquest registre i volem fer-ho en català, cal començar a traduir també aquests registres, i dir «tirar vedella». La terminologia a les xarxes socials evoluciona ràpid, i hem d'evolucionar amb ella. Si voleu sentir-vos una mica grans, us recomano fer una ullada al perfil d'X/Twitter de @trodeponent, tot un referent en la creació de neologismes de carrer.

De nou, el llenguatge no és una cosa que es creï en solitud, sinó en comunitat. En conseqüència, cal teixir sinèrgies i col·laboracions entre múltiples agents, també en l'àmbit de la divulgació científica. Arran d'aquesta necessitat i de moltes altres, vam fer germinar la plataforma de divulgació científica *Neuronas Fregides*. Som un col·lectiu de joves científics que, majoritari-

ament en el nostre temps lliure, divulguem ciència en català a les xarxes socials. Cadascú sobre el seu propi camp de coneixement, amb el seu propi format, en el seu propi registre, però amb el mateix objectiu. És a través de l'ajuda mútua que, també en l'àmbit terminològic, aprenem més i podem divulgar de manera més acurada. Després de més de tres anys de feina conjunta, estic convençut que l'èxit de la divulgació vindrà de la creació d'espai on compartir lluites i sumar forces.

Que això no amagui, però, que el repte és majúscul. Si ja ho és arreu del món, més ho és als Països Catalans. Si ja és difícil poder viure de crear contingut educatiu o científic a unes xarxes socials en què som el producte, més ho és quan ho fas en una llengua minoritzada. En tant que és difícil treure'n suficient rèdit econòmic per dedicar-s'hi de manera plenament digital, la divulgació científica digital a casa nostra és en bona part sinònim de militància i altruisme. També de la vocació dels científics que hi dediquen temps en una carrera científica precària i incerta que no ho recompensa. Malgrat que la militància i la vocació són poderoses, representen un model difícilment sostenible en el temps. Com si d'un jardí es tractés, per tenir un ecosistema digital ben sa, cal invertir-hi i cuidar-lo. Quan això s'esdevingui, veniu, veniu, que us estarem esperant des de ben endins del fang. 🌱

La implantació i la difusió de la terminologia en català: diagnòstic col·laboratiu i estratègies de dinamització

ESTER BONET

esterbonet@gmail.com

Ester Bonet

és llicenciada en Educació Física i en Filologia Catalana i màster en Lingüística Aplicada. Es va especialitzar en terminologia esportiva arran de la seva experiència en l'àmbit esportiu. Va coordinar

l'elaboració de 29 diccionaris d'esports olímpics per als Jocs de Barcelona 1992 i va dirigir el Servei Lingüístic de les Federacions Esportives de Catalunya (1991-2016). Ha format part de la Junta Directiva de la Societat Catalana de Terminologia (SCATERM) i n'és presidenta des del 2020.

NÚRIA CASTELLS QUINTANA

ncastells@ub.edu

Núria Castells Quintana

és llicenciada en Filologia Catalana per la Universitat de Barcelona (UB). La seva trajectòria professional està vinculada als Serveis Lingüístics de la UB des del 1997, especialment en l'àmbit de

l'assessorament lingüístic i la terminologia i en la faceta de dinamització i promoció de la llengua. Des del 2005, és la tècnica responsable de l'oficina dels Serveis Lingüístics a les facultats de Física i de Química.

ÀNGELS EGEA PUIGVENTÓS

aegea@ub.edu

Àngels Egea Puigventós

és llicenciada en Filologia Catalana i màster en Lingüística Aplicada per la Universitat de Barcelona (UB). Ha treballat en el projecte del Diccionari del Català Contemporani de l'Institut d'Estudis

Catalans i en la primera edició del DIEC com a responsable de l'aplicació de criteris lexicogràfics i en la introducció de terminologia. Des del 1995 treballa als Serveis Lingüístics de la UB dins l'àrea d'assessorament lingüístic i terminologia. Ha estat membre de la Junta Directiva de la Societat Catalana de Terminologia (SCATERM) entre els anys 2009-2015. Actualment, forma part del Consell de Redacció de la revista TERMINÀLIA.

ROBERT ESCOLANO LÓPEZ

robert.escolano@ua.es

Robert Escolano López

és llicenciat en Filosofia i Lletres (orientació en Filologia Valenciana) per la Universitat d'Alacant (UA) i subdirector de Llengües del Servei de Llengües de la UA (on treballa des de l'any 1995). És coautor del

Diccionari juridicoadministratiu (UA, 2000) i redactor del *Diccionari Tabarca: valencià-castellà / castellà-valencià* (Tabarca, 2011). Ha estat cap del Servei d'Assessorament Lingüístic i Traducció en la Generalitat Valenciana (2003-2008) i secretari general de XarxaMOOC: Introducció al llenguatge d'especialitat en les universitats de llengua catalana (Xarxa Vives d'Universitats [XVU], 2013). És coordinador del Grup de Treball de Terminologia i Nomenclatura de la XVU.

FRANCESC GALERA

ORCID: 0000-0002-6573-2056
francesc.galera@uab.cat

Francesc Galera

és doctor en Traducció i Estudis Interculturals per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), professor associat del Departament de Traducció i d'Interpretació i d'Estudis de l'Àsia

Oriental de la UAB i responsable d'assessorament lingüístic del Servei de Llengües de la mateixa universitat. És membre del Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània i tresorer de la Societat Catalana de Terminologia (SCATERM).

M. AMOR MONTANÉ MARCH

ORCID: 0000-0001-8910-2297
amor.montane@ub.edu

M. Amor Montané March

és doctora en Ciències del Llenguatge i Lingüística Aplicada per la Universitat Pompeu Fabra (2012) i professora lectora Serra Húnter del Departament d'Educació Lingüística, Científica

i Matemàtica de la Universitat de Barcelona. Com a investigadora, participa en diversos projectes de recerca: sobre el desenvolupament d'un assistent per redactar textos especialitzats i en llenguatge planer en català, sobre la millora del discurs oral en llengua catalana i sobre terminologia escolar bàsica, entre altres.

Resum

Aquest article recull les reflexions i propostes sorgides de la XXI Jornada de la Societat Catalana de Terminologia (SCATERM), concebuda com un laboratori d'idees col·laboratiu per diagnosticar les dificultats en la implantació i difusió de la terminologia catalana i per identificar estratègies de millora. Mitjançant metodologies participatives com les matrius DAFO i MoSCoW, es van analitzar fortaleses, debilitats, oportunitats i amenaces, així com accions prioritàries i complementàries per enfortir l'ús terminològic. Es proposen mesures innovadores, des de la implicació d'experts i l'ús de figures mediàtiques fins a l'adopció de tecnologies emergents i l'establiment de col·laboracions internacionals. Aquest treball posa les bases per a un nou model de difusió i implantació terminològica en català que promogui la transversalitat territorial i l'adaptació a un context sociolingüístic canviant.

PARAULES CLAU: terminologia catalana; difusió terminològica; implantació terminològica; metodologies col·laboratives; política lingüística

Abstract

The establishment and dissemination of Catalan terminology: a shared diagnosis and revitalisation strategy

This article contains the reflections and proposals arising from the XXI SCATERM Conference, set up as a collaborative ideas lab to diagnose challenges in the establishment and dissemination of Catalan terminology and identify strategies for improvement. Using participatory methodologies such as SWOT and MoSCoW matrices, the conference analysed strengths, weaknesses, opportunities, and threats, as well as priority and complementary actions to strengthen terminological usage. Innovative measures were put forward, ranging from involving experts and leveraging public figures to adopting emerging technologies and fostering international collaboration. This work laid the groundwork for a new model of terminology dissemination and implementation in Catalan, promoting territorial inclusion and adaptation to the dynamic sociolinguistic context.

KEYWORDS: catalan terminology; terminological dissemination; terminology establishment; collaborative methodologies, language policy

La implantació i la difusió de la terminologia en català

Ester Bonet, Núria Castells Quintana, Àngels Egea Piuigventós, Robert Escolano López, Francesc Galera, M. Amor Montané March

1 Introducció

La Societat Catalana de Terminologia (SCATERM) té com a objectius primordials fomentar la difusió terminològica, reconèixer i professionalitzar el camp de la terminologia, facilitar l'intercanvi d'informació entre usuaris i experts i establir aliances amb entitats afins. D'acord amb aquests principis, cada any la SCATERM organitza una jornada acadèmica, normalment articulada sobre un eix temàtic clar, per facilitar el debat terminològic en català i crear una xarxa d'intercanvi de coneixements i experiències.

La XXI Jornada de la SCATERM, organitzada amb el suport del Servei Lingüístic de la Universitat de Barcelona el 23 de maig de 2024, va dur per títol «La implantació i la difusió de la terminologia en llengua catalana. Laboratori d'idees». A diferència de les edicions anteriors, aquesta edició es va concebre específicament com un espai de treball col·laboratiu, i per fer-ho possible es va dissenyar un format participatiu, allunyat del format clàssic de ponències i taules rodones, per donar veu a tothom.

Es van dur a terme diverses dinàmiques de treball que van implicar tots els assistents, els quals es van distribuir en grups de treball aleatoris dinamitzats per les persones encarregades de dissenyar la jornada, amb la voluntat de fer emergir tot un seguit d'idees relacionades amb la situació actual de la terminologia catalana, tant en el vessant més positiu com en els aspectes més incerts.

Les persones que signen aquest text s'han encarregat de recopilar, recompondre i ordenar les múltiples reflexions sorgides del treball específic que es va dur a terme en el si de la XXI Jornada de la SCATERM amb la idea de donar cos a tot aquell valuós magma per fer-ne un article que comuniqui tant la diagnosi de l'estat de la terminologia catalana com les propostes de futur que es van fer durant la jornada.

2 Metodologia del treball col·laboratiu

Amb aquest plantejament innovador, en què el focus estava posat en els assistents i en el seu bagatge personal i professional en el món de la llengua i la terminologia, la jornada tenia dos objectius principals: d'una banda, calia diagnosticar les dificultats que limiten la implantació i la difusió de la terminologia catalana i, de l'altra, s'havien d'identificar estratègies i propostes per ajudar a superar aquestes dificultats, així com aportar mecanismes per avaluar-ne els progressos.

Per fer-ho possible, la jornada es va estructurar en tres blocs diferenciats. Les dues primeres sessions es van centrar en dinàmiques de treball col·laboratiu, i la tercera va servir per avaluar els resultats de les activitats prèvies i per esbossar unes primeres conclusions.

A la primera sessió participativa es volia escatir la situació actual del panorama terminològic català, i com a mètode d'anàlisi es va fer servir la matriu DAFO (debilitats, amenaces, fortaleses i oportunitats). Els resultats obtinguts amb aquest mètode van evidenciar factors interns i externs que influeixen en la implantació terminològica.

La segona sessió col·laborativa es va basar en una altra matriu d'anàlisi, en aquest cas el sistema de prioritització MoSCoW, que permet establir una jerarquia d'accions que poden ser o bé necessàries o bé desaconsellades, articulades al voltant dels verbs *ha de*, *hauria de*, *podria*, *no ha de* (*Must have*, *Should have*, *Could have*, *Won't have*). En aquest cas, el mètode MoSCoW va permetre establir requisits prioritaris per garantir l'èxit de les iniciatives terminològiques, així com identificar accions que podrien posar en risc aquest procés.

L'ús d'aquestes metodologies va facilitar la participació activa de tots els assistents —provinents d'institucions i entitats diverses i amb perfils professionals variats— a través de dinàmiques interactives en què s'estimulava l'aportació d'idees, sense condicionants ni constreyniments, la qual cosa va donar lloc a un volum prou destacat de contribucions en cada dinàmica. Totes aquestes propostes es van posar en comú en la tercera sessió de la jornada, quan tots els assistents es van reunir per fer una primera avaluació de la feina feta i per debatre alguns dels aspectes sorgits en aquest laboratori d'idees, i que va servir com a colofó d'una jornada que, gràcies a un format obert i innovador, va permetre obtenir una radiografia detallada de l'estat actual de la terminologia catalana i plantejar propostes concretes per al seu desenvolupament.

Sembla del tot convenient, doncs, que el fruit d'aquesta primera fase de treball, nascut de l'experiència dels participants a la jornada, pugui perviure més enllà de l'acte concret en què es va generar, tant per la densitat i la qualitat de les aportacions fetes com per la necessitat de comunicar a un públic més gran tot el coneixement participatiu generat.

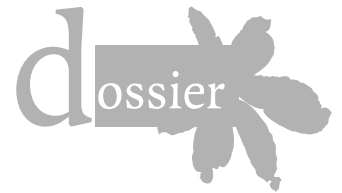
3 Estat de la terminologia en català: diagnosi i proposta d'actuacions

Tot seguit s'analitzen els resultats obtinguts durant la jornada participativa i s'examinen les propostes sorgides del debat col·laboratiu. Amb la voluntat d'oferir un text articulat, s'ha optat per reformular les aportacions col·lectives per combinar, d'una banda, els diversos conceptes —positius i negatius— detectats al DAFO amb les accions que, amb la matriu MoSCoW, s'han identificat com a necessàries per encarar-los.

D'entrada, com a punt de partida per al diagnòstic de l'estat actual de la terminologia convé recordar alguns aspectes relacionats amb la situació sociolingüística i amb l'actitud dels mateixos parlants vers la

La implantació i la difusió de la terminologia en català

Ester Bonet, Núria Castells Quintana, Àngels Egea Piuigventós, Robert Escolano López, Francesc Galera, M. Amor Montané March

Font: SCATERM

(DAFO) Què va bé i què no va bé

XXI Jornada de la SCATERM 1a part

2 Jun 2024

135 cards

Font: SCATERM

(MoSCoW) Què ens cal fer?

XXI Jornada de la SCATERM 2a part

2 Jun 2024

79 cards

llengua per tal de veure en quin marc sociocultural ens trobem.

Al llarg de la Jornada s'identifiquen determinats elements presents en l'àmbit de la terminologia catalana que faciliten la difusió i la implantació dels termes en la societat. D'una banda, cal destacar una llarga tradició terminològica en català, que es remunta als segles XII i XIII, consolidada gràcies a l'activisme constant d'institucions lingüístiques que l'han reforçada, com ara l'Institut d'Estudis Catalans, el TERMCAT, la SCATERM i el Consorci per a la Normalització Lingüística, organismes en què molts professionals dediquen esforços de manera coordinada per fixar i divulgar la terminologia en català, que donen com a resultat propostes terminològiques sorgides d'un gran consens entre els especialistes. De l'altra, trobem institucions que es dediquen a la recerca i la divulgació científica en l'àmbit universitari, com la Xarxa Vives d'Universitats o l'Institut Ramon Muntaner, que fan més proper el discurs d'especialitat i la terminologia en català entre la població i generen l'interès en els estudiants universitaris (alguns dels quals seran futurs docents) de fer servir correctament la terminologia.

A més, trobem una actualització freqüent de recursos en llengua catalana de la mà d'associacions com Softcatalà o d'eines com la Viquipèdia, sense oblidar la important producció de publicacions divulgatives en català, sobretot de ciències humanes i socials, amb obres dirigides al gran públic de la mà d'editorials com ara Tigre de Paper, Afers, Bellaterra Edicions, la revista *Mètode*, etc. Finalment, cal destacar l'existència de mitjans de comunicació en català compromesos amb la llengua, amb el capital que representa l'acció de nous actors de l'entorn audiovisual i els actors ja consolidats de l'entorn institucional.

Tot això s'ha pogut portar a terme gràcies al suport institucional, com ara amb la creació de lleis de política lingüística, amb un capital important d'esforços, recursos i mitjans que ha afavorit la creació d'un corpus terminològic extens i sòlid, i que ens permeten assegurar que el català és una llengua amb recursos lingüístics suficients.

L'estatus polític del català en tant que llengua oficial als territoris de parla catalana i el fet que la normalització terminològica estigui institucionalitzada són aspectes que van a favor de la difusió i la implantació de la terminologia catalana, molt especialment en l'àmbit de l'Administració i tot el que en depèn, on hi ha una voluntat de prestigiar la llengua. Així mateix, en l'àmbit universitari hi ha cada cop més pressió per la creació de càrrecs de responsabilitat en política lingüística, els quals poden tenir una incidència molt positiva en la promoció de la terminologia catalana en l'àmbit universitari, que pot influir també en el professional.

Amb tot, sembla clar que aquests factors que han tingut i tenen un paper clau en la consolidació del panorama lingüístic i terminològic en català són l'anvers amable d'una realitat que, com en molts casos, presenta un revers una mica més incert. En aquest sentit, es remarquen alguns punts que assenyalen una certa debilitat de la llengua catalana, com ara la disminució de l'ús social —per exemple, entre els joves— o l'ús baix en àmbits com ara la docència i la recerca. Així mateix, es detecta una falta de consciència lingüística, acompanyada de baixa autoestima en una part dels parlants i d'una percepció social del català negativa, que col·lideix amb la força que prenen, per contra, altres llengües com el castellà, i sobretot la preeminència de l'anglès en contextos especialitzats.

Tots aquests factors tenen un clar reflex en l'àmbit de la terminologia. Per motius diversos, hi ha diferents elements que en dificulten o en poden limitar l'ús, la difusió i la implantació. Molt sovint trobem, per exemple, que la formació primària de la terminologia es fa principalment en anglès, i que aquestes formes angleses tenen una difusió molt més gran i molt més ràpida, de manera que les alternatives en català sovint arriben tard o no es consideren tan atractives, i sovint també hi interfereixen les formes

adoptades en castellà, que també reben més difusió. Això implica que, com que els termes no es creen espontàniament en català, hi ha la sensació que els equivalents catalans són una espècie de creacions «de laboratori», en què de vegades per afavorir la transparència es proposen termes massa llargs o que resulten poc precisos, que finalment no s'usen.

Per contrarestar la situació lingüística descrita i les reticències que hi ha per a l'ús del català en general i per a l'ús de la terminologia catalana en concret, es fan algunes propostes per millorar el procés de normalització terminològica. En primer lloc, es considera que no s'ha de cedir sistemàticament a la influència de les llengües majoritàries, és a dir, el castellà i l'anglès, però també cal tenir en compte que unes decisions lingüístiques excessivament puristes poden anar en detriment de l'ús de la terminologia catalana. En segon lloc, es creu necessari no imposar, sinó proposar. Així mateix, cal un control de l'ús dels manlleus, perquè no proliferin de manera descontrolada; cal apostar per la sistematicitat en l'ús de la terminologia, especialment en la documentació oficial. Per fer possible tot això, les diferents instàncies polítiques han de continuar invertint per fomentar la difusió, l'ús i la implantació de la terminologia en català.

Pel que fa més concretament a la creació i a l'adaptació de termes, es proposa l'establiment de mecanismes de resposta ràpida, especialment pensant en els professionals o docents que volen evitar l'ús de manlleus. Per donar solució al repte de la difusió de la terminologia és fonamental incentivar la divulgació científica en català i reforçar espais comunicatius amplis en l'àmbit dels Països Catalans, amb la finalitat de donar a conèixer els recursos terminològics a periodistes i comunicadors perquè puguin disseminar els termes entre la població. Cal destacar, en aquest punt, l'eclosió de l'audiovisual català, amb divulgadors que poden facilitar aquesta tasca de difusió i implantació terminològica a través dels seus vídeos o pòdcasts. Des d'un punt de vista lingüístic, la transparència semàntica de molts equivalents neològics en català, en contrast amb l'ús de manlleus, és un aspecte que pot anar a favor de la implantació, perquè fa el concepte més entenedor.

A aquesta primacia que tenen els termes en anglès o en castellà s'hi uneixen, d'una banda, el prestigi, sobretot de l'anglès, en les àrees especialitzades, però també del castellà en determinats àmbits, com ara el jurídic i administratiu. D'altra banda, sovint es considera que els termes en anglès són més precisos, i per això s'utilitzen en la comunicació especialitzada en detriment d'altres. Tot plegat provoca un seguit de reticències (una mena de barrera psicològica individual o col·lectiva) a l'hora d'acceptar la terminologia catalana, sigui per comoditat (l'ús dels termes anglesos resulta més fàcil), per costum o inèrcies dels mateixos

parlants, per desconeixement (manca de materials o d'una difusió sòlida), per prejudicis lingüístics o per culpa d'una implicació no prou forta dels especialistes en la difusió terminològica.

Una de les principals amenaces per a la difusió i la implantació de la terminologia catalana que es consignen és la presència i l'ús d'altres llengües, concretament, el castellà i l'anglès, a causa del context de bilingüisme i globalització de la societat catalana. En termes generals, el fet que aquestes altres llengües tinguin més prestigi fa que se n'estengui l'ús per sobre del català. Alguns exemples que s'exposen són la docència universitària (o l'educació superior en general), en què cada cop hi ha més presència del castellà (i fins i tot de l'anglès); aquí, per tant, s'evidencia que les propostes de millora s'han d'encarar cap a tots els nivells educatius i comunicatius.

D'entrada, en l'àmbit universitari seria convenient impartir una assignatura de terminologia catalana específica per a cada àmbit a tots els estudiants, de manera que puguin conèixer els recursos disponibles, i també es considera important fer difusió dels recursos terminològics entre el professorat i els estudiants de secundària. A més, en els contextos acadèmics universitaris, s'ha de promoure que totes les matèries disposin de manuals propis en català i que hi hagi bibliografia recomanada en la nostra llengua.

El fet que l'anglès es consideri una llengua franca en els àmbits especialitzats té efectes en la recerca, la qual

s'impulsa sobretot en anglès, especialment a l'hora de publicar-la. En aquest aspecte, a la normalització de la llengua catalana hi contribuiria, per exemple, el fet de programar jornades internacionals en què el català sigui una de les llengües de treball, i per a la implantació de la terminologia catalana seria del tot necessari que es fes una valoració alta de la recerca en català i que s'exigís la publicació en català dels projectes que han rebut finançament públic de l'Administració. L'increment de la presència del català en tots aquests espais faria que n'augmentés el prestigi com a llengua especialitzada i per a especialistes i fomentaria la necessitat d'emprar-hi els termes adequats. A més, seria important incidir en punts clau del sistema, com ara els centres de recerca, impulsant-hi una política lingüística clara o reforçant-ne l'existent.

En aquest sentit, es posa en relleu la manca d'inversió en divulgació científica, perquè es considera, erròniament, que «la ciència no és cultura», i es destaca la manca de referents experts en llengua catalana en els àmbits especialitzats, que puguin contribuir a difondre la terminologia en català, perquè a vegades són els mateixos especialistes els primers reticents a utilitzar els termes catalans.

Sembla evident, doncs, que hi ha d'haver una autèntica col·laboració interdisciplinària entre terminòlegs, especialistes de cada àmbit, formadors i educadors, sobretot en el cas dels especialistes, ja que seria convenient que tinguessin una implicació integral en tot el procés de fixació, difusió i implantació terminològica. Per dur a terme aquesta difusió, però, cal aprofitar al màxim les estructures, les xarxes i els recursos terminològics existents, i adaptar-los a les necessitats de la comunitat de parlants, analitzant el tipus de recurs i els mitjans més adequats depenent del perfil dels destinataris, els quals han de poder accedir a bases de dades terminològiques de qualitat de manera fàcil i gratuïta. Quant a la difusió de la terminologia catalana, convé desenvolupar estratègies que contribueixin a eliminar l'estigma en l'ús del català, com pot ser l'ús de figures mediàtiques com a experts en un àmbit per tal que esdevinguin prescriptors lingüístics. Cal potenciar, igualment, l'elaboració de recursos adequats que promoguin la difusió dels termes, explotant al màxim les possibilitats que ofereixen la tecnologia i les xarxes socials.

A sobre de totes aquestes idees hi plana la creença dels parlants que el català no és necessari en molts contextos, i la situació sociolingüística actual reforça aquesta sensació de feblesa per part dels catalanoparlants. És l'anomenat *utilitarisme* de les llengües: a vegades sembla que qualsevol iniciativa feta en català no arriba a tanta gent com si es fa en castellà o en anglès, de manera que es va fomentant la impressió que hi ha llengües, com l'anglès, que tenen connotacions més favorables i generen més màrqueting, també en àmbits com la comunicació i la divulgació del coneixement. En definitiva,

l'anglès sembla la llengua de moda i fomenta l'esnobisme lingüístic, fins i tot més enllà dels àmbits especialitzats, cosa que va en detriment de l'ús del català.

Aquest context provoca que les persones i les empreses es preguntin per a què serveix comunicar-se en català, si ja hi ha el castellà o l'anglès, que, a més, tenen més abast. Això explica, per exemple, els pocs esforços que s'observen en l'àmbit empresarial o tecnològic per disposar d'interfícies en català, mentre que, quasi sempre, en trobarem en anglès i castellà. Així, doncs, és clau que les empreses se sensibilitzin i coneguin quin és el valor afegit que proporciona el català en el seu àmbit, i sembla adient proposar que les grans empreses privades o les associacions empresarials facin un pas més i que promoguin la creació de serveis lingüístics interns.

Les pressions polítiques contra el català i els canvis demogràfics en la societat també afecten l'ús de la llengua. El teixit professional actual és molt internacional i, doncs, moltes persones no saben català; això s'evidencia, per exemple, en la sanitat i, fins i tot, en la universitat. Potser convindria contrarestar-ho políticament, fent complir els requisits lingüístics mínims per accedir a les places públiques, siguin sanitàries, docents, administratives o de qualsevol altre tipus. En general, convindria garantir un mínim de formació en català en qualsevol àmbit professional, a tots els nivells.

Si bé les dimensions de la comunitat de parla catalana, que es pot considerar de mida mitjana, són un factor en general favorable, que implica que en l'àmbit laboral es tendeixi a seleccionar personal amb capacitat per comunicar-se en català, cal establir el compromís d'aprenentatge de la llengua per treballar en llocs amb finançament públic i demanar un nivell mínim de coneixements als professionals de la medicina, als juristes, etc. i en qualsevol lloc d'atenció al públic, com també en els centres de recerca de les universitats i entre els membres de la comunitat universitària (sobretot personal docent i investigador, i personal tècnic i de gestió). En referència als requisits, convé evitar la proliferació de títols lingüístics que no condueixin a un ús real de la llengua; és a dir, cal assegurar que els nivells de català són reals i no teòrics.

Des d'un punt de vista tecnològic, les noves tecnologies de la informació i la comunicació, especialment les xarxes socials, han afavorit nous canals de comunicació de massa amb formats atractius per arribar a un públic potencialment ampli. A més, aquestes tecnologies fan possible que el públic interessat pugui estar al corrent de les novetats terminològiques de manera regular. La intel·ligència artificial (IA) també és un factor potencialment important si el català hi aposta de manera decidida, perquè si es vol que la difusió terminològica arrelï en la població cal que el català sigui present en les eines d'IA i de traducció automàtica,

com ja es fa mitjançant iniciatives com ara Parla'm o AINA, i que disposin del màxim corpus terminològic possible.

Perquè la implantació terminològica sigui efectiva, és recomanable dissenyar plans de comunicació específics, amb una bona estratègia per aconseguir l'objectiu (que comporti una temporalització, unes pautes concretes i uns entorns adequats de comunicació), utilitzant plataformes en línia, mantenint la informació actualitzada i proposant termes adequats per als diferents contextos reals, sempre tenint en compte els condicionants d'una llengua viva. Seria bo, també, modernitzar algunes campanyes de promoció lingüística, atès que algunes de les estratègies emprades fins ara ja han quedat obsoletes, i posteriorment convindria fer un seguiment i una avaluació de l'èxit de les propostes terminològiques.

Des d'un punt de vista sociolingüístic, cal destacar la consciència lingüística d'una part important de la societat catalana, que té la voluntat de fer un ús correcte de la terminologia. En aquest sentit, és molt important la tasca d'experts mediàtics amb consciència lingüística, però també l'existència d'associacions que difonen la terminologia catalana (com l'Associació Catalana de Comunicació Científica), el foment de les trobades interdisciplinàries entre lingüistes, experts i grups d'interès, o la coordinació entre diverses institucions per presentar recursos terminològics. També es destaca l'actitud positiva cap al multilingüisme i l'ecolingüisme com a factors ideològics favorables. Un cop més, queda clar que, sense un activisme individual del parlant per conèixer i usar amb precisió els termes en català i sense la implicació dels nous parlants —un bon coneixement de la terminologia po-

tència l'aprenentatge de la llengua i genera sentiment de pertinença—, la consolidació de la terminologia catalana no seria possible.

En termes més generals, s'emfasitza la necessitat d'evitar la divisió lingüística en el territori dels Països Catalans, i que en el procés de creació terminològica tampoc no es perdi de vista la transversalitat territorial. A més, no s'han d'ignorar els canvis socials deguts a la immigració, que evidentment afecten els usos lingüístics de la població. Per això, és important que es tingui molt present que el català és la llengua vehicular en l'àmbit educatiu i que no s'ha de permetre l'ús del castellà en els centres públics d'ensenyament, sobretot per part del professorat. Per reforçar aquests aspectes cal mantenir i augmentar l'autoestima i la consciència lingüística dels parlants, un fet que passa indefectiblement per millorar, en l'àmbit educatiu, el nivell de coneixements de català de la població. Aquest fet, tan a la base de la realitat, permetria canviar la cultura sobre els usos lingüístics i incrementar la presència del català en àmbits en què no està plenament normalitzat.

A més a més, es recomana buscar similituds amb altres països que presenten una situació similar a la nostra pel que fa a la pressió de l'anglès o d'una altra gran llengua i emmirallar-se en estratègies que ja s'hi estiguin aplicant i que aportin resultats engrescadors. En aquest sentit, cal establir col·laboracions internacionals que contribueixin a compartir iniciatives i a trobar respostes creatives.

En definitiva, les aportacions col·lectives recollides durant la XXI Jornada de la SCATERM dibuixen un mapa del moment actual i proposen estratègies entrelaçades per traçar camins de futur per a la terminologia en llengua catalana. En el si d'aquest treball

s'ha fet palès que és convenient dur a terme iniciatives i accions en tots els àmbits possibles que amplii o reforcin els esforços i les sinergies existents i que puguin contribuir a la difusió i la implantació de terminologia, com ara l'impuls d'estratègies per fer més present la llengua en la quotidianitat, la creació de continguts, aplicacions, materials, manuals i obres de referència en català, el foment de premis i ajuts com a mesura de sensibilització, la divulgació de contingut d'àmbit científic per a infants i joves, la millora de l'oferta de cursos i formacions de terminologia, la cerca de nous agents de difusió i implantació de terminologia i la promoció de referents en comunicació especialitzada en català.

4 Conclusions i propostes de futur

La XXI Jornada SCATERM no es va limitar a diagnosticar els reptes, sinó que també va funcionar com un fòrum per a la generació d'idees pràctiques que contribueixin a fer del català una llengua completa i funcional en tots els àmbits d'especialitat. En aquest sentit, els participants van coincidir en la necessitat d'impulsar una major col·laboració entre institucions, professionals i empreses, així com d'explorar noves estratègies per augmentar la presència del català en plataformes digitals i àmbits internacionals. Així mateix, es va posar de manifest la importància de sensibilitzar la societat sobre el valor de la terminologia com a eina imprescindible per al desenvolupament d'una llengua.

Per garantir la difusió i la implantació terminològica de manera efectiva, és indispensable tenir clars quins requisits són fonamentals, i entendre que cal que aquests requisits es compleixin si no es vol que el resultat esperat quedi compromès. En aquest sentit, la discussió es focalitza en diversos aspectes clau: la implicació d'especialistes en la creació, difusió i implementació de terminologia; la necessitat de promoure l'educació i la sensibilització de la població general, i l'ús de plataformes en línia com a eines estratègiques per facilitar la difusió terminològica.

Pel que fa als requisits que s'haurien de complir en la mesura del que és possible, es destaca la necessitat

d'introduir millores tecnològiques, utilitzar figures mediàtiques com a experts lingüístics per augmentar la visibilitat i establir mecanismes per monitorar i avaluar les accions terminològiques. També es posa èmfasi en la formació en català a tots els nivells i sectors com una peça fonamental per al foment de la terminologia.

Si es disposés de més recursos, es podrien abordar requisits addicionals que també tindrien un impacte positiu en el procés de difusió i implantació. Entre aquestes iniciatives potencials s'inclouen la promoció d'especialistes en llengua catalana, l'establiment de polítiques lingüístiques clares en centres de recerca i la col·laboració amb altres països que afronten situacions similars de pressió lingüística. També es remarca la necessitat de desenvolupar cursos específics i materials adaptats per a especialistes en terminologia.

Finalment, convé repassar les accions i els elements que limiten o dificulten el procés de difusió i implantació terminològica. Aquí, es posa èmfasi en el paper destacat de l'educació i en la necessitat de reconèixer els canvis socials provocats per la immigració. També resulta essencial assegurar el compliment de les lleis lingüístiques en el sistema educatiu i garantir que els títols lingüístics condueixin a un ús pràctic i real de la llengua.

Com s'ha vist, la XXI jornada de la SCATERM, duta a terme el 2024, ha suposat que aflorin un volum ingent d'idees i propostes, la majoria de les quals han quedat recollides en aquest article. Amb tot, lluny de tancar l'etapa de reflexió i autoconeixement amb aquesta publicació, la SCATERM es proposa seguir donant recorregut al fruit del treball participatiu en unes futures jornades de la Societat, amb la premissa de donar continuïtat a les reflexions i fer-les dialogar amb la situació actual de les persones i entitats que avui dia duen a terme tasques terminològiques en llengua catalana. La proposta per a una futura XXII Jornada és començar a embastar un espai que reconegui la tasca dels agents que mantenen viva la terminologia a casa nostra i que poden aplicar la llarga llista de propostes de millora sorgides de la reflexió comunitària per fer front a l'encara més llarga llista d'amenaques, reptes i oportunitats que encara la societat catalana pel que fa a societat, llengua i terminologia. ✨

El refrany

Educació i ciència són la millor herència

Crònica del congrés *Legal translation & interpreting on the move: Research and professional opportunities (TIGIM 2024)*

TERMINÀLIA 30 (2024): 76-77 · DOI: 10.2436/20.2503.01.218
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <https://terminalia.iec.cat>

La Scuola Superiore di Lingue Moderne per Interpreti e Traduttori de la Universitat de Trieste va acollir, entre el 2 i el 4 d'octubre de 2024, el congrés *Legal translation & interpreting on the move: Research and professional opportunities (TIGIM 2024)*. Aquest esdeveniment va reunir un centenar de docents, investigadors, estudiants i professionals de la traducció jurídica d'arreu del món, amb l'objectiu d'analitzar els reptes i les oportunitats que plantegen la tecnologia, l'ús de l'anglès com a *lingua franca* i la realitat multilingüe.

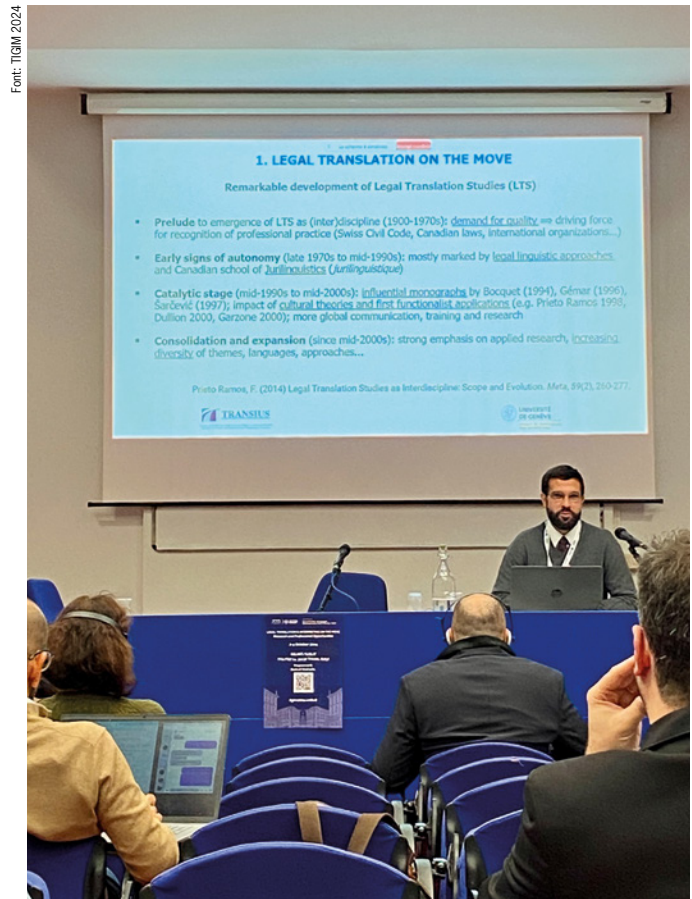
Un dels temes centrals del congrés va ser l'impacte de la tecnologia en la traducció jurídica institucional. Fernando Prieto, catedràtic i director del centre Transius de la Universitat de Ginebra, va abordar la qüestió a la conferència plenària titulada «La traducción jurídica: evolución y desafíos ante la automatización». Prieto va oferir una visió global sobre com la traducció automàtica ha transformat la feina dels departaments de traducció institucionals i va presentar una anàlisi detallada de com els professionals de la traducció (autònoms i en plantilla) de les organitzacions supranacionals han integrat les tecnologies, quins canvis ha provocat en els mètodes de treball, en la qualitat de les traduccions i en les competències que han de tenir els professionals que hi col·laboren. Aquest estudi, basat en dades del projecte LETRINT, mostra, per tant, un retrat fidel de la traducció en contextos institucionals multilingües com

la Unió Europea i l'Organització de les Nacions Unides.

En aquest marc, Tanagua Barceló i Marina Gil van donar a conèixer els resultats de les seves investigacions sobre l'impacte que té la traducció automàtica en la productivitat i la qualitat lingüística dels textos. Francesca Accogli va exposar un estudi sobre el mercat de la traducció jurídica a Itàlia i Espanya, i les pràctiques habituals amb relació a la

traducció automàtica i la postedició d'aquests contextos. D'altra banda, Albert Morales va comunicar els resultats de l'estudi de la implantació de la terminologia de la covid-19 durant el període 2020-2024 en textos periodístics i juridicoadministratius.

La formació en interpretació jurídica va ser un altre dels eixos de la trobada científica. Mira Kadrić, professora de la Universitat de Viena, va pronunciar l'altra conferència

Font: TIGIM 2024

Participant en una de les dinàmiques de treball

plenària, titulada «Juristisches Dolmetschen im Wandel: Transdisziplinäre Wege in Forschung, Lehre und Praxis». Especialista en interpretació judicial i politicodiplomàtica, la doctora Kadrić va examinar com els professionals d'aquest camp s'adapten a un context cada cop més tecnològic i complex. A més d'analitzar les pràctiques fora dels tribunals, com els processos d'asil, les negociacions i els processos d'arbitratge, va destacar la necessitat d'una formació interdisciplinària que garanteixi l'èxit dels graduats en un mercat cada cop més dinàmic i exigent.

El congrés també va posar de manifest la importància de les competències especialitzades per garantir la qualitat de les traduccions en un sector cada vegada més tecnològic. En aquesta línia, Claudia Förster Hegrenæs, Beate Sandvei i Ingrid Simonnæs van presentar un model de formació implementat a Noruega que integra les eines tecnològiques en el procés formatiu dels futurs traductors.

La terminologia com a pilar fonamental per assegurar la coherència terminològica amb els precedents

i, en conseqüència, la seguretat jurídica en la traducció també va ser un dels temes tractats en la trobada. Lucja Biel va abordar la variació terminològica en els textos de la Unió Europea, i Martina Bajčić va presentar una recerca sobre llengües minoritàries i estandardització terminològica. Carmen Vicens va analitzar la polisèmia en un projecte lexicogràfic jurídic xinès-castellà, en què destacà els reptes que suposen les asimetries jurídiques per al recull lexicogràfic.

D'altra banda, els drets humans i el multilingüisme també van tenir un paper destacat en les presentacions sobre la funció que pot tenir la traducció en contextos de crisi per garantir els drets fonamentals d'alguns col·lectius. Aline Azevedo i Sharon O'Brien van presentar una recerca sobre la traducció en situacions d'emergència per facilitar l'accés a la justícia a persones desplaçades. Amna Anwar, en paral·lel, va exposar un estudi sobre la traducció de lleis de protecció de les dones al Pakistan.

El multilingüisme institucional va ser un altre dels temes cabdals. Cal destacar la caracterització de Pao-

lo Canavese i Patrick Cadwell de la pràctica diària i dels perfils dels traductors de la Confederació Helvètica, o les dinàmiques de poder que Javier Moreno-Rivero ha identificat en les polítiques institucionals de traducció i interpretació jurídiques.

El congrés *Legal translation & interpreting on the move* va oferir, en resum, una visió aprofundida de l'estat actual de la traducció i la interpretació jurídiques, posant en relleu la necessitat de combinar la innovació tecnològica amb l'expertesa humana. La trobada, l'organització de la qual encapçalaven Gianluca Pontandolfo, Francesca Accogli i Chiara Sarni, va ser un espai necessari de debat i de trobada entre el món acadèmic i els professionals del sector. Així, la traducció i la interpretació jurídiques poden afrontar adequadament els reptes que planteja una societat multilingüe, globalitzada i tecnològica com l'actual.

ALBERT MORALES
Consell de Redacció

HEALTHCOM'24. Comunicació, terminologia i salut

TERMINÀLIA 30 (2024): 78-80 · DOI: 10.2436/20.2503.01.219
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <https://terminalia.iec.cat>

HEALTHCOM'24 es va celebrar els dies 3 i 4 d'octubre de 2024, a la Universitat Pompeu Fabra, al Campus del Poblenou, de forma presencial i en línia, i hi van participar més de seixanta persones, entre estudiants, investigadors i professionals de la salut. La jornada és una iniciativa del projecte LEXMED (2022-2025), liderat per la professora i investigadora Rosa Estopà, i va resultar de gran rellevància per a l'avanç de la intertransdisciplinarietat, en el qual es va promoure un entorn d'intercanvi d'experiències entre diferents àrees del coneixement, i va contribuir a la construcció de coneixements més amplis i integrats en aquesta àrea. La jornada es va centrar íntegrament en reflexions i estratègies en el camp de la pediatria i va comptar amb ponents de renom en àrees com la lingüística aplicada, la terminologia, la medicina, la infermeria, la logopèdia i la fisioteràpia.

La jornada va ser inaugurada per Patrick Zabalbeascoa, que va agrair l'organització de l'esdeveniment i en va reiterar la importància. A continuació, va prendre la paraula Mercè Lorente, que va afirmar que HEALTHCOM'24 «[...] és una jornada crítica en el sentit que realment és on ens podem trobar i debatre i sobretot conèixer quines iniciatives s'estan fent des d'una banda i una altra». I, finalment, Anna Gatell va concloure que «[...] la nostra paraula té un poder cap a més enllà de la simple transmissió de la informació mèdica, les nostres paraules són vehicles de tranquil·litat, de confiança, d'educació i de suport en moltes ocasions».

Font: HEALTHCOM'24

Taula d'obertura de Healthcom'24, composta per Anna Gatell, Patrick Zabalbeascoa i Mercè Lorente

D'acord amb el que va dir Anna Gatell, Cristina Regojo va obrir el cicle de conferències posant sobre la taula el paper de la paraula en el tractament de les malalties pediàtriques. Poc després, Almudena Sánchez va presentar els reptes i les oportunitats de la intel·ligència artificial en la comunicació sobre vacunes. Després de la pausa, les ponències van continuar amb la presentació d'un recurs en línia per comprendre el vocabulari mèdic en pediatria anomenat *Diximed*, a càrrec de Rosa Estopà. Marc Forte Bordas va presentar com l'Escola de Salut de l'Hospital Sant Joan de Déu adapta i difon informació sobre malalties, tractaments, consells de salut, entre altres, a les famílies a través de la plataforma en línia de

la institució. Òscar García-Algar va mostrar estratègies de comunicació afectiva en el context del dol perinatal i va destacar la importància de la preparació de l'equip d'infermeria i les activitats enfocades a la salut mental dels familiars en dol. Paulina Pérez-Duarte va explicar que, a través del joc i la imaginació, els nens hospitalitzats comencen a comprendre el seu estat de salut i el procés de tractament. El cicle de conferències es va concloure amb la presentació de la construcció de l'imaginari infantil a partir de la terminologia de la pandèmia de la covid-19, a càrrec de la ponent Ona Domènech.

El primer dia de la jornada també hi va haver una taula rodona, composta per docents i professionals de la salut —M. Àngels López, Pilar Riu,

Font: HEALTHCOM'24

Taula rodona «Estratègies per afavorir la comunicació entre professionals de la salut i pacients pediàtrics i els seus familiars». Membres de la taula: M. Àngels López, Pilar Riu, Josefina Patiño, Mirari Ochandorena, Marina Peix. Moderadora: Laia Vidal

Font: HEALTHCOM'24

Taller I: «Comunicar per influir en el pacient pediàtric», per José María Iribarren

Josefina Patiño, Mirari Ochandorena i Marina Peix— i moderada per Laia Vidal, en la qual es va oferir una visió general de les conferències del dia i es va emfatitzar la importància de la comunicació afectiva amb les famílies i l'empatia amb els nens, tenint en compte la sensibilitat i complexitat que implica la pediatria.

A més de les conferències i la taula rodona, l'edició d'aquest any va incloure la presentació de projectes que van portar reflexions rellevants, com alguns punts de vista de professionals de la salut sobre els prejudicis de gènere en la pediatria, a càrrec de Neus Carrilero Carrió; una anàlisi de sentiments en estudiants

durant la pandèmia de la covid-19, per Fabiana da Silva França, i un estudi sobre l'impacte emocional de la pèrdua gestacional i perinatal, d'Elena Pérez Estevan.

El segon dia de la jornada es van organitzar dos tallers. Tant el primer, dirigit per José María Iribarren, com el segon, dirigit per Carmen

Font: HEALTHCOM'24

Taller 2: «No només paraules: recursos per a la comunicació afectiva a les famílies»
per Carme Alba

Font: HEALTHCOM'24

Alba, van abordar tècniques de comunicació afectiva, explorant recursos i pràctiques per establir un diàleg emocionalment significatiu amb els pacients pediàtrics i les seves famílies a través d'un ambient de confiança, suport, afecte i col·laboració.

La jornada HEALTHCOM'24 va resultar sumament rellevant i enriquidora, una trobada significativa en el camp de la comunicació pediàtrica que va brindar un espai de diàleg intertransdisciplinari i d'aprenentatge entre professionals de la salut, lingüistes i terminòlegs sobre la cura i promoció de la salut infantil. La diversitat i qualitat dels debats coberts durant els dos dies de l'esdeveniment van contribuir a una reflexió crítica sobre les pràctiques de comunicació adoptades en aquest context i van presentar noves perspectives i estratègies per millorar la relació entre els professionals, els nens i les seves famílies.

Rosa Estopà Bagot, professora, lingüista, terminòloga i organitzadora de la conferència Healthcom'24.

LAIZA RODRIGUES OLIVEIRA
Universitat Federal de Tocantins

XX Jornada Científica REALITER i XXIII Jornada Científica AETER: «Terminologia i valorització del territori, entre la tradició i la innovació»

TERMINÀLIA 30 (2024): 81-82 · DOI: 10.2436/20.2503.01.220
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <https://terminalia.iec.cat>

Foto: AETER/REALITER

L'any 2024 l'Associació Espanyola de Terminologia (AETER) i la Xarxa Panllatina de Terminologia de les llengües romàniques (REALITER) han celebrat conjuntament, i per primera vegada, les respectives jornades científiques anuals. El monestir de Yuso de San Millán de la Cogolla ha estat el lloc de la trobada, els dies 24 i 25 d'octubre, gràcies a l'organització del grup de recerca GIRTraduvino de la Universitat de Valladolid, dirigit pel professor Miguel Ibáñez Rodríguez.

El tema escollit, la relació entre la terminologia i el territori, va conduir a la presentació de contribucions molt interessants sobre la terminologia d'àmbits sectorials tradicionals o sobre el pas de les professions ar-

tesanals a la indústria tecnificada actual, amb força intervencions de caràcter diacrònic. En síntesi, s'hi van oferir trenta-dues comunicacions, distribuïdes en quatre sales en paral·lel, dues conferències plenàries i dues taules rodones.

La conferència inaugural, «Los nombres de las variedades de vid: variación y territorio», a càrrec del professor Miguel Ibáñez Rodríguez, de la Universitat de Valladolid, a la seu de Sòria, va oferir un panorama molt complet de la variació terminològica de les varietats del raïm, des de la tradició agrària fins a l'activitat enològica contemporània. La conferència final, compartida per M. Teresa Zanola, de la Universitat Catòlica de Milà, i Claudio Grimaldi, de la Uni-

versitat de Nàpols, va consistir en un repàs dels projectes de terminologia diacrònica i tradicional engegats en aquestes dues universitats italianes, en àmbits diversos des del tèxtil i la moda fins a la química o la botànica.

Van completar les jornades dues taules rodones. La primera, «La intel·ligència artificial en el treball terminològic: reptes i oportunitats», organitzada per AETER i moderada per Rosa Estopà, va comptar amb la participació de German Rigau, de la Universitat del País Basc; Joaquín García Palacios, de la Universitat de Salamanca i president d'AETER; Etienne Quillot, de la Delegació General de la Llengua Francesa i de les Llengües de França, i Jordi Bover, director del TERMCAT. La sego-

na taula rodona, «Terminologia de proximitat: mètodes, dificultats», va ser moderada per Claudio Grimaldi, secretari general de la xarxa REALITER. Hi van participar responsables de projectes de recerca de terminologia considerada de proximitat: M. Amor Montané, de la Universitat de Barcelona; Mercedes Roldán, de la Universitat de Jaén; Silvia Gilardoni, de la Universitat Catòlica de Milà, i Laurent Gautier, de la Universitat de Borgonya.

Cal afegir que, al final de cada jornada, es van celebrar les assemblees anuals d'AETER i de REALITER, respectivament, mentre la resta d'assistents podien triar entre una visita al monestir de Yuso o un taller de tast de vins, activitats ben adients per al lligam amb el territori. A més, el grup GIRTraduvino es va comprometre a editar un llibre amb els resultats de la trobada.

Ha estat una proposta, la de combinar dues jornades científiques

afins, ben reeixida i ben valorada pels coorganitzadors, per l'assistència de participants, l'intercanvi efectiu entre les dues entitats i la pràctica del multilingüisme. Esperem que es pugui repetir.

MERCÈ LORENTE
Consell de Redacció

Marc Boada i Ferrer

(Terrassa, 1963-2024)

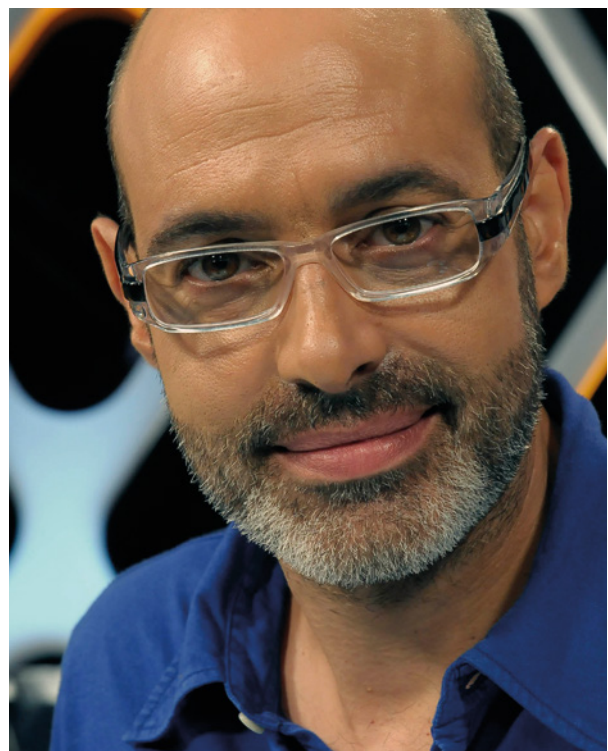

La ciència calidoscòpica de Marc Boada

TERMINÀLIA 30 (2024): 83-88 · DOI: 10.2436/20.2503.01.217
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica)
<https://terminalia.iec.cat>

El passat dia 16 de juliol de 2024 ens va deixar, de manera sobtada, el científic i divulgador terrassenc Marc Boada i Ferrer. Potser la faceta professional que el va fer més popular va ser el seu pas pel programa de ciència de la Televisió de Catalunya Quèquicom, però en Marc va ser un investigador i divulgador calidoscòpic i va fer contribucions molt destacables en diversos àmbits.

Una de les seves colles d'amics, que afectuosament va batejar com a Germandat Científica, li ret homenatge des de diferents perspectives personals.

Font: Televisió de Catalunya/2008

Marc Boada al plató del programa Quèquicom

La ciència calidoscòpica de Marc Boada

Artur Lladó, Gonzalo Ruiz, Antoni Palomo, Àngel Galobart, Miquel Piris, Pere Renom

Els debuts

Artur Lladó

El meu record d'en Marc comença als voltants del 1984, quan, a través d'un amic, amb qui vaig travessar el desert del Sàhara, em va dir: «et presentaré una persona amb qui segur que us avindreu». Es tractava d'en Marc i, sí, ens vam avenir molt i molt. En aquells moments jo tenia vint-i-tres anys i en Marc vint. Estava començant el projecte que es convertiria en la seva activitat professional durant un bon temps: la fabricació de telescopis.

Recordo aquelles sessions, que començaven al captard i duraven fins a l'hora de sopar, en les quals parlàvem de tota mena de temes. Des de com fabricar telescopis fins a preparar algun projecte nou, concretar un cap de setmana per anar a buscar fòssils, visitar la cova de l'Esplugu o, senzillament, fer una excursió de cap de setmana. Anar amb ell per la muntanya era descobrir coses constantment. Estava sempre buscant minerals, fòssils o restes arqueològiques, o mostrant-te com s'havien deformat uns estrats.

Havia muntat un taller al garatge de sota de casa seva i, de mica en mica, el va anar equipant. Per cada nova màquina que es comprava feiem tota una celebració. El seu primer torn, el primer feix làser, la primera fresadora... només ens faltava celebrar-ho amb una ampolla de cava... O no?

Un dels seus primers projectes va ser un gran telescopi per a un cantant italià d'òpera. Allò va ser tot un esdeveniment. Aprofitant un dels seus bolos a Barce-

lona, ens vam reunir amb ell a l'hotel on estava allotjat per comentar detalls del projecte. Va ser tota una experiència, tot i que jo hi anava només com a acompanyant.

Era una persona que se sabia envoltar de gent interessant, i no ho dic pas per mi. Un dia em comentà que se li havia acudit organitzar uns «sopars temàtics» a casa seva. Es tractava de convidar un especialista d'una matèria i, tot sopant, debatre i opinar.

Durant l'any, feiem el possible per compartir caps de setmana, però el que no podia fallar mai eren les revetlles de Sant Joan i els caps d'any a Terrassa o Sabadell, més darrerament a la casa que la Moira té al Montseny. Quan celebràvem Cap d'Any, la Montse o jo feiem un fricandó per a tota la colla, fet que al Marc li agradava molt. Amb broma acostumava a dir: «A cal Lladó, un bon fricandó; a cal Boada, una bona torrada».

Un dia d'estiu, érem al Montseny, la canalla encara eren petits i es banyaven a la bassa que en Marc havia convertit en una piscina fantàstica. En un moment donat, ens vam mirar i em va dir: «Qui ens hauria dit uns anys enrere que tu i jo ens trobaríem en aquesta situació; cuidant la nostra canalla!».

Era una persona carismàtica i generosa amb tothom. Considerava que el coneixement havia de ser lliure i compartia tot allò que sabia. Estar amb ell era descobrir temes nous constantment. Quan li agafava la dèria, es documentava per tots els mitjans, tant li feia quina disciplina havia d'aprendre, devorava informació amb una intensitat desmesurada.

Durant una temporada va agafar afició als cranis i va començar a buscar-ne per tot arreu. En tenia de cavall,

Font: Artur Lladó (1983-1984)

Sortida de camp a la recerca de fòssils prop del jaciment de Placosmilia, Isona

de gos, de gat, d'ocells i, fins i tot, en va comprar un d'humà. Quan va netejar el de porc senglar, em va estar explicant com uns tendons creuats permetien a l'animal orientar el musell cap a la dreta o cap a l'esquerra segons el que necessitava. Eren detalls com aquest que feien de la conversa amb ell un sac de sorpreses.

La forja Gonzalo Ruiz

Vaig conèixer en Marc en una trobada de metal·lúrgia en què es va fer una reducció de mineral de ferro pel mètode del baix forn. Vaig arribar al lloc una mica tard i ja era l'hora en què estaven entaulant-se per a l'esmorzar. Em va tocar seure al costat d'una persona que passava de mà en mà un ganivet. Era forjat amb ferro procedent d'un meteorit i, tot i que era una mica tosc, vaig quedar meravellat. Per aquells temps feia només un parell d'anys que m'havia iniciat en la forja. Qui mostrava aquesta peça era en Marc Boada, cara coneguda, encara que no sabia ben bé per què (no soc gaire de mirar la televisió). Parlava amb passió i saviesa de com l'havia fet, i d'un munt d'altres temes, relacionats o no. Em va atreure la seva personalitat.

Demostració experimental de fosa de bronze en el marc de la Fira de la Prehistòria de l'Espluga de Francolí

Al cap de poc temps vaig tornar a coincidir amb ell en una trobada de ferrers a què havia estat convidat per fer una conferència sobre metalls i en la qual va participar com a ferrer amb una passió i una entrega encomiables, malgrat que no n'era un expert. Recordo en Marc al càrrec de la fornal, tenint cura que les peces de ferro s'escalfessin correctament, i també picant amb el mall. Jo li tenia certa enveja. Treballava amb dos grans mestres de l'ofici.

Vàrem anar coincidint a altres llocs, sempre relacionats amb el món del ferro: trobades de forjadors, cursos de forja en què participava el seu fill Arnau, pícnic científics dels que organitzava al Montseny, conferències que impartia... Fins i tot vaig forjar alguna cosa per a ell, car treballava en una exposició sobre magnetisme i necessitava imants molt grossos.

Un dia em va proposar participar en uns sopars científics que feien de tant en tant. Em vaig sentir afalagat. Vaig tenir la sort de poder assistir a algunes d'aquestes trobades i, malgrat que els meus coneixements sovint no estaven a l'altura, vaig sentir-m'hi sempre molt a gust i vaig aprendre moltes coses.

En Marc Boada: home apassionat, comunicador increïblement amè i eficaç que sabia encomanar la seva passió als que l'envoltaven. Àvid de coneixements, treballador infatigable, cercador incansable i, sobretot, generós amb els seus coneixements.

Passió per l'arqueologia Antoni Palomo

Vaig obrir la porta de l'aula i me'l vaig trobar palplantat esperant la meva sortida. En Marc havia sabut que feia un taller de tecnologia prehistòrica a l'escola Lanaspà de Terrassa i m'esperava encuriós i amb un munt de preguntes: sobre les tècniques de talla, els percussors... No vàrem parlar més de cinc minuts i la connexió va ser immediata. Vaig quedar fascinat de la passió pel coneixement d'aquella persona que desbordava una energia intel·lectual especial. La meua vida durant els trenta-dos anys posteriors ha estat íntimament lligada i influenciada per l'exuberància erudita d'en Marc i la seva amistat. Aquest inoblidable periple ha estat farcit d'experiències professionals i personals. Però, sense cap mena de dubte, les que recordo amb més afecte són les llargues tardes al seu taller, on experimentàvem amb tècniques prehistòriques de tota mena. Sense saber-ho, construïem, cadascú per la seva banda, una manera de concebre la divulgació científica mitjançant l'experiència, una fórmula que en Marc va emprar amb excel·lència i que va fer transcendir en bona part de les seves facetes professionals com a divulgador científic. Per exemple, això es pot copsar en l'originalitat de les seves propostes museogràfiques promogudes des de Pèn-

La ciència calidoscòpica de Marc Boada

Artur Lladó, Gonzalo Ruiz, Antoni Palomo, Àngel Galobart, Miquel Piris, Pere Renom

Font: Artur Lladó (2024)

Visita a les Coves del Fem (Ulldemolins), jaciment descobert per Marc Boada. L'equip d'arqueologia el va obsequiar amb una reproducció d'una fulla d'obsidiana

dulum, algunes de les quals, com el gran bloc de gel del Cosmocaixa, s'han convertit en icones dels museus de la ciència.

La tossuderia per transferir els resultats de la recerca fonamental la va abordar des d'una gran quantitat d'àrees de coneixement amb el mateix objectiu, la rèplica del fenomen per ensenyar: física, química, astronomia, biologia... i també història i prehistòria, entre altres. La seva passió pel passat, heretada del seu avi Joan Ferrer Pedrol, el va conduir a interessar-se per l'arqueologia i, especialment, per la prehistòria. La seva fascinació pels estris fets de pedra o de metall el van esperonar a conèixer i desenvolupar propostes didàctiques experimentals per entendre la tecnologia del passat. Així, tant reproduïa un bifaç de sílex del paleolític com construïa un magnífic telescopi. Però en Marc tenia una habilitat especial promoguda pel seu afany de conèixer, un gran olfacte per trobar coses i, especialment, jaciments arqueològics i paleontològics. L'any 1996, en una excursió pel cor de la serra de Montsant, va endinsar-se en el massís i va fer una troballa única i de gran transcendència per a l'arqueologia: va localitzar el jaciment de les Coves del Fem a Ulldemolins. Es tracta d'un gran abríc que s'excava des de l'any 2013 i que s'ha convertit en una referència per

conèixer el neolític a la Mediterrània occidental gràcies a la generositat i capacitat de fer grans descobertes per a la ciència d'en Marc Boada.

Els dinosaures del Pirineu Àngel Galobart

Científic inquiet i polivalent, en Marc també es va interessar pels fòssils, en especial per les restes dels dinosaures del cretaci final (maastrichtià) que es trobaven a Catalunya. Els anys vuitanta i noranta són moments de redescobriments i renaixement de la febre dels dinosaures a Catalunya, que culmina amb la descripció de la primera espècie de dinosaure autòcton, el *Pararhabdodon isonensis*, del jaciment de Sant Romà d'Abella (Isona i Conca Dellà). Les notícies dels diversos jaciments van encendre la flama del descobridor i, compaginant les mil tasques que feia normalment, va tenir prou temps per recórrer i cartografiar geològicament bona part del municipi d'Isona i Conca Dellà.

Fruit d'aquest treball de camp va ser el descobriment de diversos jaciments, entre ells un que seria clau en la recerca científica sobre els dinosaures que a principis del segle XXI van desenvolupar el Museu de la Conca

Font: Xavier Boada i Ferrer (2024)

Gaudint de l'acurada reconstrucció del dinosaure *Pararhabdodon isonensis* al Museu de la Conca Dellà

Dellà i l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont: el jaciment de Basturs Poble.

En Marc es va presentar l'agost del 2001 al Museu de la Conca Dellà, on ens trobàvem en Rodrigo Gaete i jo mateix. Ens va mostrar les restes que afloraven en un barranc a l'est del poble de Basturs i també ens va portar a lloc. Allà vam veure que l'erosió havia afectat una extensa capa que estava fàrcida de fragments d'ossos de dinosaure. El mateix any 2001 en Rodrigo va fer una excavació d'urgència que va confirmar la riquesa i qualitat dels fòssils. A partir del 2002 es van fer onze campanyes d'excavació que van permetre extreure uns mil ossos, gairebé tots pertanyents a una espècie dels hadrosaures o dinosaures herbívors amb bec d'ànec. Avui, molts d'aquests ossos, un cop preparats i estudiats, es mostren al Museu de la Conca Dellà, on el jaciment de Basturs Poble serveix per explicar l'ecologia i el comportament d'aquests dinosaures, com era el seu creixement o les adaptacions a nous tipus de vegetació de l'època, com és el cas de les angiospermes.

Aquesta col·laboració i amistat es van estendre en el temps i en Marc va col·laborar en la redacció d'un treball científic (Prieto-Márquez *et al.*, 2006),¹ a partir d'una mandíbula que va trobar en una de les seves sortides de camp. Puntualment també ens feia les visites de camp i ens portava al Museu les noves mostres que havia recollit i preservat. La darrera trobada que vam tenir va ser justament en un curs de formació en paleontologia i geologia per a guies i agents turístics del Geoparc Orígens, el maig de 2024. Tot i que li vaig dir que, possiblement, tot el que li explicaríem ja ho

sabia, no es va voler perdre la trobada a Isona amb els companys i amics que havia anat fent al llarg del temps.

El Quèquicom Miquel Piris i Pere Renom

En Marc Boada va assessorar l'equip de Quèquicom des de la primera temporada (2006). Acudíem tant a la seva saviesa que va acabar incorporant-se a l'equip del programa com a presentador. D'aquesta manera guanyàvem un comunicador de raça i els seus coneixements sobre les disciplines més diverses, un corpus científic renaixentista inabastable especialment útil a l'hora de plantejar els experiments i explicacions que ideàvem per portar a plató. Així també guanyàrem un company amb qui podíem conversar dels seus llibres, els seus articles per a *Investigación y Ciencia* o dels projectes que dirigia al seu taller, Pèndulum, de Terrassa. Acompanyar-lo a fumar a la plataforma de l'edifici prefabricat de TV3 on preparàvem el programa sempre era font d'anècdotes i de coneixement. Una d'aquestes històries que defineix el personatge era, per exemple, la recreació de l'experiment per mesurar la massa de la Terra i que també explica en un dels seus llibres. Tancat en una habitació de casa seva provant la balança de torsió que havia construït, en Marc es va adonar que les dades que obtenia no eren correctes. De cop, va copsar que no havia tingut en compte la influència de la gravetat del Sol. L'excitació amb què explicava aquella aventura, el

La ciència calidoscòpica de Marc Boada

Artur Lladó, Gonzalo Ruiz, Antoni Palomo, Àngel Galobart, Miquel Piris, Pere Renom

que va sentir en fer la descoberta que no havia tingut en compte l'astre rei no devia diferir gaire del que sentiren els científics de la Royal Society britànica que feren les primeres mesures a finals del segle XVIII. També compartia amb nosaltres les alegries i les dificultats que vivia al taller on donava feina a sis persones fabricant prototips i encàrrecs per a museus i particulars. «Si ets esclau, tens un sol amo. Si ets artesà, ets esclau de tants amos com encàrrecs acceptis», deia.

En el món de la televisió, just abans de les connexions en directe, sovint repetim la famosa expressió que Johan Cruyff va adreçar als seus jugadors a la final de Wembley de 1992: «Sortiu i gaudiu» («salid y disfrutad», en l'original). A en Marc no li calia aquest recordatori. Cada vegada que sortia al plató del *Quèquicom*, gaudia comunicant ciència com el primer dia. Els ulls li brillaven com un calidoscopi i el públic l'escoltava embadalit. Que no s'apagui aquesta flama. ✿

Nota

1. PRIETO-MÁRQUEZ, A.; GAETE, R.; RIVAS, G.; GALOBART, À.; BOADA, M. (2006). «Hadrosauroid dinosaurs from the Late Cretaceous of Spain: *Pararhabdodon isonensis* revisited and *Koutalisaurus kohlerorum* gen. et. sp. nov.»». *Journal of Vertebrate Palaeontology*, 26 (4), p. 929-943.

La Germandat Científica és una de les colles d'amics de Marc Boada, i està formada per Àngel Galobart, Museu de la Conca Dellà; Artur Lladó, projectista de maquinària; Antoni Palomo, Departament de Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona; Miquel Piris i Pere Renom, Televisió de Catalunya, i Gonzalo Ruiz, veterinari i forjador.

Publicacions de la Societat Catalana de Terminologia

Publicacions

- * Revista TERMINÀLIA. Té periodicitat semestral i constitueix l'instrument de divulgació científica de la SCATERM.
- * Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia. És una publicació bimestral en línia que s'ha editat regularment des del mes de març de l'any 2007 fins al mes de desembre de l'any 2014. S'adreça especialment als socis de la SCATERM i, en general, a totes les persones que estan interessades en la terminologia.
- * Col·lecció «Memòries de la Societat Catalana de Terminologia». Aplega treballs derivats de les activitats més rellevants organitzades per la SCATERM, especialment de les jornades i els seminaris anuals:

FELIU, Judit; TRIAS, Mireia (cur.) (2019). *Gramàtica, esport i terminologia*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 7) [Publicació electrònica]

FELIU, Judit; TRIAS, Mireia (cur.) (2021). *Viquipèdia i terminologia*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 8) [Publicació electrònica]

TRIAS, Mireia (cur.) (2022). *Terminologia i societat: recursos terminològics i escenaris comunicatius*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 9) [Publicació electrònica]

TRIAS, Mireia (cur.) (2024). *Terminologia per normalitzar la llengua*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 10) [Publicació electrònica]

- * Col·lecció «Eines de Terminologia». Aplega els treballs guanyadors del Premi de la Societat Catalana de Terminologia:

MORTE SÁNCHEZ, Meritxell (2021). *La neologia de ciberseguretat en la llengua catalana*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia. (Eines de Terminologia; 2) [Publicació electrònica] [Premi *ex aequo* de la Societat Catalana de Terminologia 2020]

ARNAU GARCIA, Mariona (2021). *Adaptació del 'Diccionari casteller' del TERMCAT al públic infantil*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia. (Eines de Terminologia; 3) [Publicació electrònica] [Premi *ex aequo* de la Societat Catalana de Terminologia 2020]

Podeu consultar el web de la SCATERM per concretar i actualitzar dates i informacions. Pel que fa a l'adquisició de les nostres publicacions, podeu consultar el Portal de publicacions de l'IEC.

NORMES DE PRESENTACIÓ D'ORIGINALS

TERMINÀLIA és una revista d'accés obert, que no cobra als autors per la tramesa d'originals ni per la publicació. Els continguts de la revista estan subjectes a una llicència Reconeixement - No comercial - Sense obres derivades 3.0 de Creative Commons. Podeu enviar les vostres contribucions registrant-vos a la plataforma de la revista o per correu a terminalia@correu.iec.cat.

La tramesa del manuscrit ha d'incloure una **carta de presentació** breu en què l'autor sol·licita l'avaluació del seu treball per a la possible publicació i indica la secció a la qual l'adreça. La carta breu ha de contenir els elements següents: Títol del manuscrit en la llengua original i en anglès; declaració sobre l'adequació del treball presentat a la revista; nom complet de tots els autors amb la filiació institucional, el correu electrònic i el número ORCID de cadascun; declaració sobre l'ordre de signatura dels autors de l'article (alfabètic o algun altre model). Opcionalment, s'hi pot afegir la referència del projecte o la institució que hi ha donat suport i el suggeriment de fins a quatre revisors adequats o bé descartats.

Extensió màxima. L'extensió màxima del document, incloent-hi imatges, resums i bibliografia, no pot excedir els 7.000 mots.

Llengües. Les contribucions han de ser preferentment en català o en anglès. En la secció Articles s'accepten també originals en espanyol i en francès.

Títol. El títol s'ha de presentar en la llengua original de l'article i en anglès, i ha de reflectir de manera clara, precisa i concisa la importància i el contingut del treball.

Resums. Tots els manuscrits adreçats a les seccions Articles i Dossier han d'incloure un resum estructurat, que exposi de manera clara i concisa els objectius, la metodologia, els resultats i les conclusions del treball. El resum s'ha de presentar en la llengua original de l'article; i també en català i en anglès, quan l'original no s'hagi redactat en cap d'aquestes llengües.

Paraules clau. Al final del resum l'autor ha de definir de cinc a deu paraules clau que ajudin a la indexació de l'article. Es poden utilitzar termes de tesaurus específics o generals elaborats per organismes internacionals de referència (com, per exemple, la UNESCO). Les paraules clau s'han de presentar en la llengua original de l'article i també en català i en anglès.

Notes. Les notes complementàries que s'inclouen en els originals han de ser notes al final de text numerades. Quan s'hagi de fer referència a un projecte, contracte o a un organisme que hagi finançat la recerca, cal que s'indiqui a la primera nota. Les notes també poden incloure agraïments o explicacions complementàries breus relacionades amb els continguts del text principal. Cal evitar que les notes continguin només referències bibliogràfiques, que s'han de citar dins del text i incloure a la llista de bibliografia final. Es recomana que no hi hagi més de 10 notes.

Gràfics. El material de suport gràfic (taules, gràfics, esquemes, fotografies, figures) inclòs en l'article s'ha de presentar també en arxius independents separats del text, preferentment en format TIFF o JPEG, i amb una resolució mínima de 300 ppp.

Bibliografia. Al final de l'escrit cal incloure l'apartat de bibliografia (també numerat), només amb les referències citades dins del text. Les referències bibliogràfiques que hagin de figurar dins el text han d'aparèixer entre parèntesis de la manera següent: (Cognom de l'autor/a, any, p. 000-000.). Les referències bibliogràfiques completes, ordenades alfabèticament, han de seguir els exemples següents: Cognom, Nom; Cognom, Nom(any). Títol del llibre. Número d'edició. Lloc d'edició: Editorial.

Cognom, Nom; Cognom, Nom(any). «Títol del capítol». A: Cognom, Nom; Cognom, Nom (any).

Títol del llibre. Número d'edició. Lloc d'edició: Editorial, p. 000-000.

Cognom, Nom; Cognom, Nom(any). «Títol de l'article». Títol de la Revista, volum de la revista, número de la revista (tal com s'indica en l'original), p. 000-000.

Títol del diccionari. Número d'edició. Lloc d'edició: Editorial, any.

Cognom, Nom; Cognom, Nom(any). Títol [en línia]. Lloc d'edició: Editorial. [Consulta: dia mes any].

Sigles i abreviacions. Es recomana reduir al màxim l'ús de sigles en el cos de l'article. Quan n'hi hagi, cal assegurar que la primera vegada que hi surtin ho facin acompanyant la forma lèxica desenvolupada. Si s'usen sigles per referir-se a fonts bibliogràfiques, cal indicar-ho també en la bibliografia final. Per a la bibliografia, cal unificar les abreviatures amb les formes següents (tant si són en singular com en plural): ed. (editor/a o editors/ores), dir. (director/a o directors/ores), coord. (coordinador/a o coordinadors/ores), p. (pàgina o pàgines).

Format: Els articles s'han d'enviar en un format de processador de textos, preferentment MS Word o Open Office. L'arxiu ha d'incloure tot el contingut (títol, autoria, cos de l'article, imatges, taules, bibliografia, annexos, notes, resums i paraules clau) en la distribució prevista.

Tipus de lletra: Per al cos de l'article i la bibliografia, cal fer servir la lletra Times News Roman de 12 punts. Les citacions textuales, si són breus, van inserides en el text i es componen en regular rodona i entre cometes baixes («»); i, si són llargues, van entrades i es componen en regular rodona de la família Times News Roman d'11 punts. Les notes, si n'hi ha, van en Times News Roman de 10 punts.

Apartats. Els títols dels apartats han d'anar numerats (exemple: I, I.I, I.I.I, I.I.2...), amb el mateix cos de lletra, en negreta rodona. La primera línia de cada paràgraf ha d'anar entrada.

Interlineat: A un espai i mig, en tots els casos. Els paràgrafs no se separen amb cap interlineat extra. Cal deixar una línia en blanc entre títol i text i dues línies entre text i títol.

Crida d'articles

Els articles, que han de ser originals i inèdits, són avaluats per revisors externs designats pel Consell de Redacció de la revista. En cas que s'accepti la proposta, els autors poden rebre suggeriments de modificació.

Les propostes han de seguir les normes de presentació d'originals de la revista.

Els autors han d'enviar les seves propostes per correu electrònic a terminalia@correu.iec.cat. Alternativament, es poden registrar en el sistema electrònic de gestió de la revista (Open Journal System), a <https://revistes.iec.cat> o a <https://terminalia.iec.cat>, i penjar-hi les trameses.

Per al número 33 (juny 2026)

Tramesa d'articles: fins al 30 de juny de 2025

Resultats de la selecció: fins al 15 de setembre de 2025

Versió final: fins al 30 de setembre de 2025

Publicació de la revista: juny de 2026

Per al número 34 (desembre 2026)

Tramesa d'articles: fins al 31 de desembre de 2025

Resultats de la selecció: fins al 28 de febrer de 2026

Versió final: fins al 31 de març de 2026

Publicació de la revista: desembre de 2026

Protecció de dades personals

L'Institut d'Estudis Catalans (IEC) compleix el que estableix el Reglament general de protecció de dades de la Unió Europea (Reglament 2016/679, del 27 d'abril de 2016). De conformitat amb aquesta norma, s'informa que, amb l'acceptació de les normes de publicació, els autors autoritzen que les seves dades personals (nom i cognoms, dades de contacte i dades de afiliació) puguin ser publicades en el corresponent volum de *Terminalia*.

Aquestes dades seran incorporades a un tractament que és responsabilitat de l'IEC amb la finalitat de gestionar aquesta publicació. Únicament s'utilitzaran les dades dels autors per a gestionar la publicació de *Terminalia* i no seran cedides a tercers, ni es produiran transferències a tercers països o organitzacions internacionals. Un cop publicades a *Terminalia*, aquestes dades es conservaran com a part del registre històric d'autors. Els autors poden exercir els drets d'accés, rectificació, supressió, oposició, limitació en el tractament i portabilitat, adreçant-se per escrit a l'Institut d'Estudis Catalans (carrer del Carme, 47, 08001 Barcelona), o bé enviant un correu electrònic a l'adreça dades.personals@correu.iec.cat, en què s'especifiqui de quina publicació es tracta.

